

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Katedra bezpečnostních studií

**Analýza čínské protipovstalecké strategie
v Sin-t'iangu mezi lety 2008 a 2018**

Diplomová práce

Autor práce: Bc. Adam Englund

Studijní program: Bezpečnostní studia

Vedoucí práce: doc. PhDr. Emil Aslan (Souleimanov), Ph.D.

Rok obhajoby: 2019

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 31. července 2019

Adam Englund

Bibliografický záznam

ENGLUND, Adam. *Analýza čínské protipovstalecké strategie v Sin-ťiangu mezi lety 2008 a 2018*. Praha, 2019. 94 s. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií. Katedra bezpečnostních studií. Vedoucí diplomové práce doc. PhDr. Emil Aslan (Souleimanov), Ph.D.

Rozsah práce: 164 375 (počet znaků s mezerami)

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval panu doc. PhDr. Emilu Souleimanovi, Ph.D. za vstřícný přístup a ochotu při vedení této diplomové práce. Rád bych také poděkoval své rodině za veškerou podporu během mého studia.

Anotace

Předkládaná diplomová práce pojednává o čínské protipovstalecké strategii v Sin-ťiangu s důrazem na aktuální stav a vývoj. Studovaný fenomén je nahlížen optikou konceptu „tři pilířů“ protipovstaleckého teoretika Davida Kilcullena. Práce stručně charakterizuje fenomén povstalectví a protipovstaleckého boje, zvláštní pozornost je věnována protipovstaleckému boji vedeném autokratickými režimy. Práce rovněž nabízí ucelený souhrn geografických podmínek Sin-ťiangu a jeho historického a demografického vývoje. Skrze aplikaci uvedeného modelu práce identifikuje základní rysy čínské protipovstalecké strategie.

Annotation

This master thesis deals with the Chinese counterinsurgency strategy in Xinjiang with particular attention paid to current situation and latest development. The studied phenomenon is explored using the „Three Pillars“ framework authored by the counterinsurgency theorist David Kilcullen. The study concisely presents the concept of insurgency and counterinsurgency with special prominence given to counterinsurgency led by autocratic regimes. The thesis also presents the reader with a comprehensive of Xinjiang's geographic conditions as well as its historical and demographic development. By using the abovementioned framework, the thesis identifies basic characteristics of Chinese counterinsurgency strategy.

Klíčová slova

Sin-ťiang; Čínská lidová republika; Ujgurové; povstalectví; povstání; protipovstalecký boj; terorismus; disciplinovaná interpretativní studie.

Keywords

Xinjiang; People's Republic of China; Uyghurs; insurgency; counterinsurgency; terrorism; interpreting study.

Title

Chinese Counterinsurgency Strategy in Xinjiang from 2008 to 2018

Obsah

Úvod	9
1 Metodologická část	10
1.1 Stanovení základních pojmů a terminologie	10
1.2 Metodologie	12
1.3 Stanovení cíle práce a výzkumných otázek	13
2 Teoretická část	15
2.1 Přehled současného stavu bádání	15
2.2 Teorie povstání a povstalectví.....	16
2.2.1 Historický vývoj protipovstaleckého boje	18
2.2.2 Koncept globálního povstání Davida Kilcullena	20
2.2.3 Protipovstalecký boj v autokratických režimech	21
3 Výzkumná část.....	23
3.1 Geografické podmínky Sin-ťiangů.....	23
3.2 Historický přehled vývoje Sin-ťiangů.....	25
3.2.1 Říše Čching a formace moderního Sin-ťiangů	25
3.2.2 Sin-ťiang v dobách Čínské republiky	29
3.2.3 První vyhlášení Východního Turkestánu.....	31
3.2.4 Mezi Čínou a Sovětským svazem.....	31
3.2.5 Druhé vyhlášení Východního Turkestánu	33
3.2.6 Komunistická revoluce a proměna z provincie na autonomní oblast	35
3.2.7 Maovy sociální experimenty a jejich dopad na Sin-ťiang	36
3.2.8 Stabilizace a liberalizace během Tengovy vlády	37
3.2.9 Protináboženské tažení a nárůst nepokojů	38
3.2.10 Rozpad SSSR a následná destabilizace regionu	39
3.2.11 Utužování kontroly a válka proti teroru.....	41
3.2.12 Návrat nepokojů a internacionalizace ujgurského problému.....	42

3.3	Demografický vývoj v Sin-ťiangu	43
3.3.1	Chanská imigrace do Sin-ťiangu	45
3.4	Shrnutí dosavadních poznatků a zodpovězení první dílčí otázky	46
4	Analýza současného stavu (2008–2018)	48
4.1	Bezpečnostní situace	48
4.1.1	Čínské ozbrojené síly	48
4.1.2	Polovojenské organizace v Sin-ťiangu	49
4.1.3	Lidová ozbrojená policie	50
4.1.4	Trendy v udržování vnitřní bezpečnosti Sin-ťiangu	52
4.1.5	Digitální technologie a kybernetická bezpečnost	53
4.1.6	Lidská bezpečnost	56
4.2	Shrnutí výzkumu – bezpečnostní úroveň	57
4.2.1	Armáda	57
4.2.2	Policejní sbory	58
4.2.3	Lidská bezpečnost	58
4.2.4	Vnitřní bezpečnost	59
4.2.5	Zabezpečení obyvatelstva	59
4.3	Politická situace	60
4.3.1	Politická vůle ČLR	60
4.3.2	Šanghajská organizace pro spolupráci	61
4.3.3	Vztah Číny s Pákistánem	62
4.3.4	Další metody sociální politiky v Sin-ťiangu	63
4.3.5	Detenční tábory a převýchovná zařízení	64
4.4	Shrnutí výzkumu – politická úroveň	66
4.4.1	Mobilizace společenské podpory	67
4.4.2	Rozšiřování moci státní správy	67
4.4.3	Institucionální kapacita	67

4.4.4	Společenská reintegrace.....	68
4.5	Ekonomická situace	69
4.5.1	Hospodářský rozvoj Sin-ťiangu.....	69
4.5.2	Klíčové segmenty ekonomiky Sin-ťiangu	70
4.5.3	Sin-ťiang a Iniciativa pásu a stezky	71
4.6	Shrnutí výzkumu – politická úroveň	73
4.6.1	Humanitární pomoc	74
4.6.2	Podpora ekonomického rozvoje.....	74
4.6.3	Správa zdrojů a infrastruktury	74
4.6.4	Růstová kapacita	75
4.7	Shrnutí dosavadních poznatků a zodpovězení druhé dílčí otázky	75
5	Výsledky výzkumu.....	77
	Závěr	79
	Summary.....	80
	Použitá literatura	81
	Seznam diagramů	Error! Bookmark not defined.

Úvod

Ujgurská autonomní oblast Sin-ťiang patří mezi nejodlehlejší a nejvíce nehostinné části světa. Pro vládců Číny však tato odlehlá provincie, jež zabírá šestinu celkové rozlohy země a sousedí s osmi dalšími státy, představuje zásadní strategický význam, díky němuž se ze dříve nepříliš významného kraje stala klíčová součást čínské zahraničněpolitické strategie pro 21. století. Historii čínské nadvlády nad Sin-ťiangem přitom provázela celá řada problémů, jež do značné míry přetrvávají dodnes. Separatistické snahy místního obyvatelstva, které v minulém století vyústily v opakované vyhlášení vlastního státního útvaru, nadále stojí za značným napětím, jemuž jen v posledních letech padly za oběť tisíce lidí nejen v Sin-ťiang, ale i za jeho hranicemi. A přestože na mezinárodní scéně čelí čínská vláda za svůj tvrdý postup čím dál tvrdší kritice, politický a vojenský tlak na původní obyvatel Sinťiang nadále stoupá.

Tato diplomová práce vychází z tvrzení protipovstaleckého stratéga Davida Kilcullena, že způsob protipovstaleckého boje odráží charakter státu, jenž daný boj vede. A zatímco se v uplynulých letech odborná literatura na téma protipovstaleckého boje soustředila primárně na protipovstalecké operace v Afghánistánu či Iráku, čínská protipovstalecká strategie podobnému rozboru podrobena nebyla. Konflikt v Sin-ťiang přitom po roce 2008 vstoupil do nové fáze, která je charakteristická vysoce inovativními a do jisté míry unikátními metodami, jež čínská vláda v oblasti uplatňuje, a které doposud nebyly důkladně probádány. Cílem této práce je tudíž tuto mezeru na poli odborné literatury vyplnit a současně tak definovat „*protipovstaleckou strategii s čínskými rysy*“.

Předkládaná práce je rozdělena do pěti částí. V první, metodologické části jsou definovány základní pojmy, je stanoven výzkumný cíl a otázky, jež slouží k jeho dosažení. Druhá část je věnována představení teoretických konceptů, jež se staly východiskem pro tuto práci. Třetí, výzkumná část této diplomové práce seznamuje čtenáře s geografickými podmínkami, historickým vývojem a demografickou situací v Sin-ťiang. Tato sekce představuje důležitou součást přínosu práce, neboť podobnému historickému rozboru Sin-ťiang nebyl v českém prostředí doposud podroben. Čtvrtá část práce analyzuje charakteristiky současné čínské protipovstalecké strategie ve třech úrovních, jejichž vymezení bylo stanoveno v metodologické sekci. Pátá část diplomové práce poté seznamuje čtenáře s výsledky provedeného výzkumu.

1 Metodologická část

Tato kapitola si klade za cíl seznámit čtenáře s pojmy a definicemi využívanými v této diplomové práci. Posléze je představena využitá metoda, je stanoven cíl práce a výzkumné otázky, jež přispějí k jeho dosažení.

1.1 Stanovení základních pojmů a terminologie

Tato diplomová práce se podrobně zabývá povstalectvím a protipovstaleckým bojem, proto je nutné tyto fenomény jasně charakterizovat. Přesná definice pojmů přitom neslouží jen k ukotvení tématu a ke snadnější orientaci čtenáře – volbou termínů lze také naznačovat sympatie či antipatie, případně navádět k určitému názorovému postoji. Tuto skutečnost lze dobře ilustrovat např. na některých českých pojmech, jež se občas v souvislosti s termínem *insurgency* užívají. Patří mezi ně např. rebelie, vzpoura, vzbouřenectví, odpor či odboj, což jsou sice termíny téměř synonymní a za jistých okolností zaměnitelné s výrazem povstání, ve srovnání s ním však všechny tyto termíny vyvolávají určité historické konotace nebo nežádoucí zabarvení (Kaválek, 2/2013). Užití konkrétního pojmu má také implikace i pro samotné účastníky povstání – pokud je označíme např. za guerillové bojovníky, poskytneme jim potenciálně nežádoucí morální a vojenský kredit. Na povstalce také nemusí být z mezinárodněprávního hlediska pohlíženo jako na legitimní bojovníky podle Ženevské konvence, čímž jim je upřen status válečných zajatců v případě zadržení (Raděj, 2009: 40).

Českými termíny používanými v předložené studii jsou termíny odvozené od slova „*povstání*“, v menší míře pak termíny spojené s přejatým slovem „*guerilla*“.¹ Pro potřeby této práce bude využita definice povstání (*insurgency*) Davida Kilcullena, která vychází z americké armádní terminologie a která tento jev charakterizuje jako *organizované hnutí, zaměřené na svržení řádně ustavené (constituted) vlády použitím podvratných činností a ozbrojeného konfliktu* (Kilcullen, 2010: 154). S takřka identickou definicí povstání pracuje i Doktrína Armády České republiky (AČR, 2010: 42). Definice NATO kromě ideologické motivace povstaleckých skupiny zdůrazňuje rovněž jejich snahu o zabránění politické změny (NATO 2015: 117). Protipovstalecký boj

¹ Pod tímto původně španělským termínem označuje Souleimanov partyzánský odboj, jež pokládá za „*klasický způsob asymetrického válčení*“ (Souleimanov, 2006).

(counterinsurgency, COIN) je pak plněnými manuály Ozbrojených sil Spojených států amerických definován jako soubor „vojenských, polovojenských, politických, ekonomických, psychologických a občanských opatření podniknutých vládou za účelem porážky povstání“ (U.S. Army and Marine Corps 2007: 2). V souvislosti s protipovstaleckým bojem je užíván termín protipovstalecká strategie, přičemž strategii lze definovat jako „dlouhodobý záměr činnosti k dosažení určitého cíle“ (Linhart et al. 2004: 352).

Podobnou terminologickou nejednotu lze vypožorovat i u definování pojmu terorismus, jenž rovněž představuje fenomén zkoumaný v této práci. Terorismus byl do 70. let 20. století vnímán primárně jako podřazená součást povstalectví, a oba termíny často byly používány synonymně (Kilcullen, 2010: 186). Proliferace mezinárodního terorismu v následujících dekádách však dala vzniknout novému paradigmatu, které mezi povstalectvím a terorismem rozlišuje. Pro oba termíny je nadále charakteristické užití síly k dosažení politických cílů, rozsah a množství užití síly se liší. Ačkoli teroristické činy často patří mezi nástroj využívaný povstalci, sám o sobě terorismus nemůže sloužit jako prostředek k dlouhodobé změně statu quo (Mackinley; Al-Baddawy, 2008: 5–6).

Shoda na jednotné definici pojmu terorismus však zatím neexistuje, což představuje nejen úskalí pro vědecký výzkum, ale i pro samotnou politickou praxi. Tato skutečnost je dána heterogenitou zkoumaného fenoménu, jeho proměnou v průběhu času, ale i politickou konstelací a úhlem pohledu – aneb jak praví pregnanční úsloví: „Pro někoho terorista, pro jiného bojovník za svobodu“ (Schmid, 2001: 10). Tato diplomová práce využívá Souleimanovu (2006: 47) definici politického terorismu, který jej označuje za „víceméně systematické používání násilí či dostatečně opodstatněnou hrozbu násilí mající za cíl vytvořit atmosféru strachu za účelem dosažení politických cílů, přičemž bezprostřední oběti násilí, vesměs civilisté, resp. jejich majetek, nejsou hlavními cíli, ale slouží jako nositelé vzkazu (prostředníci v komunikaci) pro větší pospolitost – skupinu, režim či společnost, s čímž souvisí i víceméně selektivní volba cílů“. Souleimanov rovněž terorismus dělí podle účelu na subversivní, jenž je namířen proti režimu, a represivní, jenž si klade za cíl daný režim zachovat. Oba typy mohou být vykonávány jak státním, tak nestátním aktérem. Pro účely této práce je podstatné zmínit definici okupačního terorismu (též barbarismus), jenž v rámci Souleimanovy typologie spadá do kategorie státního represivního terorismu a který představuje „promyšlenou a víceméně systematickou

politiku zastrasování obyvatelstva okupovaného území za účelem dosažení konkrétních politických cílů“ (ibid).

Ze své podstaty tato diplomová práce operuje s velkým množstvím čínských slov a názvů. Ve všech případech je použita standardní česká transkripce čínštiny, již vytvořil český sinolog prof. Oldřich Švarný, a to navzdory faktu, že v akademické sféře se běžněji užívá mezinárodní systém transkripce pchin-jin (Kane, 2009: 25). Česká transkripce je použita rovněž v případě ujgurského názvosloví.

1.2 Metodologie

Jako vhodná metoda ke zpracování tématu se jeví modifikovaná disciplinovaná interpretativní studie, jež se nachází na pomezí jedinečné a instrumentální případové studie, a která určité téma zkoumá skrze již existující teoretický rámec (Kořan, 2008: 33). Pro tento účel byl zvolen koncept vypracovaný bývalým důstojníkem australské armády, veteránem války v Iráku a soudobým teoretikem protipovstaleckého a protiteroristického boje Davidem Kilcullenem. Ten v minulosti představil koncept „tří pilířů“, jenž podle něj lze využít nejen k zefektivnění spolupráce aktérů zainteresovaných v protipovstaleckém boji, ale také k měření úspěchu celého protipovstaleckého tažení či jiných operací (např. mírových či humanitárních misí). Při tvorbě tohoto modelu jeho autor vycházel z klasické teorie povstalectví a vyzval k jeho dalšímu rozvoji. Kilcullenův model tak poslouží jako vodítko pro identifikování hlavních procesů a proměnných v rámci případu.

Typ zvolené případové studie není zaměřen na testování teorií. Autor se přiklání k názoru, že „(...) detailní, expertní, často praktické zkušenosti, které případová studie nabízí, mají svou vědeckou hodnotu samy o sobě i bez nutnosti teoretického zobecňování“ (Kořan, 2008: 21). Konkrétní koncept tak poslouží ke tvorbě výzkumného rámce, podle kterého bude zvolený případ zkoumán.

Ve výzkumné části práci jsou analyzovány charakteristiky čínské protipovstalecké strategie ve třech úrovních, jejichž vymezení bylo stanoveno na základě modelu tří pilířů, které podle Kilcullena představují základní složky protipovstaleckého boje:

- Bezpečnostní úroveň
- Politická úroveň
- Ekonomická úroveň

Každá z těchto tří úrovní zahrnuje několik podúrovní, jež budou v rámci výzkumu podrobně zanalyzovány a zasazeny do kontextu současné čínské protipovstalecké strategie v Sin-ťiangu. Všechny tři pilíře mají podle Kilcullena stejnou důležitost a musí být rozvíjeny paralelně, jinak dojde k ohrožení celého protipovstaleckého tažení. Všechny pilíře stojí na jedné základové desce, již představují informace, a jsou rovněž společně zastřešeny. Prostřednictvím aplikace zvoleného modelu bude tudíž možné nejen identifikovat primární znaky současné čínské protipovstalecké strategie, ale případné zjištění nerovnováhy mezi jednotlivými pilíři povede také k odhalení potenciálních nedostatků celé strategie.

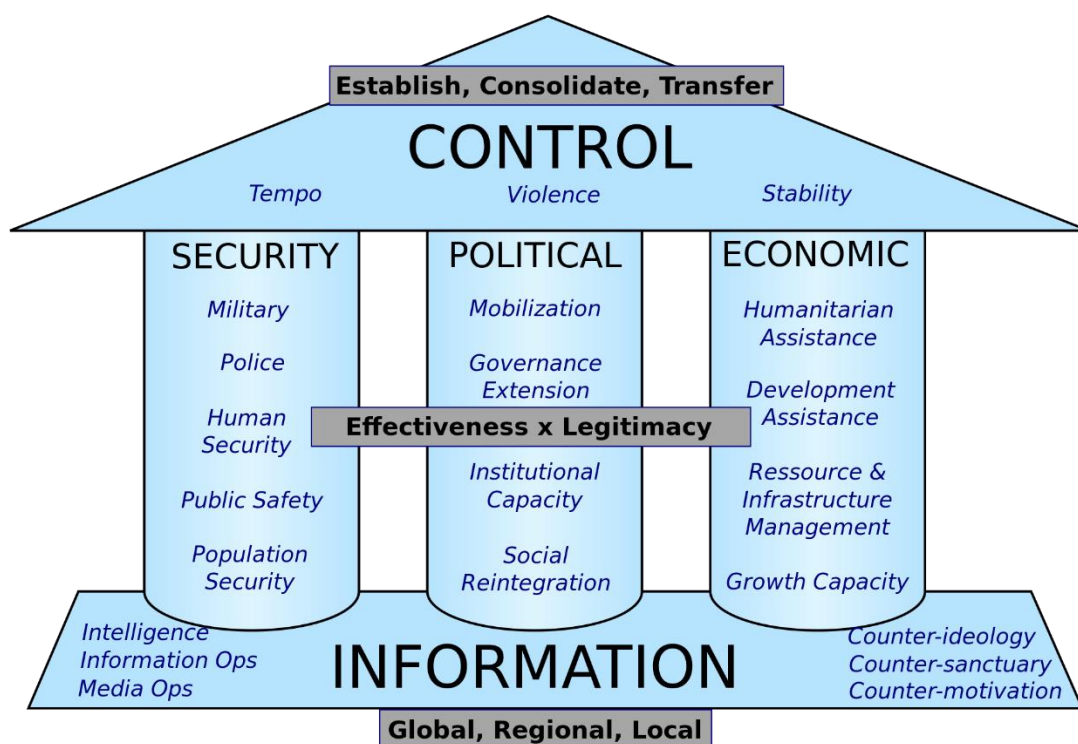

Diagram 1: Koncept „tři pilířů“ navržený Davidem Kilcullenem.²

1.3 Stanovení cíle práce a výzkumných otázek

Předmětem výzkumu této práce je podrobná a aktuální analýza protipovstalecké strategie Čínské lidové republiky v Ujgurské autonomní provincii Sin-ťiang mezi lety 2008 a 2018 a identifikace jejích klíčových předností a nedostatků. Vymezení časového úseku bylo zvoleno na základě skutečnosti, že v roce 2008 (v době konání OH v Pekingu) došlo

² KILCULLEN, D. (2006): *Three Pillars of Counterinsurgency* [online]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/237538249_Three_Pillars_of_Counterinsurgency

v Sin-ťiangu k výraznému nárůstu nepokojů, jež v následujícím roce vyústily v nejvražednější potlačení protestu v ČLR od masakru na náměstí Nebeského klidu o dvacet let dříve. Právě po tomto roce začala čínská protipovstalecká strategie v oblasti získávat současné kontury.

Cílem této diplomové práce je identifikovat primární znaky současné čínské protipovstalecké strategie v Sin-ťiangu, čehož bude dosaženo aplikací konceptu „tři pilířů“. případné zjištění nerovnováhy mezi jednotlivými pilíři povede také k odhalení potenciálních nedostatků celé strategie.

Ke splnění cíle práce byly formulovány následující výzkumné otázky:

Hlavní výzkumná otázka zní:

- Jaké jsou přednosti a nedostatky současné čínské protipovstalecké strategie v Sin-ťiangu?

K zodpovězení hlavní výzkumné otázky byly stanoveny dvě dílčí výzkumné otázky:

- Jaké jsou příčiny současného konfliktu v Sin-ťiangu?
- Jaké cíle sleduje čínská protipovstalecká strategie v Sin-ťiangu?

Odpověď na hlavní výzkumnou otázku bude získána především syntézou odpovědí na výše uvedené podotázky.

2 Teoretická část

Následující kapitola nabízí stručný přehled literatury a dosavadního výzkumu, na nějž posléze navazuje shrnutí teoretických a konceptuálních východisek této práce.

2.1 Přehled současného stavu bádání

Výzkum současné čínské protipovstalecké strategie v Sin-ťiangu vychází ze studia odborné literatury, periodických publikací a relevantních internetových zdrojů.

O praxi i teorii povstaleckého a protipovstaleckého boje byly v minulosti napsány četné spisy. Z řad klasických autorů tato práce vychází z myšlenek a tvorby Davida Galuly a sira Roberta Thompsona, kteří měli s povstaleckým bojem osobní zkušenost. Podstatným východiskem pro teoretickou část diplomové práce je Kilcullenovo stěžejní dílo *Counterinsurgency* z roku 2010, které představuje kompilaci dřívějších autorových textů a jež přibližuje autorův koncept globálního povstání. Z primární literatury jsou dostupné především vojenské manuály, které definují strategické a taktické postupy v dané vojenské oblasti. Tato diplomová práce využívá jako podklad dva takové manuály – americký *Field Manual 3-06*, či doktrínu Armády České Republiky z roku 2010. Kromě autorů, kteří formulovali vlastní koncepty protipovstaleckého boje jako Kilcullen, existuje mnoho interpretačních a analytických děl. Mezi ta užitá v této diplomové práci patří např. texty publikované americkými výzkumnými institucemi RAND a Jamestown Foundation, či publikace dvojice autorů Yuriho M. Zhukova a Daniela Bymana, kteří se ve svém výzkumu zaměřili na protipovstalecký boj vedený autokratickými režimy. Rozdíly mezi povstalectvím a terorismem se pak ve svých textech zabývali James D. Kiras a Emil Souleimanov, jehož výzkum se teritoriálně zaměřuje především na postsovětský prostor.

Konkrétními aspekty povstalectví v Sin-ťiangu a čínské protipovstalecké strategie se své vědecké práci zabýval Martin I. Wayne, který čínský přístup označil veskrze za úspěšný. Dějiny i současnost Sin-ťiangu ve svých publikacích podrobně popsala dvojice historiků Michaela E. Clarkea a Jamese A. Millwarda, historii ujgurského etnika pak ve své rozsáhlé publikaci rozebral Gardner Bovingdon. Významným zdrojem je rovněž studie S. Fredericka Starra, jenž se s přispěním dalších autorů věnoval široké škále sociálních témat v Sin-ťiangu, včetně např. ekonomických a demografických otázek. Důležitým

výzkumníkem, jemuž je v současnosti věnována značná mediální pozornost, je antropolog Adrian Zenz, který za pomoci důkladné analýzy čínských zdrojů jako jeden z prvních západních vědců podrobně zmapoval současné protipovstalecké metody užívané čínskou vládou v Sin-ťiang. Mezi další odborníky, kteří se ve svém výzkumu z různých úhlů věnovali současné bezpečnostní situaci v Sin-ťiang, patří Zunyou Zhou, Rachel Brown či Jennifer Ang.

Mnohá z výše uvedených děl jsou zhruba deset let stará (některá i více). Konflikt v Sin-ťiang se neustále vyvíjí, a jelikož je tématem výzkumu analýza současného stavu, zahrnuje diplomová práce také kvalitativní rozbor primárních zdrojů, mezi něž patří odborné články a výroční zprávy lidskoprávních organizací (např. Amnesty International a Human Rights Watch), které téma dlouhodobě monitorují. Mezi další významné zdroje patří zpravodajská agentura Reuters, britský týdeník The Economist, katarská mediální platforma Al Jazeera, či americké deníky New York Times a Washington Post, které od roku 2018 podstatně zvýšily svůj zájem o danou problematiku. Díky tomu vznikla celá řada nových a aktuálních poznatků, jež je nyní možno uceleně shrnout.

Jako vodítko k vypracování metodologie slouží především sborník od Petra Druláka *Jak zkoumat politiku*, zejména pak kapitola věnující se jednopřípadovým studiím, kterou sepsal Michal Kořan.

2.2 Teorie povstání a povstalectví

Povstalectví představuje nejrozšířenější formu ozbrojeného konfliktu současnosti. Ač bývá označováno za druh „nekonvenčního konfliktu“, povstalectví jako formu boje lze v historii vyzorovat téměř ve všech světových společnostech. „Nekonvenčnost“ povstalectví tudíž nespočívá v jeho neobvyklosti, nýbrž ve skutečnosti, že jeho forma odporuje konvencím načrtnutým státními aktéry a jejich armádami – tedy těmi, na něž povstalci nejčastěji útočí (Kilcullen, 2010: X).

Povstání lze tudíž označit za aktivitu vedenou aktéry, kteří jsou zpočátku vojensky znevýhodněni oproti vládě, již chtějí svrhnout (Mackinley; Al-Baddawy, 2008: 5). Svoji relativní slabost povstalci nejčastěji kompenzují zužitkováním daného prostředí, v němž se povstání odehrává. Povstalci tak ve svůj prospěch běžně využívají obtížně zdatelný terén, jakým jsou hory, džungle, bažiny či pouště, přičemž největšího úspěchu typicky dosahují ve chvíli, kdy jejich protivník není pro boj v daném prostředí adekvátně

vybaven. Povstání se však nemusí nutně odehrávat v prostředí s nezvyklými klimatickými podmínkami. Jak se přesvědčila ruská armáda během první čечenské války či vojska NATO během války v Iráku, povstalci mohou získat výhodu i v městském terénu – tak, jak se to stalo ve vzdorujícím Grozném či v úzkých uličkách Fallúdži (Kiras, 2007: 191). Fenomén přesunu povstalců do městského prostředí, nejčastěji označovaný pojmem městská guerilla, je polním manuálem americké armády č. 3-06 přičítán překotné urbanizaci, jež má za následek přetížení často již tak slabé infrastruktury a proměnu demografického složení, čímž dochází ke vzniku prostředí, jež útočníci mohou využít k negaci technologické a palebné převahy svých modernějších a mocnějších oponentů (Field Manual 3-06).

Kromě vhodného prostředí je pro úspěch povstalců klíčová podpora obyvatelstva, jež povstalcům poskytuje útočiště, potravu, suroviny i lidské zdroje. Podporu obyvatelstva povstalci nejčastěji získávají kombinací podvratné činnosti, propagandy a vojenského nátlaku (Mackinley; Al-Baddawy, 2008: 5). Povstání může fungovat i bez lokální podpory, pokud ji dokáže vykompenzovat podporou ze zahraničí – např. Spojené státy tak za aktivního přispění Čínské lidové republiky poskytovaly materiální podporu mudžahedínům během Sovětské války v Afghánistánu, čímž pomáhali udržet povstání proti zdánlivě neporazitelnému oponentovi při životě (Clarke, 2011: 76). Důležitým faktorem úspěšného povstání je rovněž jeho legitimita, jíž se povstalci nejčastěji snaží dosáhnout navozením pocitu své morální nadřazenosti nad protivníkem. Legitimitu lze dosáhnout různými způsoby, povstalci tak běžně činí deklarací jasně formulovaných ideových postulátů, přičemž nejčastějším motivem je etnický separatismus (Souleimanov, 2006: 39). Povstalci rovněž často usilují o vybudování pocitu své morální nadřazenosti nad protivníkem, zejména pak ve vztahu k obyvatelstvu. Mao Ce-Tung, jeden z klasických teoretiků a zároveň i aktivní účastník povstaleckého boje, tak například vytvořil kodex chování pro své povstalecké soudruhy, v němž nabádal před sobeckým chováním, okrádáním lidí, ale i před mytím v přítomnosti žen (Kiras, 2007: 194).

Dalším faktorem, jež povstalci využívají ve svůj prospěch, je čas. Zdlouhavý a nerozhodný souboj vede k vyčerpání, ústupu, či porážce protivníka povstalců. Časová dimenze úzce souvisí s prostředím – povstalcům se postupem času otevírá širší manévrovací prostor, v rámci něhož se mohou pohybovat po dějišti povstání, získávat pro něj větší podporu a posilovat legitimitu svého boje. Tento aspekt představuje zásadní

element povstaleckého boje – zatímco konvenční vojenské síly ke svému fungování potřebují pevně dané a většinou snadno identifikovatelné budovy či infrastrukturu, jež v případě útoku musejí bránit, povstalci nejsou vázáni na žádnou specifickou lokalitu, což jim zpravidla zaručuje vyšší mobilitu než jejich oponentům (Kilcullen, 2009: 10).

Myšlenka pohybu v čase a prostoru zaujala i Mao Ce-Tunga, kterému přísluší zásluha za podrobné rozčlenění povstaleckého boje do tří fází, jež nazval strategickou defenzívou, patovou fází a strategickou ofenzívou. První fáze sestává z hromadění sil a taktických výpadů proti nepříteli. Během druhé fáze dochází k vleklému boji se stále oslabenější vládou, jejíž snahy o smír musejí podle Maa povstalci odmítnout. Ve třetí fázi dostává vláda ránu z milosti a dochází k vítězství povstalců (Kiras, 2007: 190).

Z Maových myšlenek je zřejmé, že vztahu s obyvatelstvem přikládal velkou váhu. I vzhledem k triumfu Maova komunistického povstání lze očekávat, že právě na vztah obyvatelstva s povstalci se zaměří i jejich protivníci. Jak ovšem popisuje následující kapitola, nebylo tomu tak vždy.

2.2.1 Historický vývoj protipovstaleckého boje

Tradice současného chápání protipovstaleckého boje sahá do 19. století a vyrůstá primárně ze zkušeností koloniálních velmocí, jež čelily opakovaným povstáním ve svých koloniích. Protipovstalecké operace v této době často sestávaly z vojenských zákroků, jež byly namířené proti samotným povstalcům vůdčím postavám v jejich řadách. Logika tohoto přístupu velela, že s narušením organizační struktury povstalců dojde k paralýze celého povstání. V praxi se ale potlačování odboje často obrátilo proti místnímu obyvatelstvu, což v mnoha případech vedlo k posílení legitimacy povstalců a jejich cílů (Wayne, 2008: 129).

Jako důležitý milník ve vývoji protipovstaleckého boje lze označit malajskou válku za nezávislost (1948–1960), v níž britská koloniální správa čelila maoistickým povstalcům. Na krizi, již rozpoutala kombinace ekonomických a etnických faktorů, zpočátku Britové reagovali sérií komplikovaných vojenských manévřů, jež se však proti povstalcům ukrývajícím se v džungli nijak neosvědčily. Konflikt se obrátil ve prospěch Britů až poté, co koloniální správci zaměřili svou pozornost na vztahy mezi maoistickými povstalci a příslušníky početné čínské menšiny – jinými slovy, plánem Britů bylo obrátit pozornost k bažině od komárů, kteří z ní vystupovali (Mackinley; Al-Baddawy: 10-11).

Sir Robert Thomson, účastník konfliktu a jeden z klasických teoretiků protipovstaleckého boje, ve svém díle „Defeating Communist Insurgency“ popsal pět základních principů, které z jeho pohledu musí vláda a vojsko dodržovat, chtějí-li v boji proti povstalcům dosáhnout vítězství:

- Nutnost deklarovat jasné politické cíle včetně budování stability, bezpečnosti a jednoty země, pouhé zničení povstalců nestačí.
- Vláda musí jednat v souladu se svými vlastními zákony.
- Vláda musí mít komplexní plán.
- Cílem vlády musí být politická porážka povstalců, nikoli jen samotných povstaleckých jednotek.
- Vláda musí zabezpečit své nejdůležitější území (Thompson, 1972: 50–60).

Ze zkušenosti z koloniálních konfliktů čerpal i další z tvůrců klasické teorie protipovstaleckého boje, David Galula. Tento francouzský vojenský teoretik a účastník bojů v Alžíru formuloval čtyři klíčové myšlenky v pojednání nazvaném „Counterinsurgency Warfare: Theory and Practice“:

- Podpora obyvatelstva je základním cílem povstalců, musí být tudíž i cílem protipovstaleckého boje.
- Podporu povstalcům často poskytuje aktivní menšina. Na tuto menšinu by se měl zaměřit i protipovstalecký boj.
- Vojenské akce musí být doplněny politickou aktivitou, která na svou stranu získá obyvatelstvo.
- Není možné vést vojenské akce napříč celou zemí. Je třeba lokalizovat nepřítele a na tom místě koncentrovat své síly. Je třeba demonstrovat svoji vojenskou sílu nad povstalci (Galula, 2006: 50–55).

Thomsonovy a Galulovy teze, které oproti předešlé praxi zdůrazňují nutnost nevojenských řešení konfliktu, položily základ dalšímu vývoji teorie protipovstaleckého boje, jenž byl následně praktikován na bojištích v Súdánu či na Borneu, během povstání Mau mau Keni, v Severním Irsku a mnoha dalších konfliktech. Zkušenosti z těchto konfliktů však byly do jisté míry limitovány faktem, že se veskrze jednalo o monolitická, nacionálně laděná povstání namířená proti lokálním cílům a postrádající zřetelný mezinárodní přesah (Mackinley; Al-Baddawy: 13).

2.2.2 Koncept globálního povstání Davida Kilcullena

Spolu s rozpadem bipolárního světa však došlo ke zrodu protivníka, jenž proti zavedeným praktikám protipovstaleckého boje prokázal značnou odolnost. Zatímco proces industrializace a urbanizace dal vzniknout fenoménu „městské guerilly“, vzestup satelitní televize a internetu měl za následek vznik nových globálních komunit geograficky vzdálených jedinců, jimž bylo umožněno na dálku sdílet svá přesvědčení, ideologii a stejný pocit křivdy. Jak bylo definováno, opěrným bodem každého povstání je obyvatelstvo. V globální éře však již toto obyvatelstvo nemusí být jen jedno – může jich být mnoho. V důsledku souhry několika faktorů se jedna globální komunita stala výrazně náchylnější k subverzi povstaleckým myšlením než jiné. Byla jí muslimská komunita napříč světem.

Došlo tak ke vzniku fenoménu, jenž David Kilcullen označuje za „globální islámské povstání“. Kilcullen poukazuje na fakt, že hnutí hlásící se ke globálnímu džihádu tvoří propojenou síť, jež kooperuje na operační a strategické úrovni, přičemž kromě ideologických východisek sdílí i společného nepřítele. V době, kdy jeho text vznikl (rok 2005), globální islámské povstání vykazovalo aktivitu v devíti částech světa: v Americe, Australasii, na Iberském poloostrově a v Magrebu, v širším Blízkém východu, ve východní Africe, v jižní a centrální Asii, na Kavkaze, v evropské části Ruska a v jihovýchodní Asii. Vyjma prvních tří ve všech oblastech probíhalo aktivní povstání. Všechny devět dějišť spojují ideologická, kulturní a jazyková pojítka, stejně jako osobní, rodinné a finanční vazby. Povstalce navíc váže jednotná doktrína a systém technik a procedur (Kilcullen, 2010: 170–181).

Výše popsané atributy „globálního islámského povstání“ podle Kilcullena znemožňují jeho neutralizaci klasickými protipovstaleckými prostředky, jež se osvědčily v boji s národně-osvobozeneckými či maoistickými povstáními v druhé polovině 20. století. Sám Kilcullen pak v minulosti představil několik modelů, jež jsou z jeho pohledu k boji s „globálním islámským povstáním“ lépe uzpůsobeny.

2.2.3 Protipovstalecký boj v autokratických režimech

Opakujícím se motivem v tvorbě Davida Kilcullena je přesvědčení, že charakter protipovstaleckého boje zrcadlí charakter státu, jenž daný boj vede. Svoji tezi Kilcullen opírá o popis protipovstaleckých strategií autokratických prezidentů Sýrie a Iráku, resp. Háfiza al-Asada a Saddáma Husajna, kteří v boji s povstanci na svém území volili extrémně represivní a brutální prostředky. Oproti tomu britský boj se severoirskými povstanci byl charakterizován důrazem na dodržování právních zásad, sběrem zpravodajských informací a vyjednáváním. Na základě nejen tohoto srovnání Kilcullen usuzuje (2010: 7), že agresivní protipovstalecký boj namířený proti civilistům, jež typicky uplatňují autokratické režimy, je kontraproduktivní a ve svém důsledku vede k selhání.

Toto stanovisko se však rozchází se závěry Zhukova a Bymana, podle nichž příklady z historie poukazují spíše na opačný závěr – tedy že autokratické státy si v protipovstaleckém boji počínají lépe než jejich demokratické protějšky. Byman tuto skutečnost přičítá široké paletě nástrojů, jež se autokratickým režimům nabízí a mezi něž patří např. invazivní přístup k osobnímu soukromí, neúcta k lidským právům, silný bezpečnostní aparát státu a obecně jeho ochota uchýlit se k razantnějším postupům, než jaké standardně umožňuje demokratické zřízení společnosti. Byman (2016: 74) zároveň tvrdí, že autokratické režimy tyto postupy prokazatelně využívají, a to ve vysoké míře. Ruská zkušenost podle Zhukova dokonce indikuje, že s rostoucí mírou represí dochází i k navyšování úspěšnosti celého protipovstalecké tažení. Zhukov (2010: 14) rovněž míní, že ke svévolnému násilí, jakým je kupříkladu nahodilá střelba do davů, se uchylují spíše slabé vlády, zatímco silné vlády volí sofistikovanější metody represe, mezi které patří např. masové deportace či umístování rodinných příslušníků povstalců do koncentračních. Kvalitativní výzkum Souleimanova a Sirokeho (2016) svévolné násilí dále rozděluje na zcela nahodilé či odvetné, přičemž pouze to druhé podle autorů výzkumu vede k poklesu povstalecké aktivity, ač po určité době může dojít k její recidivě. Dělbou svévolného násilí však autoři považují za důležitou.

Čínská lidová republika, jejíž protipovstaleckou strategií se zabývá tato práce, patří již od svého vzniku mezi nejvíce autokratické režimy na světě – podle politologického datasetu Polity IV se od smrti Mao Ce-Tunga v roce 1976 stupeň autokracie v zemi konstantě drží na sedmém z deseti stupňů (Systemic Peace, 2014). Čínská protipovstalecká strategie

v minulosti navíc – v souladu se Zhukovovými a Bymanovými závěry – prokázala jen stěží představitelnou míru brutality. Civilisté obvinění z podpory tibetských povstalců byli režimem běžně trestáni ukřižováním, rozčtvrcením či uvařením zaživa (Choesang, 18.7.2015).

Postupuje však Čína podobně i v Sin-ťiangu? K zodpovězení této otázky je nutné se s tímto nepokojným regionem blíže seznámit.

3 Výzkumná část

Půdorys modelu „tří pilířů“ tvoří informace, jež podle Kilcullena představují základ pro veškeré aktivity v protipovstaleckém boji. Dějištěm protipovstaleckého boje, který zkoumá tato diplomová práce, je čínská provincie Sin-ťiang. Je proto nezbytné se s tímto prostředím blíže seznámit. Následující kapitola sestává ze čtyř částí. První část se věnuje geografickým podmínkám Sin-ťiang, část druhá mapuje jeho historii, třetí část zkoumá demografickou situaci v oblasti a čtvrtá část shrnuje vyvozené poznatky a nabízí odpověď na první z dílčích otázek.

3.1 Geografické podmínky Sin-ťiang

Ujgurská autonomní oblast Sin-ťiang patří mezi nejodlehlejší a nejvíce nehostinné části světa. Jedná se o pustý region v severozápadním kraji Číny, který je charakteristický nízkou hustotou zalidnění, extrémními klimatickými a meteorologickými jevy a obtížně zdolatelným terénem. Vzhledem k těmto skutečnostem byl Sin-ťiang až do 20. století přístupný pouze velbloudím karavanám a cesta z obydlených oblastí na východě Číny, již provázelo mnoho nástrah, trvala i několik měsíců. I přes pokroky v dopravní technologii a modernizaci infrastruktury se region zpřístupňoval jen pozvolna – v roce 1935 trvala cesta automobilem z Pekingu do Urumči 60 dní a železničního spojení se zbytkem Číny se toto největší město v oblasti dočkalo až v roce 1962 (Starr, 2004: 163). I v dnešní době lze cestu vlakem z Pekingu do Urumči absolvovat nejméně za několik desítek hodin. I proto Sin-ťiang v očích mnohých Číňanů nadále zůstává extrémně vzdáleným a nedostupným krajem (Bovingdon, 2010: 11).

Pro vládců Číny však odlehlý Sin-ťiang skýtá ohromný strategický význam, a to hned z několika důvodů. Provincie ukrývá ohromné nerostné bohatství – kromě rozsáhlých nalezišť nefritu, jež již před 2 000 lety představoval cenný vývozní artikl, se v Sin-ťiang nacházejí významné zásoby zlata a dalších neželezných kovů včetně chromu, mědi a niklu. Dále se zde nachází přibližně třetina národních zásob uhlí a téměř čtvrtina národních zásob ropy a zemního plynu. I proto je Sin-ťiang občas označován za čínskou národně-strategickou energetickou základnu (Duan, 1.1.2016). V Sin-ťiang se rovněž pěstuje více bavlny než v kterékoli jiné části Číny. Z podnětu komunistického politbyra navíc produkce bavlny stále stoupá, a to navzdory faktu, že se jedná o velmi náročnou plodinu na zavlažování. Hladina podzemní vody v Sin-ťiangu přitom za posledních 30 let

klesla o celých 60 metrů a lze očekávat, že rozšíření produkce bavlny tento stav nadále zhorší (Bovingdon, 2004: 39). V této souvislosti stojí za zmínku, že to byl právě nešetrný přístup k pěstování bavlny, jenž vedl k vysychání nepříliš vzdáleného Aralského jezera a následnému vzniku ekologické katastrofy, jež přinesla dalekosáhlé důsledky pro tamní ekosystém. Pro svou odlehlost byl také Sin-ťiang – kromě výše uvedených nerostů bohatý též na uran – v šedesátých letech 20. století vybrán jako vhodná lokalita pro pořádání jaderných testů, v jejichž důsledku podle některých indicií došlo v okolí jezera Lobnor ke kontaminaci podzemních vod radioaktivním spadem (Bovingdon, 2010: 38).

Svůj strategický význam Sin-ťiang čerpá rovněž ze své velikosti – s rozlohou více než 1,6 milionu kilometrů čtverečních se jedná o největší správní celek Čínské lidové republiky, z jejíž celkové rozlohy zabírá zhruba šestinu. Spoře obydlená provincie navíc sdílí hranici hned s osmi státy – ve své severovýchodní části s Mongolskem, na severu s Ruskou federací, na západě s Kazachstánem, Kyrgyzstánem, Tádžikistánem a na jihu s Afghánistánem, Pákistánem a Indií ovládaným Kašmírem. Jako přirozená bariéra mezi těmito státy a Čínou slouží jen obtížně prostupná pohoří, mezi něž patří Pamír, Kchun-lun-šan, Altaj, Karákóram a Ťan-Šan. Skrz poslední ze zmiňovaných horských pásem – a tím pádem i přes Sin-ťiang – také vede jediný koridor z Číny do pěti středoasijských republik, které se svými přibližně 70 miliony obyvatel představují důležité odbytiště pro čínské zboží. Jenom mezi lety 1992 a 2005 vzrostl vzájemný obchod mezi Čínou a pěticí postsovětských států šestnáctinásobně (Cunningham, 2012: 16).

Výše uvedená pohoří oddělují Sin-ťiang od okolního světa, zároveň ale rozdělují i samotnou autonomní oblast, jíž lze rozčlenit na tři hlavní geomorfologické části. Jižní Sin-ťiang je tvořen Tarimskou pánví, v jejímž středu se rozkládá Taklamakan, písečná poušť o velikosti Německa a s dunami dosahujícími výšky 300 metrů. Podél jižní a severní strany pouště se vine řetězec úrodných oáz, v nichž vzkvétalo zemědělství a jež v minulosti sloužily jako důležité zastávky na Hedvábné stezce, díky čemuž se z nich stala významná kulturní a náboženská centra. Obyvatelstvo a kultura Tarimské pánve historicky těžily z relativní blízkosti Střední Asie, severní Indie a Afghánistánu (Starr, 2004: 29-30). Na severovýchod odsud se nachází Turfanská proláklina, která ve svém nejnižším bodě dosahuje hloubky až 154 metrů pod úroveň moře. Přirozená bariéra v podobě východní části pohoří Ťan-Šan stojí za odlišným historickým vývojem a kulturní jinakostí Turfanské prolákliny ve srovnání s Tarimskou pánví. Severní části Sin-ťiangů dominuje Džungarská pánev, jež díky svému mírnému klimatu historicky

poskytovala vhodnější podmínky pro chov zvířat. V západní části této kotliny se nachází úrodné údolí Ili, kde se v 19. století opakovaně střetly zájmy říše Čching se zájmy Ruského impéria, jež na části západního Džungarie vznášelo územní nároky (Clarke, 2011: 26).

Geografické podmínky Sin-ťiangu jsou klíčové pro pochopení jeho historického vývoje, jemuž je věnována další kapitola.

3.2 Historický přehled vývoje Sin-ťiangu

3.2.1 Říše Čching a formace moderního Sin-ťiangu

Ačkoli se čínská vláda snaží vykreslit území dnešního Sin-ťiangu jako svoji neoddělitelnou a odvěkou součást, historie čínské nadvlády nad touto oblastí je relativně krátká. S výjimkou krátkého angažmá za dynastií Chan a Tchang totiž oblasti dnešního Sin-ťiangu tradičně dominovaly různé turko-mongolské kočovné kmeny. Tato situace trvala až do poloviny 18. století, kdy došlo ke kruté porážce nomádského kmene Džungarů rychle expandující říší Čching, které se podařilo ovládnout nejen stepní oblasti v Džungarii, ale i oázní města v Tarimské pánvi. V té se však čchingská expanze zastavila, čímž (zřejmě neúmyslně) došlo k vytyčení jasné hranice mezi Tarimskou pánví a oblastmi na druhé straně pohoří Pamír a Ťan-Šan. Tato hranice později sehrála roli v konstrukci vlastní identity obyvatel Sin-ťiangu, jež nebyla závislá na turkických národech obývajících Střední Asii (Starr, 2004: 56).

Čchingská strategie na nově nabytém území tudíž sestávala ze tří částí – z nastolení režimu, v jehož čele bude stát armáda; z podpory obchodu; a z aktivního podněcování k migraci do nově získaných teritorií. Celá oblast byla rovněž rozparcelována na tři administrativní části, jež zhruba odpovídaly geografickému rozdělení oblasti (viz kapitola 1.1). Centrem výkonné moci se stalo údolí Ili, v němž vznikla velká vojenská základna. Zatímco správa ve větších městech v Turfanské proláclině a Džungarii se příliš nelišila od modelu využívaného ve starých provinciích, oázní města v Tarimské pánvi získala částečně autonomní status, v rámci něhož si mohla mimo jiné ponechat svůj právní systém a samostatně spravovat náboženské záležitosti (Millward, 2007: 97). V čele těchto měst stáli bekové – příslušníci místních muslimských elit, které pečlivě vybírala centrální vláda a kteří se zodpovídali armádě. Vojenská přítomnost v oblasti byla finančně velmi

nákladná, centrální vláda proto usilovala o maximální zvýšení příjmů z oblasti. Zpočátku se tudíž vojáci věnovali také farmaření, postupem času ale bylo původnímu obyvatelstvu umožněno vlastnit půdu, čímž došlo k navýšení produktivity práce a růstu místní ekonomiky.

Tento model osvědčil a pekingská vláda se proto rozhodla aktivně pobízet obyvatele ostatních provincií k migraci do dnešního Sin-ťiangu. Zájemcům o přesun, kteří pocházeli zejména z chudé vnitrozemní oblasti Kan-su, vláda zaplatila náklady spojené se stěhováním, přispěla na koupi náradí a hospodářských zvířat a poskytla daňové úlevy. Zároveň centrální vláda usilovala o prohloubení závislosti nového teritoria na zbytku Číny. Velmi přísně regulovala obchod s Ruskem na severu a s Tibetem na jihu, přičemž sama budovala infrastrukturu nutnou ke komerčnímu propojení regionu s východní částí země (Starr, 2004: 41).

S příchodem 19. století se však plně projeví dvě slabiny, jež vedly k zásadní destabilizaci a v určitém momentu dokonce i k úplné ztrátě kontroly dynastie Čching nad celým regionem. První slabina měla interní charakter. Jak již bylo zmíněno výše, vojenská přítomnost v Sin-ťiangu představovala značnou zátěž pro státní rozpočet. Protože si navíc nové teritorium nebylo schopno na sebe vydělat, zdráhala se centrální vláda poslat do regionu další vojáky, v důsledku čehož zůstala zejména západní část Tarimské pánve vojensky nedostatečně obsazená, a tím pádem i zranitelná v případě nepokojů či invaze (Starr, 2004: 60-61).

Druhou, externí slabinu představovaly ambice Kokandského chanátu, jenž sídlil ve středoasijské Ferganské kotlině a na sklonku 18. století velmi těžil z nárůstu počtu obchodníků přicházejících z Tarimské pánve, kteří tuto cestu stále častěji volili po již zmíněném omezení obchodního styku dynastie Čching s Ruskem. Kokandský panovník Muhammad Umar Chán v roce 1813 požádal představitele sin-ťiangské samosprávy o povolení ustanovit ve městě Kašgar kokandský orgán, jenž by měl pravomoc vybírat celní poplatky na čínském území. Tento pokus o získání extraterritoriality Číňané zamítli, načež chán Kokandu vojensky a finančně podpořil vojevůdce Chódžu Džahángíra, který za pomoci místních muslimů dobyl Kašgar a několik dalších oáz, než se stáhl zpět do hor. Džahángírův džihád, během něhož Číňané střídavě získávali a ztráceli kontrolu nad Tarimskou pánví, trval až do roku 1828, kdy byl za pomoci šepů dopaden a odvečen do Peking, kde ho potkala veřejná poprava rozřezáním (Millward, 2004: 112). V reakci na

tento vývoj uvalila dynastie Čching embargo na obchod s Kokandem a nařídila nucenou deportaci všech Kokand'anů z oblasti. Chanát následně zorganizoval další invazi, po které byla dynastie Čching nucena ustoupit – zrušila obchodní embargo, amnestovala muslimské vzbuřence, odškodnila kokandské obchodníky, a navíc chanátu umožnila vyslat do Kašgaru obchodního přidělence, o kterého už od začátku sporu tak usiloval (Clarke, 2011: 25).

Bezpečnostní situace v geograficky vzdáleném dominiu se však znovu zhoršila po roce 1862, kdy v chudých provinciích Kan-su a Šen-si došlo k sérii revolt muslimského obyvatelstva, jež sestávalo primárně z příslušníků neturkické národnostní skupiny Chuejů. Ozbrojené střety namířené vůči čchingské nadvládě se brzy přelily i do nových teritorií na západě, jež byly domovem desetitisíců chuejských přistěhovalců a byly stále velmi závislé na nyní narušených dodávkách stříbra i surovin z východu. Nastalého chaosu využil kokandský vojevůdce Jakub Bek, jemuž se mezi lety 1865 a 1870 podařilo ovládnout nejen všechny významné oázy v Tarimské nížině, ale i některá města v Turfanské proláclině. Nově nabyté území prohlásil Jakub za emirát, v němž bylo striktně vymáháno islámské právo šaría, což se setkalo s nelibostí převážně nefundamentálního místního obyvatelstva, které Jakubův režim vnímalo jako okupační (Millward, 2007: 121).

Mladý emirát udržoval aktivní diplomatické styky s Britským impériem, které Jakubův režim vnímalo jako užitečnou nárazníkovou zónu mezi svou rádžskou kolonií a vzrůstajícími ambicemi Ruské říše (Clarke, 2011: 26). Rusové, kteří v roce 1871 obsadili údolí Ili, s Jakubem uzavřeli obchodní dohodu, čímž de facto uznali legitimitu jeho nadvlády, a v následujících letech si Jakub Bek získal také přízeň osmanského sultána, který mu udělil titul emíra a zaslal dodávky zbraní, munice i vojenského personálu (Millward, 2011: 123).

Jakubův úspěch rozproudil v Pekingu debaty o smyslu čínské přítomnosti v západních teritoriích, kterou až dosud provázely rozbroje a vysoké finanční náklady. Část panovnického dvora navrhovala úplné opuštění oblasti a přesunutí veškeré pozornosti do pobřežních oblastí na jihovýchodě, jež rovněž čelily značné nestabilitě v důsledku teprve nedávno skončených opiových válek a stále probíhající japonské invazi na Tchaj-wan. Ve finále ovšem převážily hlasy těch, kteří varovali před nemožností čelit ruské expanzi do Mongolska a následně až k Pekingu, ke které by nevyhnutelně došlo, pokud by byla

západní část říše ponechána napospas svému osudu. Pod velením zkušeného generála Cuo se dynastii Čching na konci sedmdesátých let 19. století podařilo potlačit muslimská povstání v Kan-su a Šen-si. Smrt Jakuba Beka v roce 1877 vyústila v sérii bratrovražedných sporů o nástupnictví, což jen usnadnilo triumfální čínský návrat do Tarimské pánve. Znovuobsazení ztracené oblasti dynastie Čching završila v roce 1881 podepsáním Petrohradské dohody, jež navrátila Rusy ovládané údolí Ili zpět do čínských rukou (Clarke, 2011: 28).

Podmínky Petrohradské smlouvy však velmi nahrávaly ruské straně. Kromě odškodnění v podobě úhrady 9 milionů rublů se totiž Čchingové zavázali k otevření dvou nových ruských konzulátů na svém území a zavedení trvalé výjimky z celní a daňové povinnosti pro ruské obchodníky se zájmem působit v Sin-ťiangu či Mongolsku, což vedlo k postupnému vzrůstu obchodního styku Sin-ťiangu s Ruskem, jenž nadále posílil po dokončení transsibiřské magistrály v roce 1904, od níž byl severní Sin-ťiang vzdálený jen několik dní cesty. I díky tomu byly ruské lampy, alkohol, železné předměty, látky, keramika, hodinky či cigarety mnohem levnější než jejich čínské ekvivalenty. Rusové pak ze Sin-ťiangu vyváželi především suroviny a bavlnu (Millward, 2007: 157).

Ekonomickou a společenskou stabilizaci vydobytého regionu chtěla dynastie Čching zajistit změnou přístupu, jenž sestával ze čtyř částí (Starr, 2004: 63-64). Prvotním cílem byla kompletní politická integrace území do Čínského císařství, která vyústila v jeho transformaci v provincii v roce 1884. Provincie získala jméno Sin-ťiang, tedy nová hranice. Tím byla definitivně ukončena éra autonomie a decentralizace z dob rané čchingské nadvlády. Mandžuský generál se sídlem v údolí Ili byl nahrazen chanským guvernérem v Urumči, jež se stalo hlavním městem provincie. Druhým pilířem nového přístupu se stal rozvoj chanského byrokratického aparátu, jenž měl z velké části nahradit vládu turkických beků z řad muslimských elit. Třetím pilířem byla zvýšená podpora přesídlování primárně chanského obyvatelstva z východu Číny do Sin-ťiangu, čímž mělo dojít k uspořádání obnovy poškozené infrastruktury, navýšení zemědělské produkce a tím pádem i k nárůstu výběru daní. Čtvrtým a posledním pilířem se měla stát kulturní asimilace lokální populace skrze vzdělávání v konfuciánském stylu, jež mělo doplnit a posléze nahradit již zavedený systém islámského vzdělávání v tradičních medresách a maktabech. Zejména tento bod se setkal s důrazným nesouhlasem ze strany Ujgurů, kteří své děti leckdy záměrně do škol neposílali. Některé rodiny dokonce daly před čínskými školami přednost útěku do ruského Turkestánu (Millward, 2007: 145).

3.2.2 Sin-ťiang v dobách Čínské republiky

Sinchajská revoluce v roce 1911 vedla ke svržení císařství a nastolení republiky, zároveň ale také stála za výrazným a takřka okamžitým oslabením centrální moci ve všech okrajových částech říše včetně Sin-ťiang. Z nastalého boje o moc v provincii vyšel jako vítěz čchingský úředník Jang Ceng-sin, který měl z minulosti zkušenost se správou oblastí s vysokým podílem muslimského obyvatelstva. Jang byl přesvědčen o tom, že klíčem ke stabilitě v Sin-ťiang je jeho izolace od veškerých externích vlivů – tedy nejen těch zahraničních, ale i těch přicházejících z Číny, což se mu díky její relativní slabosti také dařilo. Období Jangovy vlády tak představovalo jistou ozvěnu rané čchingské politiky, jež upřednostňovala národnostní segregaci a lokální samosprávu před centralizací moci a plošnou sinizací.

Do dějin se Jang zapsal jako schopný funkcionář, jenž navzdory ekonomickým problémům, jež pramenily především z oslabení obchodu s Ruskem, dokázal udržet v Sin-ťiang stabilitu a posílit jeho autonomii na Peking. Zároveň se však jednalo o krvežíznivého panovníka, který se neštítel popravovat své názorové oponenty během banketu, na nějž je pozval. Guvernér zároveň věřil, že nejlépe se vládne nevzdělané populaci, rozhodl se tudíž aktivně podporovat konzervativní duchovní, kteří se stavěli negativně vůči islámskému modernismu, reformovanému školství, ale i socialismu, jenž mezitím slavil triumf ve formujícím se Sovětském svazu. Vědom si rizik separatismu, Jang zakázal publikaci periodik v turkických jazycích a působení zahraničních učitelů a kněží v celé provincii (Clarke, 2011: 29).

Jangova vláda trvala až do roku 1928, kdy byl sám při banketu zavražděn pobočníky svého komisaře pro zahraniční otázky, jenž měl v plánu zaujmout Jangovo místo. Místo guvernéřského postu se ale sám dočkal popravy a do Jangova křesla usedl jeho někdejší zástupce Ťin Šu-žen. Tomu však chyběl nejen ekvilibristický um jeho předchůdce, ale i jistá míra sebeovládání. Zatímco Jang se během své vlády snažil rozpočtový deficit zažehnat vytištěním 10 milionů nekrytých taelů, Ťin jich nechal vytisknout hned 145 milionů. Výslednou inflaci se snažil zkrotit zvyšováním stávajících a zaváděním nových daní, jež se navíc vztahovaly jen na příslušníky některých národnostních menšin, čímž narušil křehký sociální smír mezi obyvateli provincie. Ťinovým zásadním politickým přešlapem se stalo jeho rozhodnutí zrušit chanát Chami a plně jej začlenit do sin-ťiangské provincie. Chanát Chami se rozkládal v úrodné části Turfanské prolákliny a v pozdní

čchingské éře se těšil značné autonomii, jíž získal jako odměnu za svou loajalitu k Čínskému impériu během jeho konfliktu s Jakubem Bekem. Guvernér Jang v této politice paralelní administrativy pokračoval, čímž se mu podařilo zachovat harmonii v oblasti, do níž během jeho vlády bez ustání proudili chanští imigranti z hladomorem a zemětřesením zdevastované provincie Kan-su. Po zrušení chanátu Ťin zdvojnásobil zemědělskou daň pro místní obyvatele, zatímco chanským farmářům poskytl dvouleté daňové prázdniny (Millward, 2007: 189–191).

Byla to tudíž právě oblast bývalého chanátu Chami, kde se v roce 1932 rozhořelo protičínské povstání, jež se rychle rozšířilo po celé provincii a do něhož se zapojili nejen muslimové z řad turkického etnika, ale i neturkičtí Chuejové, do jejichž čela se postavil charismatický vojevůdce Ma Čung-jing. Guvernér Ťin se rozhodl obrátit se na jediného aktéra, který byl v jeho očích schopen v provincii zjednat pořádek – byl jím Sovětský svaz, s nímž již od svého nástupu k moci citelně utužoval obchodní i vojenské vztahy. S čínskou vládou, jež nad situací měla jen minimální kontrolu, tento krok nekonzultoval. Ani Ťinova vstřícnost k Sovětskému vztahu jej ale neuchránila před následným pučem, v jehož důsledku byl nahrazen vojenským velitelem Šengem Š'-cchajem, který v pevně prosovětské linii nastolené svým předchůdcem pokračoval.

V rámci tajné dohody z konce roku 1933 umožnil Sovětskému svazu výměnou za příslib další vojenské pomoci významně ovlivňovat dění v Sin-ťiangu. Stalinova vehementní podpora Šengova režimu sice měla ekonomický základ, sovětské zájmy však zároveň postupně získávaly zřetelné strategické obrysy – Stalin se totiž obával posilování vlivu Japonska, které tou dobou již úspěšně anektovalo Mandžusko a podniklo invazi do Vnitřního Mongolska. Sám silně protijaponský Šeng navíc Sovětům tvrdil, že vůdce muslimského povstání Ma je přímo napojený na japonskou armádu. Japoncům doopravdy představa nárazníkového pásma v podobě samostatného muslimského státu umístěném mezi Sovětským svazem a Čínskou republikou konvenovala, ze svých mandžuských pozic však nebyli schopni dění v geograficky vzdáleném Sin-ťiangu reálně ovlivňovat (Clarke, 2011: 31). Šengovo tvrzení ve finále Sovětskému svazu dalo jen další záminku jednat, neboť vznik samostatného turkického státu mohl vést k zažehnutí separatistických ambicí ve středoasijských svazových republikách (Starr, 2004: 79).

3.2.3 První vyhlášení Východního Turkestánu

Paralelně se střetem muslimských sil s generálem Šengem na severovýchodě Sin-ťiangu docházelo k významnému vývoji v jeho jihozápadní části. Série protičínských povstání převážně ujugurského obyvatelstva v roce 1933 vyústila ve vyhlášení státního útvaru Východní Turkestán, jehož hlavním městem se měl stát Kašgar. O etnickém a politickém charakteru této republiky, do jejíhož čela se postavili chotanští duchovní, osvícenci z řad ujugurských obchodníků i kyrgyzští kočovníci, se dodnes vedou debaty. Ač se ústava nově vzniklého státu hlásila k právu šaría, byly v ní obsažené jasně modernistické a reformní ideje v oblastech vzdělávání, daní či ekonomického rozvoje (Millward, 2007: 204-206).

Politické ukotvení Východního Turkestánu mělo každopádně zřetelné protisovětské a protičínské kontury, čímž proti sobě poštvál všechny významné aktéry v Sin-ťiangu. Ve finále to byli paradoxně jiní muslimové, kteří nově vzniklou republiku zahubili. S pomocí sovětského letectva a chemických zbraní se totiž generálu Šengovi podařilo ukončit obléhání Urumči chuejskými vzbouřenci, kteří se následně stáhli na jih do Tarimské pánve. Vůdce chuejů Ma Čung-ning mezitím přísahal věrnost Kuomintangu, a v zájmu opětovného nastolení jeho nadvlády v březnu roku 1934 vyplenil Kašgar, čímž mladé republice uštědřil smrtelnou ránu. Krátce po dobytí Kašgaru však byli Chuejové pod tlakem generála Šenga nuceni město opustit a prchnout na jihovýchod. Učinili tak ovšem bez svého vůdce, velitele Ma. Ten se totiž ze záhadných důvodů rozhodl v doprovodu několika stovek pobočníků vydat skrze horský průsmyk na území Sovětského svazu, proti němuž až doposud válčil. Svému pluku v Sin-ťiangu, jenž v Chotanu nadále vzdoroval generálu Šengovi, zaslal několik tajemných nahrávek a fotografii sebe oděného v rudoarmějské uniformě, po roce 1937 se ale již odmlčel. Názory na jeho osud se liší. Clarke naznačuje, že Sovětský svaz držel velitele Ma kdesi ve Střední Asii jako případnou páku na generála Šenga – podobně jako si Kokandský chanát nechával v záloze chódžskou kartu (Clarke, 2011: 32). Podle Millwarda je zase možné, že zemřel ve službách Rudé armády na východní frontě, nebo dokonce kdesi na bojišti ve Španělské občanské válce. Nejspíš byl ale na Stalinův příkaz prostě popraven (Millward, 2007: 200).

3.2.4 Mezi Čínou a Sovětským svazem

Po triumfu generála Šenga se ze Sin-ťiangu stal de facto sovětský satelit. Sovětští poradci obsadili významné posty v provinční administrativě a oblast Chami se stala dočasným

domovem pro sovětská vojska. Sovětský svaz navíc získal za výhodných podmínek přístup k sin-ťiangským zásobám wolframu, zlata, manganu, cínu a uranu. Příklon Sin-ťiangů k Sovětskému svazu byl stvrzen na konci roku 1934 formulací „šestice velkých politických opatření“, mezi něž se řadila prohlášení jako antiimperialismus, přátelství se SSSR, mír a obnova, transparentní vláda či rasová a národnostní rovnost (Clarke, 2011: 33). Generál Šeng v roce 1938 vstoupil do sovětské komunistické strany a po vzoru svého mentora Stalina zřídil tajnou policii, s jejíž pomocí podnikal pravidelné čistky namířené proti „zrádcům“, „panturkistům“, „nepřátelům lidu“ a „imperialistickým zvědům“. Podle některých odhadů padlo Šengovu teroru za oběť až 100 tisíc lidí, včetně celé kohorty ujgurských intelektuálů (Millward, 2007: 207-210).

Čankajškova vláda dlouho nebyla schopna vzrůstajícímu sovětskému vlivu v Sin-ťiangů jakkoli čelit. Po zmizení velitele Ma přišel Kuomintang o svého jediného významného aktéra v provincii, jež navíc po vypuknutí druhé čínsko-japonské války v roce 1937 sloužila jako koridor, kterým do Číny směřovala sovětská vojenská a ekonomická asistence, čímž byl do jisté míry Kuomintang nucen přítomnost SSSR v provincii legitimizovat. O osudu provincie však opětovně rozhodla souhra externích faktorů. V důsledku napadení Německem byl Sovětský svaz donucen po roce 1941 významně omezit svou vojenskou přítomnost v Sin-ťiangů. Vstup Spojených států do konfliktu vedl k resuscitaci Kuomintangu a posílení jeho zájmu o opětovné získání kontroly nad ztracenou provincií. Generál Šeng, vědom si měnících se okolností, přerušil veškeré obchodní styky se Sovětským svazem a začal s čistkou prosovětských a komunistických hodnostářů. Na konci roku 1942 byl navzdory sovětským protestům Sin-ťiang oficiálně reintegrovan do Čínské republiky (Clarke, 2011: 35-36). Po německé porážce v bitvě u Stalingradu se generál Šeng pokusil změnit strany ještě jednou. Kuomintangské vyslance do Sin-ťiangů nechal zatknout a zatímco Čankajškovi oznámil, že se jednalo o komunisty, Stalina informoval o tom, že zadržel japonské zvědy a že touží o inkorporaci Sin-ťiangů do Sovětského svazu. Stalin však Šengovu žádost nevyslyšel a korespondenci přeposlal Čankajškovi, který v roce 1944 z funkce guvernéra Sin-ťiangů odvolal. Hrdelnímu trestu se generál Šeng údajně vyhnul jen pomocí daru ve výši půl milionu čínských dolarů do pokladnice Kuomintangu (Millward, 2007: 211).

3.2.5 Druhé vyhlášení Východního Turkestánu

Představa Kuomintangu o správě znovuzískané provincie se příliš nelišila od modelu nastoleného v posledních letech vlády dynastie Čching. V plánu tudíž byla ekonomická integrace se zbytkem Číny, kolonizace jedním milionem chanských přistěhovalců, propuštění všech nechanských úředníků a razantní navýšení daní, které mělo zkrotit prudký růst inflace. Tu vyvolalo Šengovo rozhodnutí přerušit veškerý obchodní styk se Sovětským svazem, což představovalo tvrdou ránu pro sin-ťiangskou ekonomiku, jež byla životně závislá na importu produktů ze Sovětského svazu a exportu těch svých tamtéž. Kombinace opresivního přístupu k menšinám a ekonomického strádání vedla k vypuknutí rozsáhlých protičínských protestů v severní části Sin-ťiangy již několik měsíců po nástupu nové vlády. Protesty brzy přerostly v ozbrojené nepokoje, jež vedly ke ztrátě čínské kontroly nad třemi okrsky v severozápadní části provincie. V této části Sin-ťiangy posléze došlo v listopadu 1944 k vyhlášení druhé republiky Východní Turkestán, jejíž síly rychle postupovaly na jih, kde obsazovaly nové území a páchaly pogromy na chanském obyvatelstvu. Za povšimnutí stojí, že knoflíky na uniformách rebelů nesly nápis BTP, tedy označení pro nově vzniklou republiku v azbuce (Starr, 2004: 83).

Rebelové záhy získali kontrolu nad celou Džungarií a jejich expanze pokračovala až k Urumči, kde se v září roku 1945 zastavili. Prostřednictvím sovětského konzulátu v Urumči dali následně rebelové vědět, že jsou připraveni jednat o příměří a účasti v nové koaliční vládě nad Sin-ťiangem. Tento vývoj je opět nutno zasadit do širšího kontextu. V srpnu 1945 došlo k podpisu čínsko-sovětské „smlouvy o přátelství a spojenectví“, která se z velké části týkala podmínek dojednaných světovými mocnostmi během jaltské konference, jíž se představitelé Číny nezúčastnili. Výměnou za teritoriální ústupky v Mandžusku a vzdání se územního nároku na Mongolsko Stalin čínské straně garantoval, že se Sovětský svaz nebude do krize v Sin-ťiangy nijak vměšovat (Clarke, 2011: 38).

Další z podmínek čínsko-sovětské smlouvy bylo zachování částečné autonomie Východního Turkestánu a vznik sin-ťiangské koaliční vlády, v níž budou kromě chanů zastoupeni i příslušníci národnostních menšin. Jednání o vládě však byla dlouhá a v zásadě bezvýsledná. Nově jmenovaný provinční guvernér generál Čang Č'-čung dokonce veřejně hovořil o možnosti osamostatnění Sin-ťiangy, který srovnával s britskou

Indií či Filipínami pod americkou nadvládou. Dekolonizace podle něj byla globálním trendem. Zároveň však upozorňoval na to, že Sin-ťiang by jen stěží dosáhl plné nezávislosti, neboť by se zcela nevyhnutelně dostal pod kontrolu jiného státu, myšleno Sovětského svazu (Bovingdon, 2010: 37).

Sen Východního Turkestánu o nezávislosti se ale rozplynul v roce 1949 s nástupem čínských komunistů k moci. Zatímco Čínská lidová osvobozená armáda (ČLOA) bez většího odporu ovládla jižní Sin-ťiang, Mao Ce-tung vyzval vůdce Východního Turkestánu k účasti na konferenci v Pekingu, jež se měla zabývat postavením menšin v nově vznikajícím komunistickém státě. Pětičlenná delegace složená z východoturkestánských představitelů se na konci srpna 1945 vydala do nedaleké Almaty, odkud měla v plánu letět do čínské metropole. Tam však již nikdo z nich nedorazil. Na konferenci se místo nich objevila úplně jiná delegace, jejíž členové se oficiálně vzdali veškerých nároků na nezávislost Východního Turkestánu. Čínská armáda následně vstoupila do severního Sin-ťiang a iniciovala uvěznění či popravu „panturkistů“ a „nacionalistů“ z řad bývalého východoturkestánského vedení. Osud členů původní delegace dodnes zůstává nejasný. Podle oficiální verze letadlo s delegací havarovalo v horách poblíž jezera Bajkal. A zatímco smrt členů delegace zcela zjevně vyhovovala Maovi, ruští historici, bývalí agenti KGB a ujgurští emigranti ze zmizení delegace viní Stalina, který s nástupem komunistů v Číně získal ke zdrojům v Sin-ťiangu přímý přístup a z existence loutkového státu již neměl žádný prospěch (Millward, 2007: 234).

V pořadí již druhé vyhlášení Východního Turkestánu tak může budít zdání jasné manifestace touhy Ujgurů po nezávislosti. O prvotním impulsu pro vznik republiky i o jejím charakteru se však dodnes vedou mezi historiky debaty. Zatímco v očích současných ujgurských nacionalistů vyhlášení Východního Turkestánu skutečně bylo jasným důkazem touhy národa po sebeurčení, podle čínských komunistů bylo povstání v roce 1944 primárně namířeno proti „reakcionářskému“ Kuomintangu a v zásadě se jednalo o součást komunistické revoluce. Masivní sovětská vojenská i ekonomická asistence rebelům zase podporuje narativ, že si skrze vytvoření loutkového režimu Sovětský svaz chtěl v provincii udržet vliv a přístup k jejím nerostným zdrojům, což se ostatně stalo. Nejasná zůstává i role náboženství v nově vzniklém státu. Zatímco někteří poukazují na přítomnost náboženských vzdělavců ve vládě či plošné zavedení zakátu (muslimské náboženské daně), pozdější politická prohlášení zdůrazňovala nutnost kulturní, jazykové a náboženské svobody a rovnosti mezi příslušníky všech národností.

Některé oficiální prospekty budily dojem silně levicových manifestů, jeden například pojednával o „čínských fašistech“ a „našem velkém příteli, milovníkovi svobody a susedovi, Sovětském svazu“ (Bovingdon, 2010: 36-37; Millward, 2007: 244-250). Druhý Východní Turkestán měl každopádně silně protichanské zaměření, jež se projevovalo již zmíněnými pogromy, a zcela nepochybně čerpal ze sovětské podpory, bez níž by s velkou pravděpodobností nepřežil až do roku 1949, a možná ani vůbec nevznikl.

3.2.6 Komunistická revoluce a proměna z provincie na autonomní oblast

Tak jako Kuomintang a před ním dynastie Čching, i Komunistická strana Číny čelila v Sin-ťiangy mnoha úskalím. Zatímco v jiných provinciích se po převratu komunisté těšili aspoň částečné podpoře veřejnosti, znali místní poměry a hovořili stejnou řečí jako lidé, jimž hodlali vládnout, v Sin-ťiangy nic z toho neplatilo. Komunisté se tak po převzetí moci nad provincií museli potýkat se třemi odlišnými výzvami – jak nabýt ideologickou a politickou legitimitu, jak vytvořit provinční administrativu a jak se vyrovnat s externími hrozbami. Jako primární problém se jevil nedostatek kvalifikovaných lidí, kteří by disponovali znalostí provincie. Drtivá většina lokálních komunistů totiž zahynula během Šengových čistek (včetně např. Maova vlastního bratra), strana tak byla nucena rekrutovat kádry z řad bývalých členů Kuomintangu a představitelů Východního Turkestánu, jejichž loajalita byla nejistá.

Začlenění lokálních vůdců do provinční samosprávy se ovšem setkala s úspěchem – ostatně se osvědčilo už za dynastie Čching v podobě systému Beků – a dodalo komunistům legitimitu potřebnou k realizaci jejich dalších plánů. Mezi ty patřila především pozemková reforma, která komunistům připravila půdu pro pozdější kolektivizaci a zároveň jim dala záminku vyvlastnit pozemky, jež patřily mešitám a muslimským předákům. Komunisté také zrušili zakát, čímž institucionální islám v Sin-ťiangy připravili o významný zdroj financování. Čínská vláda však z počátku téměř nezasahovala do náboženské výuky a nijak nepronásledovala muslimské vůdce. I z toho důvodu se v padesátých letech 20. století islám v provincii těšil zvyšující se oblibě. Tento jev lze vysvětlit dvěma způsoby – buďto komunisté z kraje své vlády neměli schopnost či odvahu proti islámu důrazněji zakročit, nebo umírněný sufismus považovali za apolitický a neviděli v něm hrozbu pro svou socialistickou nadvládu (Starr, 2004: 88-89).

3.2.7 Maovy sociální experimenty a jejich dopad na Sin-ťiang

K vyostření situace v Sin-ťiangu došlo poté, co Mao Ce-tung v rámci celostátního Hnutí sta květů vyzval k otevřené kritice strany. Jeho žádost byla i přes počáteční rozpaky vyslyšena, neboť se z řad členů sin-ťiangské samosprávy snesla vlna kritiky na nedostatek skutečné autonomie, dominanci komunistických kádrů a přílišnou imigraci Chanů. Někteří členové samosprávy poukazovali na pozitivní situaci ve středoasijských sovětských republikách, jiní přímo volali po nezávislosti oblasti na Číně. Maova reakce na sebe nenechala dlouho čekat. Kritikům připomněl, že Sin-ťiang je integrální součástí Čínské lidové republiky a že jakékoli požadavky na osamostatnění jsou příznakem reakcionářství a nebudou tolerovány. Ti, kteří se podle něj bránili rozvoji socialismu za účasti Chanů, byli označeni za kontrarevolucionáře. Následně nechal Mao celou řadu oblastních hodnostářů z řad národnostních menšin odvolat z funkcí a vyloučit ze strany. Za nejvíce varovné však Mao považoval porovnávání se Sovětským svazem, jehož vztahy s Čínou se mezitím z různých důvodů zhoršovaly. Probíhající personální čistku tak využil jako záminku pro odstranění některých komunistických kádrů se sovětskými vazbami a bývalých představitelů Východního Turkestánu, kteří byli označeni za „lokální nacionalisty“ a posláni do pracovních táborů (Clarke, 2011: 54-57).

Protisovětské tažení nabralo na intenzitě během Velkého skoku vpřed, od něhož si komunisté slibovali razantní kolektivizaci čínského agrárního sektoru a raketový vzrůst produktivity práce. Tento utopický plán vyústil v ekonomický chaos a celostátní hladomor, jemuž padly za oběť desítky milionů lidí. Hladomor měl za následek také masivní navýšení počtu chanských imigrantů přicházejících do Sin-ťiangy – jen v letech 1959 a 1960 do oblasti z chudých vnitrozemních provincií dorazil více než jeden a půl milionu zbídačených venkovanů (Bovingdon, 2010: 51). Velký skok vpřed dolehl obzvlášť tvrdě na kočovné obyvatele Sin-ťiangy, kteří kvůli nucené kolektivizaci hromadně přicházeli o obživu. V důsledku strádání a popuzení chanskou imigrací začaly zkraje roku 1962 desítky tisíc Ujgurů a Kazachů odcházet na území Sovětského svazu. Proud uprchlíků zastavili až příslušníci milic, kteří hranici v údolí Ili trvale uzavřeli a vybydlené území následně sami osídlili. Exodus turkického obyvatelstva popudil čínskou vládu, která Sovětský svaz obvinila z podvratné činnosti a pokusu o odtržení Sin-ťiangy z ČLR. Znovu se tak potvrdil dlouhodobý trend v čínském přístupu k Sin-ťiangy, kdy vnitřní problémy byly dávány za vinu externím vlivům. Částečně šlo přitom o sebenaplnující se předpověď, neboť Sovětský svaz v dalších letech skutečně

zintenzivnil protičínskou propagandu, kterou v Sin-ťiangy šířil primárně prostřednictvím rádiového vysílání ze Střední Asie (Clarke, 2011: 61-62).

Ještě větší škody než Velký skok vpřed v Sin-ťiangy napáchal Mao Ce-tungův finální sociální experiment, známý jako Velká proletářská kulturní revoluce. Tato politická kampaň, jež měla uspišit nástup socialismu a modernizaci čínské společnosti, dohnala zemi na pokraj občanské války. Lidé zfanatizovaní Maovou plamennou rétorikou formovali takzvané rudé gardy, jež v chanských částech Číny devastovaly kulturní dědictví svých předků. V Sin-ťiangy se terčem jejich běsnění kromě celé řady kulturních a architektonických památek stali též příslušníci nechanské populace. Aktivisté z řad zradikalizované mládeže v roce 1966 houfně přijížděli po nově dokončené železnici z Pekingy do Urumči, aby zde systematicky napadali turkické obyvatele. Napříč Sin-ťiangem tak docházelo k veřejnému pálení koránů, mučení a zabíjení ujugurských intelektuálů, lynčování muslimských představitelů či přetváření mešit na chlévy. To vše ve státem posvěceném zájmu nastolení rychlé a důkladné asimilace (Bovingdon, 2010: 51). Odsouzení kulturní revoluce, k němuž došlo po Maově úmrtí, se navíc nikdy nevztahovalo na újmu způsobenou nechanskému obyvatelstvu, které bylo řádově větší a nepochybně trvalejší než škody napáchané na kultuře a identitě Chanů (Starr, 2004: 96-98).

3.2.8 Stabilizace a liberalizace během Tengovy vlády

Teng Siao-pching, nástupce Mao Ce-tunga v čele Čínské lidové republiky, dospěl k závěru, že nucená asimilace prosazovaná jeho předchůdcem vážně poškodila podporu komunistů mezi příslušníky menšin. Za jeho vlády tudíž došlo k revizi čínské ústavy, jež do svého znění zahrnula konkrétní pasáže o právech menšin či nutnosti politické a fiskální autonomie. V praxi to znamenalo dočasné uvolnění státního dohledu nad náboženstvím, v rámci čehož došlo k obnově a stavbě nových mešit, návratu ujugurštiny do veřejného života, rehabilitaci muslimů uvězněných během kulturní revoluce, či umožnění cest obyvatel Sin-ťiangy do muslimských zemí. Nově zvolený generální tajemník KS Číny Chu Jao-pang navštívil Tibet, kde byl zhrozen všudypřítomnou chudobou a beznadějí. Chu se posléze stal hlasitým obhájcem zmírnění tvrdého přístupu k národnostním menšinám napříč republikou včetně Sin-ťiangy, v němž Chu viděl menší separatistickou hrozbu než v Tibetu, který disponoval viditelnými exulanty v podobě Dalajlámy a mezinárodní podporou pro osamostatnění (Bovingdon, 2010: 52).

Navzdory protestům zastánců tvrdé linie začalo rovněž postupné stahování chanských kádrů z autonomních oblastí zpět do Pekingu. Nejvýraznějším rysem Tengovy vlády však byla ekonomická liberalizace, od níž si komunisté slibovali zvýšení životní úrovně, což na oplátku mělo potlačit jakékoli separatistické ambice v okrajových částech země. Hospodářské reformy přinesly Sin-ťiangu vsutku nebývalý rozvoj. Produkce obilí, rostlinných olejů a bavlny prudce vzrostla, stejně jako produktivita práce, která se v průběhu osmdesátých let vyrovnala té v Kantonu. V rámci otevření Číny světu rovněž vzrůstal obchodní styk Sin-ťiangu se sovětskou Střední Asií a Pákistánem, který s oblastí navázal významné spojení po dokončení karakóramské dálnice a jejím následném zpřístupnění veřejnosti v roce 1987 (Millward, 2007: 279).

I přes příznivé ekonomické výsledky však v Sin-ťiangu pravidelně propukaly občanské nepokoje. Zejména ve druhé polovině osmdesátých let 20. století se Urumči stalo dějištěm častých protestů, jež byly primárně namířené proti nedostatku autonomie, neutichající chanské imigraci či nespravedlivé národnostní reprezentaci. Vysokoškolští studenti také protestovali proti testování jaderných zbraní či státní demografické politice. Podobně jako ve zbytku Číny, i v Sin-ťiangu protesty eskalovaly v průběhu revolučního roku 1989. V květnu vypukly v ulicích Urumči ozbrojené nepokoje, během nichž začaly tisíce převážně mladých lidí zapalovat auta a rabovat obchody. Situaci se úřadům podařilo uklidnit až ke konci roku. Oproti zbytku Číny však protesty v Sin-ťiangu měly zřetelný náboženský náboj. Demonstranti se například dožadovali vyhlášení islámské republiky a prohlašovali Chany za bezvěrce. Náhlá akcentace náboženství ujugurskými protestanty zůstává nevyjasněná. Zatímco Millward za ní vidí interní důvody v podobě traumatu z kulturní revoluce a nárůstu počtu mešit v oblasti, Clarke zdůrazňuje sblížení s muslimskými státy ve Střední Asií a Pákistánem, odkud se do Sin-ťiangu šířilo rigidnější pojetí islámu. Svou roli také mohlo sehrát vítězství mudžahedínů v Afghánistánu či islámskou revoluci v Íránu, což v očích mnoha Ujgurů mohlo zvýšit atraktivitu politického islámu (Millward, 2007: 282; Clarke, 2011: 90).

3.2.9 Protináboženské tažení a nárůst nepokojů

Rozbouřenou situaci v Sin-ťiangu se autoritám podařilo uklidnit až na konci roku 1989. Náboženský náboj přítomný při demonstracích dovedl členy čínské vlády k závěru, že liberální přístup zavedený v uplynulé dekádě byl mylný. Zkraje nadcházejícího roku se tudíž centrální vláda rozhodla zaujmout proti náboženství tvrdší postoj a začala zavírat

„ilegální“ mešity a medresy napříč oblastí. V dubnu téhož roku propukly nedaleko Kašgaru největší občanské nepokoje od konce kulturní revoluce. Čínské zdroje z nich obvinily skupinu „reakcionářských elementů“ z hnutí Islámské strany Východního Turkestánu, jehož členové tajně nashromáždili několik zbraní a velké množství výbušnin, s jejichž pomocí v dubnu roku 1990 (během ramadánu) přepadli vládní budovy ve městě Baren na jihozápadě Sin-ťiangu. Skupina čítající zhruba 200 mužů převážně ujugurského a kyrgyzského původu, kteří údajně vykřikovali náboženská hesla, zabila dva čínské vyjednavče a několik policistů, než byli sami zabiti či zahnáni do hor příslušníky čtyř vojenských praporů, jež byly na místo vyslány. Zpráva o incidentu se rychle šířila a v následujících dnech vypukly protesty proti čínské nadvládě ve většině tarimských oáz i v Urumči. V reakci na nepokoje byla čínská vláda nucena vyslat do jižní části Sin-ťiangu 100 000 příslušníků ČLOA ze sousední provincie Kan-su (Clarke, 2011: 91-92).

Barenský incident zastánce tvrdé linie v řadách čínské vlády utvrdil v přesvědčení, že proti náboženství v Sin-ťiangu je třeba zakročit mnohem důrazněji. Jen v okolí Barenu tak došlo ke zrušení 50 „nadbytečných“ mešit a zastavení výstavby stovky dalších. Imámové čelili pravidelným výslechům a stát znásobil své úsilí při pátrání po tajných náboženských uskupeních (Bovingdon, 2010: 66). Tak jako již mnohokrát v historii, i tuto vlnu etnického násilí přisuzovala čínská vláda vlivu externích aktérů, konkrétně ozbrojeným separatistickým skupinám, jež se do Sin-ťiangu měly infiltrovat z Kyrgyzské SSR, Pákistánu a Afghánistánu.

Tengovy ekonomické reformy tak z čínského pohledu měly do jisté míry kontraproduktivní výsledky. Na jednu stranu stály za výrazným hospodářským bohem v Sin-ťiangu, uvolnění kontroly nad oblastí však zároveň vedlo k jejímu nevyhnutelnému sbližování s kulturně i geograficky spřízněnými státy na jihu a západě. Co víc, s kolabujícím Sovětským svazem se v očích čínské vlády objevila nová antagonistická síla, jež pro stabilitu Sin-ťiangu představovala největší hrozbu. Byl jí ze zahraničí importovaný politický islám.

3.2.10 Rozpad SSSR a následná destabilizace regionu

Rapidní desintegrace Sovětského svazu, k níž došlo v průběhu roku 1991, měla významný dopad na vývoj Sin-ťiangu. Střední Asie se po téměř 150 letech vymanila z ruského područí, v rámci něhož byl celý region do jisté míry izolován od externích

vlivů, zejména pak těch pocházejících z Jižní a Jihozápadní Asie. Vzhledem ke zvyšující se provázanosti Sin-ťiangů s bývalými středoasijskými svazovými republikami se čínská vláda obávala negativních důsledků, jež by mohla nestabilita v nově vzniklých státech přinést. K té ostatně brzy i došlo – kombinace žalostných ekonomických výsledků, všudypřítomné korupce a opresivních politických režimů ve většině středoasijských republik vytvořila živnou půdu pro radikální islamistická hnutí, jež inspiroval úspěch Tálibánu v přilehlém Afghánistánu, ve kterém také mnoho odpůrců výše uvedených režimů našlo útočiště. Epicentrem nepokojů vyvolaných islamisty se stala Ferganská kotlina, úrodné údolí, o něž se dělil Kyrgyzstán, Uzbekistán a Tádžikistán. Za nepokoji stálo především Islámské hnutí Uzbekistánu (IMU), za jehož zrodem roku 1998 stáli převážně zradikalizovaní bojovníci z občanské války v Tádžikistánu, a jehož základnou se staly nepřístupné hory v severním Afghánistánu. Cílem IMU bylo sesazení uzbekého prezidenta Islama Karimova a nastolení islámského režimu. Aktivity hnutí znepokojovaly rovněž Rusko a Čínu, neboť existovaly indicie o snahách hnutí naverbovat nové bojovníky mezi Čečenci a Ujgury (Clarke, 2011: 141-142).

Násilí v Sin-ťiangů mezitím neutichalo. Mezi lety 1990 a 1995 bezpečnostní složky v oblasti podnikly razii proti více než stovce „separatistickým, protirevolučním organizacím, nelegálním organizacím a reakcionářským gangům“ a zatkly téměř 2000 lidí (Millward, 2007: 328). V únoru roku 1997 došlo ve městě I-ning, jež leží v údolí Ili nedaleko kazašských hranic, k rozsáhlým nepokojům. Situace v I-ningu byla dlouhodobě vyhrocená, neboť zde úřady v minulosti rozhodly zakročit proti takzvaným mešrepům, komunitním centrům založených na muslimských tradicích. Tato centra motivovala mládež ke sportu a odrazovala je od drog, jejichž konzumace byla mezi mladými Ujgury velmi rozšířená. Čínská vláda se však popularity mešrepů zalekla a komunitní centra zakázala.

Zatímco čínská vláda vypuklé nepokoje označila za vzpouru kriminálníků a drogově závislých, Amnesty International (AI) hovoří o protestu několika stovek Ujgurů proti usmrcení dvou ujugurských studentů čínskými policisty. Podle AI ozbrojené složky demonstranty, kteří provolávali náboženská hesla, rozehnaly střelbou, které padlo za oběť 17 lidí, a další stovky demonstrantů zadržely. V následujících dnech policie zatkla tisíce dalších Ujgurů v okolí I-ningu. Jen o dva týdny později vybuchly ve třech autobusech v Urumči nálože, jež zabily 9 lidí a dalších 29 těžce zranily. Z útoku, jenž se odehrál v den připomínající úmrtí Teng Siao-pchinga, bylo obviněno a následně popraveno

8 Ujgurů. V následujících měsících čínská vláda znásobila vojenskou a policejní přítomnost napříč oblastí, pozatýkala tisíce lidí a několik také popravila, většinou na základě údajné podpory terorismu (Amnesty International, 1999: 20-23).

3.2.11 Utužování kontroly a válka proti teroru

V reakci na přetrvávající nepokoje v Sin-ťiangu čínská vláda zavedla opatření takzvaného „tvrdého úderu“. Jednalo se o represivní kampaň, pomocí níž vždy jednou do roka úřady razantně zakročily proti jakýmkoli známkám separatismu či odporu napříč oblastí. Jelikož se brutalita kampaně rok od roku stupňovala, octl se ke konci milénia Sin-ťiang pod drobnohledem několika zahraničních médií a mezinárodních lidskoprávních organizací, jež začaly o situaci v oblasti ke značné nelibosti čínské vlády informovat širší veřejnost, která až doposud o situaci v oblasti neměla větší povědomí (Bovingdon, 2010: 92).

Mezinárodní tlak dočasně polevil po teroristických útocích 11. září 2001, jež pro zájmy ČLR představovaly zároveň riziko i příležitost. Invazí do Afghánistánu Spojené státy narušily křehkou jednotu mezi členy nově vzniklé ŠOS a navíc svou armádu umístily do bezprostřední blízkosti čínského teritoria. Bushovo vyhlášení války teroru však zároveň Číně poskytlo bezprecedentní příležitost k legitimizaci svých aktivit v Sin-ťiangu coby boje s terorismem. Zatímco v průběhu devadesátých let 20. století se Čína snažila nepokoje v Sin-ťiangu buďto ututlat či z nich obvinít obskurní a neorganizované separatistické skupiny, již na začátku roku 2002 čínské úřady představily nové paradigma, v rámci něhož byli z více než dvou set útoků v oblasti za uplynulou dekádu obviněni „východoturkeštáňští teroristé“. Někteří Ujgurové měli obdržet trénink v Afghánistánu a následně s finanční a materiální podporou Al-Káidy založit v Sin-ťiangu teroristické buňky. Ze strany čínské vlády se jednalo o úspěšnou taktiku, neboť americké ministerstvo zahraničí na základě výslechu Ujgurů vězněných v Guantánamu skutečně zařadilo konkrétní skupinu, Islámské hnutí Východního Turkeštánu (ETIM), na seznam teroristických organizací, což vyústilo v ještě tvrdší zátahy proti Ujgurům napříč Sin-ťiangem. Samotní představitelé ETIM popřeli, že by byli jakkoli napojeni na Al-Káidu, a odsoudili útoky z 11. září (Millward, 2007: 340-341; Kanat, 2014).

3.2.12 Návrat nepokojů a internacionalizace ujgurského problému

Ačkoli se po roce 2001 frekvence ujgurských protestů snížila, napětí mezi obyvateli Sin-ťiangu nadále rostlo. Jednou z jeho příčin byly i blížící se olympijské hry v Pekingu, jež se konaly v roce 2008. V březnu téhož roku – jen pět měsíců před zahájením her – se stovky Tibeťanů sešly k pokojnému protestu v ulicích Lhasy. Jejich zatčení vyústilo v ozbrojené střety s dalšími demonstranty, na což vláda zareagovala tvrdým vojenským zásahem a vyhlášením stanného práva. Strach z další nežádoucí pozornosti během významné mezinárodní události Čínu vedl ke zvýšení bezpečnostních opatření ve zbytku země, zejména v Sin-ťiangu. Pouhé čtyři dny před zahájením her však ozbrojení útočníci v Kašgaru zabili 16 policistů (Coca, 9.2.2019).

Na ztrapnění během důležité mezinárodní události čínská vláda zareagovala bezprecedentním posílením bezpečnostních opatření v Sin-ťiangu, jež však ve finále přispěly k další radikalizaci místního obyvatelstva. V červenci roku 2009, téměř rok po skončení olympijských her v Pekingu, došlo v Urumči k nejvražednějšímu incidentu v Číně od masakru na náměstí Nebeského klidu o dvacet let dříve. Nepokoje odstartoval červnový případ údajného znásilnění dvou chanských žen ujgurskými muži, ke kterému mělo dojít v továrně na hračky ve 3000 kilometřů vzdáleném městě Šao-kuan. Skupina chanských pracovníků ozbrojená noži a tyčemi následně vtrhla do ubytovny, již obývali jejich ujgurští kolegové. Dva z nich během nastalé potyčky podle čínských zdrojů zemřeli a stovky dalších byly zraněny. V reakci na údajně laxní vyšetřování celého incidentu se 5. července v ulicích Urumči shromáždila zhruba tisícovka Ujgurů. Pokojný protest se po několika hodinách změnil v pouliční bouři, jež si vyžádala značné škody na majetku a téměř dvě stovky obětí, primárně z řad Chanů (BBC, 17.11.2016).

Čínská vláda do města vyslala velké množství ozbrojených sil a deaktivovala mobilní signál a přístup k internetu v celém Sin-ťiangu. Poněkud překvapivě se čínská vláda rozhodla pozvat do Urumči zahraniční novináře, kteří podali svědectví o chaosu ve městě a tvrdém přístupu bezpečnostních složek vůči neozbrojeným protestantům. Novináři byli rovněž pod neustálým dohledem policie, nemohli se volně pohybovat a komunikovat s některými místními. Několik žurnalistů dokonce bylo zatčeno (Bovingdon, 2010: 170-171).

Ačkoliv protesty v Urumči neměly náboženský podtext, čínská vláda z jejich organizace neváhala obvinít hnutí ETIM a blíže neurčené externí aktéry. Z rozhovorů s účastníky

demonstrací přitom vyplývá, že k protestu je kromě incidentu v Šao-kuanu vedla primárně nezaměstnanost, destrukce historických částí Sin-ťiangu, setrvalá chanská imigrace a tvrdošijná asimilační politika (Kanat, 2014). Situace zůstala napjatá po zbytek roku a znovu se vyhrotila v září, během jehož první poloviny nahlásilo 600 obyvatel Urumči pobodání injekční stříkačkou. Strach z napadení vyvolal masové protesty Chanů, kteří měli pocit, že jim vláda není schopna garantovat bezpečí (Reuters, 11.9.2009).

3.3 Demografický vývoj v Sin-ťiangu

Jak ukázal rozbor historického vývoje Sin-ťiangu, národnostní otázka představovala palčivý problém již pro imperiální vládu Čchingů v 19. století a akutně se jí zabývá současná komunistická vláda. Popis demografického vývoje v oblasti je tudíž nutný pro pochopení současné situace v Sin-ťiangu.

Čína se již během své imperiální éry snažila prezentovat nikoli jako pouhý národní stát, ale jako svébytná civilizace. Tento étos se v průběhu mandžuské dynastie Čching musel přizpůsobit faktu, že obyvatele říše již netvořili jen nestěhovaví zemědělci z řad chanů, ale i příslušníci široké škály nomádských kmenů a dalších menšin, kteří obývali nově nabytá území na západě a severozápadě říše. Ostatně sami vládnoucí Mandžuoové byli (a nadále jsou) příslušníci menšiny. „Číňanem“ se mohl v čchingském pojetí stát kdokoli – ovšem jen za předpokladu, že si osvojil většinové, chanské vidění světa a byl ochoten se podílet na chanském hospodářském rozvoji (Ang, 2016: 399).

Mezi jednotlivými národnostními skupinami však zůstávaly zřetelné bariéry. Chanští migranti, kteří se do Sin-ťiangu začali ve velkých počtech stěhovat po jeho inkorporaci do říše Čching, byli nuceni usídlit se v opuštěných oblastech Džungarie, daleko od původních obyvatel, s nimiž se v rámci zachování stability neměli příliš mísit. Například do tarimské oblasti se až do třicátých let 19. století z východu nestěhovali vyjma několika stovek obchodníků prakticky žádní migranti. Putování čínských obchodníků do jižního Sin-ťiangu sice bylo čínskou vládou vítané, neměli však dovoleno se tam usadit či oženit, a jejich pohyb a aktivity byly přísně monitorovány. I tak chanové v té době představovali už čtvrtinu obyvatel provincie, ač ještě několik desítek let předtím v oblasti nežili téměř žádní (Clarke, 2011: 20; Millward, 2007: 104).

Republikánská éra po roce 1911 pokračovala v segregační politice nastolené v předchozím století. Významnější změnu přinesla až vláda generála Šenga, který v Sin-

ťiangu zavedl minoritní politiku inspirovanou sovětským modelem. Jádrem tohoto přístupu se stalo umožnění jisté kulturní a jazykové autonomie příslušníkům národnostních menšin a přímé zapojení jejich zástupců do územní samosprávy. Sovětský model, který populaci Sin-ťiangu rozdělil na 14 konkrétních národnostních kategorií, také kodifikoval etnonymum Ujgurové pro nejpočetnější skupinu obyvatel provincie. Jednalo se o zcela zásadní odklon od dosavadní čínské politiky, která zcela seriózně vycházela z bizarně šovinistického přesvědčení, že i nechanští obyvatelé Číny jsou potomky mýtického Žlutého císaře, a která pro veškeré své turkické obyvatele užívala plošný název čchan-chuej, v překladu „muslimové v turbanech“. Šengova národnostní taxonomie měla zásadní politické dopady, poněvadž v jejím důsledku došlo ke kategorizaci populace, která na sebe až doposud tímto etnickým prizmatem nehleděla. Kromě utužení pocitu kolektivní identity došlo za Šengovy nadvlády také k návratu oblíbenosti medres, obnovení publikace turkických novin a zřízení turkojazyčných škol (Millward, 2007: 207-210).

Na tento původně sovětský model navázala i Maova komunistická vláda po roce 1949. Nedošlo však k naplnění 20 let staré vize Mao Ce-tunga, který rovněž po vzoru Sovětského svazu plánoval vytvořit systém svazových republik, jež by teoreticky měly někdy v budoucnu právo na vyhlášení nezávislosti (jak se tomu ostatně i stalo). Čínská vláda se místo toho zaměřila na posilování systému autonomních zón, což oficiálně stvrdila v roce 1955, kdy celá provincie získala status autonomní oblasti.³ V čele lidového výboru nově vzniklé Ujgurské autonomní oblasti Sin-ťiang (Xinjiang Uyghur Autonomous Region, XUAR) sice stál Ujgur, skutečnou moc si ale uchovával (a nadále uchovává) chanský komunistický přidělenec (Starr, 2004: 91).

Přístup k národnostním menšinám v Sin-ťiangu v následujících letech pak do jisté míry kopíroval historický vývoj v oblasti – po razantním utužení poměrů a posílení represí v pozdních letech Maovy vlády tedy přišlo uvolnění v 80. letech, následované dalším zpřísněním po incidentu v Barenu a poté vždy po jakémkoli větším protestu či teroristickém útoku – včetně toho, který se 11. září 2001 odehrál desítky tisíc kilometrů daleko od Sin-ťiangu. Vskutku, spolu s příchodem 21. století začaly čínskou národnostní politiku v Sin-ťiangu mnohem více ovlivňovat externí faktory, což mimo jiné vyústilo

³ Autonomních oblastí je v současnosti v Číně 5 – kromě té ujgurské jsou to AO Vnitřní Mongolsko, Tibetská AO, Chuejská AO Ning-sia a Čuangská AO Kuang-si.

v aktualizaci čínské úřední terminologie a jejího překladu do cizích jazyků. Až do roku 2005 stranická ideologie o příslušnících minorit hovořila jako o členech „národnostních menšin“, zatímco nově o nich bylo referováno jako o příslušnících „etnických menšin“. Čínská lidová republika se tak ze dne na den stala „multietnickým státem“, jakým jsou třeba i USA, a Ujgurům či Tibetanům a dalším se tak opět o něco snížily vyhlídky na samostatnost (Millward, 2007: 348).

3.3.1 Chanská imigrace do Sin-ťiangu

Paralelně s rozvolňováním a utužováním vládního přístupu k národnostním, resp. etnickým menšinám docházelo v Sin-ťiangu od roku 1949 k jednomu zcela zásadnímu jevu – k masívní chanské imigraci z východu země, jež v průběhu času naprosto změnila demografickou skladbu provincie. Demobilizace vojenských jednotek po skončení Korejské války, zprovoznění železniční tratě z Lan-čou do Urumči, exodus příslušníků kazašské menšiny a Maovy sociální experimenty přispěly k tomu, že poměr chanů žijících v Sin-ťiangu vzrostl ze 6 % v roce 1945 na 42 % v roce 1978 (Wani, 2014: 232). Zavedení politiky jednoho dítěte v roce 1979, z níž byli příslušníci národnostních menšin vyňati, tento trend sice dočasně přibrzdilo, i tak v roce 2008 žilo v Sin-ťiangu 8,4 milionu chanů, tedy zhruba 40 % celkové populace autonomní oblasti (Bhattacharji, 29.5.2012). Podle Martina Waynea dokonce počet chanů v oblasti po roce 2000 překročil nadpoloviční většinu, protože oficiální statistiky nezahrnují vojenský personál a až 2,8 milionu nenahlášených chanských migrantů (Wayne, 2010: 80). A ačkoli se v souvislosti se Sin-ťiangem nejčastěji mluví o Ujgurech, příslušníků nechanských menšin tam žije podstatně více. Patří mezi ně primárně Kyrgyzové, Kazaši, Uzbekové a Tádžikové, které spojuje muslimská víra a kromě poslední zmíněné skupiny i turkický jazyk (Dillon, 1997: 82).

Komunistická strana Číny tvrdí, že její demografická politika v Sin-ťiangu má za účel ekonomický růst, nikoli změnu demografické struktury v oblasti. Jak však další výzkum ukáže, ze zmíněného ekonomického růstu netěží všichni obyvatelé Sin-ťiangu stejně. Co víc, nově zavedená bezpečnostní a politická opatření v provincii nasvědčují tomu, že realita je opačná – tedy že ekonomický růst má za účel změnu demografické struktury Sin-ťiangu a tím pádem i marginalizaci jeho původních obyvatel.

3.4 Shrnutí dosavadních poznatků a zodpovězení první dílčí otázky

Předchozí kapitoly představily provincii Sin-ťiang z geografického, historického a demografického pohledu. Je přitom zřejmé, že tyto tři faktory významnou měrou přispěly ke tvorbě jeho současné podoby a lze z nich vyčíst i kořeny současného konfliktu v oblasti. Geografické podmínky oblasti jsou zcela zásadní. Sin-ťiang je největší čínskou provincií, je zhruba dvacetkrát rozlehlejší než Česká republika a jen 16 států disponuje větší územní rozlohou. Tento ohromný prostor východní Čínu izoluje od okolních států, zároveň ji ale s nimi spojuje – ostatně samotný Sin-ťiang sdílí hranici s 8 dalšími státy. Tyto zeměpisné podmínky v kombinaci se značným nerostným bohatstvím činí ze Sin-ťiangu extrémně významnou a dnes již zcela nepostradatelnou součást Čínské lidové republiky.

Jak ale dosavadní výzkum ukázal, nebylo tomu tak vždy – území dnešního Sin-ťiang se pod čínskou kontrolu dostalo teprve na konci 18. století a následující dekády provázely ozbrojené nepokoje a opakovaná ztráta čínské kontroly nad velkými částmi celé oblasti. Vysoce nestabilní situace v první polovině 20. století vyústila ve dvojí vyhlášení samostatného státního útvaru zvaného Východní Turkestán, o jehož charakteru a životaschopnosti však dodnes panují nejasnosti. Veškeré naděje na samostatnost však byly rozdraceny v roce 1949 nástupem čínských komunistů, kteří Sin-ťiang izolovali od Střední Asie a jeho obyvatele podrobili tvrdé represi, jež zejména v pozdních letech Maovy vlády nesla znaky okupačního terorismu. Maovi nástupci Sin-ťiang vyvedli z regionální izolace, tím ale umožnili vstup nežádoucím externím vlivům, jakým byl (a nadále je) například radikální islám přicházející z Pákistánu a ze Střední Asie – a tam posléze i mířili zradikalizovaní jedinci. Globální válka proti teroru Číně umožnila přeformulovat svou represi obyvatel Sin-ťiangu coby součást protiteroristického a protipovstaleckého boje, vláda však nedokázala zamezit zhoršení bezpečnostní situace, které v roce 2009 vygradovalo v pouliční bouři v Urumči.

Výsledky incidentu v Urumči naznačily, že za nespokojeností ujgurského obyvatelstva z velké části stojí setrvalá chanská migrace, jež od poloviny 20. století zcela změnila demografický charakter provincie, čímž z pohledu Ujgurů a dalších příslušníků menšin dochází k jejich marginalizaci na úkor nově přichozích členů majoritního etnika.

Lze tedy říci, že současný konflikt v Sin-ťiangu má zřetelné historické příčiny, jež úzce souvisejí s jeho geografickými podmínkami. Významným akcelerátorem konfliktu se poté v uplynulých dekáдах stala chanská imigrace, respektive demografická situace v oblasti.

Zodpovězením první dílčí otázky byla dokončena výstavba půdorysu, na němž lze nyní vybudovat „tři pilíře“. Následující kapitola se věnuje prvnímu, bezpečnostnímu pilíři.

4 Analýza současného stavu (2008–2018)

Tato kapitola naváže na teoretická a kontextuální východiska předchozích částí a zdokumentuje současnou čínskou protipovstaleckou strategii v Sin-ťiangu ve třech úrovních, jak jsou vymezeny v modelu tří pilířů.

4.1 Bezpečnostní situace

4.1.1 Čínské ozbrojené síly

Stejně jako jiné velmoci, i Čínská lidová republika disponuje výkonnou vojenskou silou, jež je podepřena komplexním systémem bezpečnostních struktur a polovojenských organizací. Základním kamenem čínských ozbrojených sil je Čínská lidová osvobozená armáda (ČLOA), jež sestává ze čtyř složek – z pozemní armády, vojenského námořnictva, vojenského letectva a od roku 2016 také strategických raketových sil (Cordesman, 2016: 3). Vrchním velitelem ozbrojených sil je prezident ČLR, velením ČLOA je oficiálně pověřena Ústřední vojenská komise ČLR, která personálně splývá s Ústřední vojenskou komisí Komunistické strany Číny. Tato dělba moci je charakteristickým znakem čínského systému vládnutí – každá vládní pozice na jakékoli úrovni disponuje svým protějškem v podobě komunistického tajemníka (Wayne, 2009, 63).

Ačkoli armáda sehrála klíčovou roli při získání kontroly nad Sin-ťiangem v roce 1949, vojenská přítomnost v oblasti byla tradičně nízká, neboť se koncentrovala primárně v okolí Pekingu a později na jihu, na dosah Tchaj-wanu. K razantnímu navýšení počtu vojáků v Sin-ťiangu došlo až během incidentu v Barenu v roce 1990 a poté znovu během americké invaze do Afghánistánu, kdy čínská vláda uzavřela hraniční přechod s Pákistánem a k afghánské hranici vyslala zhruba 100 000 jednotek, jejichž oficiálním posláním bylo zamezit úprku příslušníků hnutí Tálibán na čínské území (100 takových bojovníků opravdu bylo údajně zadrženo). Martin Wayne však poukazuje na to, že skrytými úmysly této mobilizace mohl být též sběr zpravodajských informací o americké armádě a potlačení případného ujgurského povstání, k němuž by mohlo dojít právě za účasti ozbrojenců prchajících z Afghánistánu (Wayne, 2009, 74-75). Tak se to ostatně odehrálo i v případě Barenského incidentu – aspoň podle čínské verze událostí (Clarke, 2011: 91). Tehdy ČLOA sehrála aktivní roli při neutralizaci povstalců, což mimo jiné

vedlo ke ztrátě na životech civilistů. Armáda v Sin-ťiangu však historicky měla a nadále má primárně defenzivní charakter. Mezi její hlavní úkoly patří ochrana hranic a přístupových cest do vnitřní Číny, ochrana hlavních měst a jejich obyvatel, průmyslových zón, dopravních a komunikačních uzlů a jiné kritické infrastruktury (Wayne, 2009: 75).

V posledních deseti letech prošla ČLOA modernizací a zásadní restrukturalizací. V době nepokojů v Urumči v roce 2009 byla úroveň armády ve vojenském okruhu Lan-čou, pod který spadal i Sin-ťiang, oproti zbytku země podprůměrná a postrádala kvalitní techniku, přičemž ČLOA jako taková stále zřetelně připomínala armádu sovětského stylu z poloviny předchozího století. Týkalo se to zejména techniky – např. vrtulníky Blackhawk S70C Sikorsky, koupené od USA v osmdesátých letech, byly z velké části nefunkční z důvodu embarga na servis a prodej náhradních dílů (Wayne, 2009, 75-76). Mezi lety 2008 a 2017 ale výdaje ČLR na obranu vzrostly ze 108 miliard dolarů na 228 miliard (SIPRI). Ve stejném období čínská armáda koupila od Ruské federace pokročilé zbraňové systémy včetně torpédoborců a stíhaček, vyvinula vlastní stíhací letoun Chengdu J-20 a spustila na moře první dvě letadlové lodě, přičemž jedna byla lokálně vyrobená.

V rámci reorganizace vojenského velení v roce 2016 se Sin-ťiang stal součástí západního válčiště, jednoho z pěti nových vojenských okruhů, na které jsou územně rozděleny ozbrojené síly ČLOA. Západní válčiště kromě Sin-ťiangu zahrnuje provincie Kan-su, Ning-sia, S'-čchuan, Čching-chaj, samostatně spravované město Čchung-čching a Tibetskou autonomní oblast. Jedná se tak o suverénně nejrozlehlejší vojenský okruh, pokrývající téměř polovinu územní rozlohy Číny. Mezi interní mise západního válčiště patří podpora Lidové ozbrojené policie a pomoc při katastrofách, stále větší význam ale mají mise externího charakteru, mezi něž patří příprava na potenciální střet s Indií či angažmá ve Střední Asii pod záštitou Šanghajské organizace pro spolupráci (McKauley, 13.1.2017).

4.1.2 Polovojenské organizace v Sin-ťiangu

Specifické postavení má v Sin-ťiangu polovojenská organizace ping-tchuan, častěji označovaná svým anglickým názvem Xinjiang Production and Construction Corps (XPCC). Podobně jako za nadvlády dynastií Chan, Tchang i Čching, XPCC byly

primárně zřízeny za účelem využití vojenské síly k práci v zemědělství, hornictví, budování infrastruktury či zavlažovacích kanálů. XPCC navíc sloužily jako významný kolonizační nástroj, jelikož v době rané komunistické nadvlády jejich prostřednictvím do provincie proudily velké počty chanských přistěhovalců, z nichž značnou část tvořili veteráni z Korejské války. XPCC rovněž plnily významnou strategickou úlohu, jelikož po jejich zřízení v roce 1954 byla většina jednotek rozmístěna buďto v okolí Kašgaru, nebo v údolí Ili v severní části provincie – tedy v místech, jež v minulosti spadala pod první, respektive druhý Východní Turkeistán a kde panovaly silně protichanské či prosovětské nálady (Clarke, 2011: 46). Význam XPCC nadále vzrostl v době zhoršujících se vztahů se SSSR, neboť v očích čínské vlády sloužily jako pojistka proti případné sovětské invazi.

Polovojenská organizace funguje v Sin-ťiangu dodnes a do jisté míry žije svým vlastním životem. XPCC provozují školy, vydávají noviny, mají vlastní soudy, policii i vězení, a v roce 2012 jejich aktivity vygenerovaly zhruba šestinu hrubého domácího produktu celého Sin-ťiangu (The Economist, 25.5.2013). Zároveň však XPCC čelí úbytku pracovní síly, častým konfliktům s ujurským obyvatelstvem a zejména nízké konkurenceschopnosti – drtivou většinu jejich produkce již od padesátých let minulého století tvoří zemědělské produkty. Bez dotací od centrální vlády by se systém XPCC nejspíše zhroutil.

4.1.3 Lidová ozbrojená policie

Jak vyplývá z předchozí kapitoly, stále významnější roli hraje v Sin-ťiangu Lidová ozbrojená policie (People's Armed Police, PAP). Spíše než o klasický policejní sbor se jedná o polovojenskou složku, jejímž hlavním posláním je udržování veřejného pořádku a potlačování známek odporu ve společnosti. Zatímco dříve byla PAP podobně jako armáda dvojí kontrolou Státní rady ČLR a Ústřední vojenské komise KSČ, od 1. ledna 2018 PAP spadá exkluzivně pod komunistickou stranu a de facto tak slouží jako její ozbrojené křídlo. (Zhou, 28.12.2017). Došlo tak k radikální odluce od tradičních policejních složek, jež spadají pod Ministerstvo pro veřejnou bezpečnost, které je podřízené Státní radě ČLR. Tento úřad zaměstnává zhruba 1,9 milionu osob (Cordesman, 2016: 28).

Ozbrojená policie se na poli bezpečnosti stává stále významnějším aktérem nejen v Sin-t'iangu, ale i na celonárodní úrovni, což se odráží i na trvale vzrůstajících veřejných výdajích na tuto bezpečnostní složku. Informace o výdajích na provinční úrovni či o počtu příslušníků PAP v Sin-t'iangu nejsou dostupné, analytik Adrian Zenz ovšem jejich počet odhadl na 80 000 až 160 000 (Zenz, 24.4.2018), a zatímco ve zbytku Číny jsou příslušníci PAP vyzbrojeni pistolemi, v Sin-t'iangu jsou normou automatické zbraně. Oproti tomu lokální policejní sbory většinou nejsou nijak ozbrojeny. V Sin-t'iangu je možné spatřit místní policisty se vzduchovkami a brokovnicemi, v těch však údajně chybějí náboje (Wayne, 2009: 77). Od roku 2005 jsou rovněž součástí PAP speciální protiteroristické oddíly, jež mohou být nasazovány i během pouličních bouří. Elitní „komando sněžných leopardů“ se dokonce účastnilo společného protiteroristického cvičení s Ruskou federací, jež se konalo v roce 2013 v Pekingu. Podobná cvičení i za účasti dalších členů ŠOS se v minulosti konala i v Sin-t'iangu, a kromě nácviku schopností je jejich účelem také jasná demonstrace síly a zastrašování případných povstalců. Skutečná hodnota těchto společných operací je ale limitovaná vzájemnou nedůvěrou mezi členskými státy ŠOS (Odgaard et Nielsen, 2014: 552). PAP rovněž aktivně spolupracuje na bilaterální či multilaterální úrovni s řadou jiných států po celém světě. V minulosti se tak účastnila protiteroristických školení či konzultací v Izraeli, Francii či Singapuru, a přijala delegace ze zemí jako Německo, Itálie a Austrálie (Gunaratna, Acharya, Pengxin, 2010: 148).

PAP je také z velké části zodpovědná za zabezpečení hranic. Jedná se o komplexní misi, jelikož Čína sdílí hranice se 14 státy – tedy více než kterákoli jiná země na světě – přičemž jen Sin-t'iang sousedí s 8 dalšími státy. Činnost PAP se navíc zřejmě neomezuje jen na vnitřní bezpečnost – list Washington Post v roce 2019 přinesl podrobné svědectví o přítomnosti čínských polovojenských jednotek v Tádžikistánu. Čínské ministerstvo zahraničí sice jakoukoli trvalou vojenskou přítomnost na území této středoasijské republiky popírá, výpovědi reportérů a satelitní snímky však poskytují přesvědčivé svědectví o strážných věžích, hlídkových vozech a uniformovaných vojácích se insigniemi sin-t'iangské PAP na tádžické straně strategicky významného Vachánského koridoru, jenž spojuje Čínu s Afghánistánem (Shih, 18.2.2019). Přítomnost PAP na území cizího státu by rovněž nebyla v rozporu s čínskou legislativou – článek 71 národního protiteroristického zákona byl v roce 2015 novelizován tak, že nyní umožňuje vládě

nasazovat jednotky PLA a PAP v „zahraničních protiteroristických misích“ (Sahai, 2018: 4).

4.1.4 Trendy v udržování vnitřní bezpečnosti Sin-ťiangu

Z pohledu vnitřní bezpečnosti v Sin-ťiangu přineslo období následující po protestech v Urumči několik významných trendů. Prvním z nich byl výrazný nárůst úmyslných násilných incidentů napříč provincií. Zatímco v předchozích letech docházelo v průměru ke stovce útoků za rok, v roce 2012 jich provinční úřad pro veřejnou bezpečnost evidoval 200 a jejich počet stoupal i v dalších letech. Ačkoli kriminalita rostla i ve zbytku Číny, nárůst násilné trestné činnosti v ostatních provinciích zdaleka nebyl tak markantní (Lee, 20.2.2014).

Dalším zřetelným trendem je vzestupná brutalita útoků, jež za sebou zanechávaly stále více mrtvých. V červnu roku 2015 zemřelo nejméně 18 lidí při bombovém útoku na policejní stanici v Kašgaru. V září téhož roku zahynulo dokonce 50 lidí, převážně chanských pracovníků uhelného dolu, poté co byli ubodáni ve spánku, a dalších 100 bylo zraněno. Z útoku čínská vláda obvinila ujjurské separatisty (The Guardian, 1.10.2015).

Třetím trendem je expanze útočníků za hranice Sin-ťiangu. V říjnu roku 2013 zabil řidič pět lidí v Pekingu poté, co najel na chodník nedaleko Náměstí nebeského klidu. Z útoku bylo obviněno hnutí ETIM. V březnu následujícího roku ujjurští útočníci ubodali 29 lidí na nádraží v Kchun-mingu v jihozápadní Číně, jen o dva měsíce později pak došlo k dalšímu útoku nožem na nádraží v Kantonu. K útokům navíc došlo krátce po návštěvě prezidenta Si Ťin-pchinga v Sin-ťiangu (Mullany, 6.5.2014). Ujjurská teroristická aktivita se zároveň neomezovala jen na Čínu či dokonce na Asii. V červenci roku 2010 zadržela norská policie ujjurského imigranta, který společně se dvěma přistěhovalci z Iráku a Uzbekistánu plánoval bombové útoky v Evropě. Všichni zadržení byli údajně napojení na ETIM a prošli výcvikem v Pákistánu (Wong, 9.7.2010). Ze sebevražedného útoku na čínskou ambasádu v Biškeku v srpnu roku 2016 byl obviněn tádžický občan ujjurského původu, jenž měl podle kyrgyzských tajných služeb útok koordinovat s dalšími středoasijskými občany žijícími v Turecku (Dzuybenko, 6.9.2016).

Právě rok 2016 byl důležitým milníkem, během kterého se bezpečnostní politika v Sin-ťiangu začala výrazně měnit. Do čela lokálního sdružení komunistické strany totiž nastoupil Čchen Čchüan-kuo, vysoce postavený pohlavár a člen ústředního výboru KSČ,

který stál za zavedením tuhých bezpečnostních opatření v Tibetské autonomní oblasti v předchozích letech. Zkušenosti nabyté v Tibetu Čchen okamžitě začal aplikovat i v etnicky podobně rozmanitém Sin-ťiangu. Normou se tak stala výstavba husté sítě policejních checkpointů, které jsou například v Chotanu rozmístěny přibližně 300 metrů od sebe. Tyto betonové a neprůstřelné budky se snaží prezentovat jako služba občanům, kterým nabízejí třeba vodu a dobíjení telefonu, ve skutečnosti však především zaručují takřka instantní policejní přítomnost v případě jakýchkoli incidentů. Došlo také k rozdělení měst na sektory po zhruba 500 obyvatelích, přičemž každý sektor disponuje vlastní policejní stanicí, jejímž úkolem je sběr všemožných informací o místních občanech. Všechny restaurace a obchody v Chotanu mají vlastního strážníka opatřeného helmou, neprůstřelnou vestou a metrovým obuškem. Přístup ke zbraním a munici je extrémně omezený, v návaznosti na sérii útoků sečnými zbraněmi je navíc v některých částech Sin-ťiangu obtížné pořídit i prostý kuchyňský nůž. Při jeho prodeji jsou osobní údaje o kupujícím vypáleny laserem přímo na čepel (The Economist, 31.5.2018).

Došlo rovněž k razantnímu omezení svobody pohybu a komunikace. Větší města v jižní části Sin-ťiangu jako Kašgar a Chotan jsou prakticky uzavřená od okolního světa. Policisté provádějí namátkové kontroly dokladů a telefonů, ve kterých pátrají po známkách sympatií k teroristickým a separatistickým skupinám. Tyto kontroly se navíc netýkají jen Ujgurů – policisté takto donutili reportéra New York Times smazat fotografii velblouda, kterou pořídil na svůj telefon. Na prosté „proč“ mu bylo odpovězeno: „V Číně nejsou žádná proč“ (The New York Times, 4.4.2019).

4.1.5 Digitální technologie a kybernetická bezpečnost

Paralelně s metodami sloužícími k zajišťování bezpečnosti na lokální úrovni začala čínská vláda v uplynulých letech v Sin-ťiangu paralelně zavádět sofistikovaná opatření, jež mají dalekosáhlý a plošný účinek na celou společnost. Obyvatele Sin-ťiangu monitoruje přinejmenším 40 tisíc kamer, které jsou instalovány na ulicích, v mešitách i ve vozech taxislužeb (Chan, 31.7.2018). Vše prostupující policejní režim přitom vláda buduje za hojně účasti soukromých firem, pro které angažmá v Sin-ťiangu představuje ohromný zdroj příjmů. Veřejně obchodované firmy Dahua a Hikvision získaly jen v letech 2016 a 2017 zakázky na výstavbu sledovacích systémů napříč Sin-ťiangem v přepočtu za stovky milionů dolarů. Jednou z největších zakázek je projekt „bezpečný okres“, který má firma Dahua zrealizovat v Yarkandu, jenž se stal 2014 stal dějištěm

násilných střetů, které si vyžádaly okolo stovky mrtvých. Obě firmy vykazují velmi vysoký 20% až 30% roční růst a už teď patří mezi světové špičky v oboru – z velké části právě díky účasti na podobných projektech (Rollet, 23.4.2018).

Další čínskou společností, která se podílí na budování sledovacího režimu v Sin-ťiangem, je bezpečnostní firma SenseNets, které se zřejmě nedopatřením podařilo na internetu zveřejnit svoji databázi pohybu 2,5 milionu osob napříč Sin-ťiangem. Firemní technologie, která funguje na bázi rozpoznávání tváří, zaznamenávala konkrétní polohu jednotlivých osob a automaticky ji párovala s citlivými osobními údaji jako jsou identifikační číslo, adresa, fotografie a údaje o zaměstnavateli. Celá situace má navíc zřetelný mezinárodní podkres – Netposa, mateřská společnost firmy Sensenets, provozuje pobočky v americkém Silicon Valley a Bostonu, v roce 2010 získala strategickou investici od technologického gigantu Intel Capital. Firma SenseTime, jež má 49% podíl v SenseNets, a v roce 2018 uzavřela strategické partnerství s prestižním Massachusettským technologickým institutem (Massachusetts Institute of Technology, MIT). Partnerství s MIT uzavřela i čínská firma iFlytek, která pravděpodobně dodává software pro monitoring elektronické komunikace v Sin-ťiangem. Kromě morálních otázek toto sblížování čínských technologických firem s jejich zahraničními protějšky a výzkumnými ústavy vzbuzuje reálné obavy ohledně kontroly vývozu zboží a technologií dvojího užití (Gorman and Schrader, 19.3.2019). A zatímco některé západní státy ze spolupráce s čínskými technologickými společnostmi couvají, jiné státy ji vítají – např. zimbabwská vláda na svém území adaptovala čínské sledovací systémy, a na oplátku čínským společnostem poskytuje přístup ke shromážděným datům, jež jsou pak dále využívána k práci s „temnějšími odstíny pleti“. Špionážní systémy čínských společností se v současné době masivně šíří v řadě afrických a jihoamerických zemí (Enos, 18.6.2019).

Je zřejmé, že čínská vláda o obyvatelích Sin-ťiangem shromažďuje ohromné množství dat, které dále zpracovává. K jejich získání však neslouží jen sofistikované kamerové a softwarové systémy. Human Rights Watch disponuje důkazy o vytrvalé snaze čínských autorit sbírat biometrické údaje včetně vzorků krve a DNA, otisků prstů a skenů tváří a očních duhovek od všech obyvatel Sin-ťiangem mezi 12 a 65 lety věku. Tyto vzorky jsou nejčastěji shromažďovány během zpracování žádostí o vydání pasu, či během bezplatných „zdravotních prohlídek“. Získané údaje jsou pak vloženy do prediktivního policejního systému (Integrated Joint Operations Platform – IJOP), jenž funguje na bázi

velkých dat a strojového učení, který je schopen odhalovat v reálném čase „aberrantní chování“ jedinců a okamžitě na něj upozorňovat příslušné orgány, jejichž příslušníci pak mohou dané jedince zadržet, vyslechnout a případně uvěznit (HRW, 9.9.2018).

V uplynulých letech se vybraná čínská města zúčastnila nebo stále ještě účastní pilotního projektu „společenský kredit“, jenž hodnotí obyvatele na základě různých aspektů jejich ekonomického a společenského chování. Systém je v tuto chvíli v testovacím režimu a pracuje s několika odlišnými přístupy, v žádné čínské provincii však není tak nemilosrdný jako právě v Sin-ťiang. Zde již od jara roku 2017 je každému občanu udělován jeden ze tří stupňů důvěryhodnosti – „důvěryhodný“, „normální“ či „nedůvěryhodný“. Pouhý fakt, že jedinec navštívil jednu z 26 vládou designovaných zemí nebo že má příbuzné v zahraničí, může přispět k jeho označení za „nedůvěryhodnou“ osobu. Status každého občana je vázán na jeho identifikační kartu, kterou se musí prokazovat při procházení policejními checkpointy. „Nedůvěryhodným“ osobám je znemožněno opustit okrsek, v němž jsou registrovány, a mají přístup jen do některých veřejných budov (Chan, 31.7.2018, The Economist, 31.5.2018).

Společně s rozvojem vnitřního bezpečnostního aparátu utužuje čínská vláda kontrolu nad vnějšími hranicemi Sin-ťiang. Provinční guvernér Šohrat Zakir se v roce 2018 nechal slyšet, že vláda výrazně posílí snahy o zabezpečení hranic Sin-ťiang prostřednictvím konstrukce infrastruktury a instalace moderních technologií. V podobném duchu se vyjádřil i prezident Si Ťin-pching, podle něhož je třeba na hranicích vybudovat „velkou železnou zed“, jež poslouží k zachování stability a zabrání infiltraci zahraničních ozbrojenců (Blanchard, 23.1.2018). Cílem utužení kontroly nad hranicemi Sin-ťiang však zřejmě není jen snaha o zabránění vstupu nežádoucích elementů do provincie, ale i opačným směrem. Značnou součinnost v tomto ohledu poskytují Číně členské státy ŠOS – například v roce 2014 příslušníci kyrgyzské pohraniční stráže zastřelili 11 Ujgurů, kteří byli Čínou posléze prohlášeni za separatisty, neboť se v jejich zavazadlech nacházel korán a několik nožů. Snižující se propustnost západní hranice potvrzuje fakt, že se čím dál větší počet Ujgurů pokouší ilegálně překročit hranice do Vietnamu, Kambodži nebo Thajska. Pod tlakem Číny tyto státy v uplynulých letech vydaly desítky Ujgurů zpět do vlasti a někteří byli zastřeleni už při překračování hranic (Kennedy a Southern, 31.5.2017).

4.1.6 Lidská bezpečnost

Pojmem lidská bezpečnost (Human Security) se označuje diskurz, který se na poli mezinárodních vztahů objevil v průběhu 90. let dvacátého století a který prosazuje liberální a otevřené pojetí bezpečnosti jako konceptu pro jednotlivce a skupiny (Waisová, 2006: 58). Díky tomu se toto paradigma zásadně vymezuje proti tradičnímu pojetí bezpečnosti, v němž primárním referenčním objektem není jednatel, ale stát. Z pohledu lidské bezpečnosti také kromě vojenského konfliktu existuje celá řada dalších hrozeb, jež mohou jednotlivce či skupiny ohrozit, např. změna stavu životního prostředí, nedostatek jídla, surovin apod. Koncept lidské bezpečnosti navíc vychází z teze, že zdrojem hrozeb pro jedince či skupinu může být i samotný stát, skrze nějž byl koncept bezpečnosti tradičně vnímán. Zejména kvůli tomuto bodu se diskurz lidské bezpečnosti v Číně neseťkal s vřelým přijetím, a to ani na vládní úrovni, ani v akademické sféře. Debata o lidské bezpečnosti navíc probíhala paralelně s mezinárodními intervencemi ve Východním Timoru a v Kosovu v roce 1999, jež v obou případech vedly k oddělení teritoria od existujícího státu. Čínská vláda humanitární intervence dlouhodobě a hlasitě odsuzovala, neboť se obávala vzniku precedentu pro zahraniční zásah na svém vlastním území. Situace v Sin-t'iangu obavy vlády potvrzovala – v srpnu téhož roku skupina Ujgurů napadla okresní úřad poblíž jezera Lobnor a údajně přitom skandovala, že „pozve USA i NATO a společně vyhodí Sin-t'iang do vzduchu“ (Bovingdon, 2010: 92-93).

V návaznosti na vyhlášení války s terorem se v Číně začalo prosazovat vlastní pojetí tohoto pojmu, v místním diskurzu označovaném jako „netradiční bezpečnost“ (Non-Traditional Security) (Breslin, 2014, 243-244). Oba termíny se co do působnosti částečně překrývají, klíčovým rozdílem je ovšem onen podstatný referenční bod. Sinizovaný koncept lidské bezpečnosti sice připouští existenci celé škály hrozeb pro jednotlivce či skupiny, v jeho pojetí je to ale právě stát, jehož úlohou je tento stav napravovat. I díky tomuto výkladu se čínská vláda může navenek tvářit jako zastávce konceptu lidské bezpečnosti a skutečně i podnikat kroky k jejímu dosažení – zejména pak v ekonomické a environmentální rovině (Xiao, 2016: 117-118).

Jedná se tudíž o podobný scénář, jaký nastal v případě čínského pojetí pojmu terorismus. I ten byl do čínského prostředí importován ze zahraničí a přes původní ostražitost jej nyní čínská vláda aktivně využívá v mezinárodní komunikaci na bilaterální a multilaterální komunikaci. Terorismus navíc v čínském pojetí spolu se separatismem a náboženským

fundamentalismem představuje jednu ze tří „zlých sil“, jež jsou provázané (Chung, 2006: 77). Klíčovým rozdílem oproti západnímu chápání pojmu je však skutečnost, že za terorismus je z čínského pohledu možné označit nejen např. násilí páchané na uniformovaných příslušnících ozbrojených sil, ale prakticky jakoukoli známku společenského odporu vůči státu. Na základě tohoto přístupu tak v roce 2019 mohla čínská vláda prohlásit, že jen od roku 2014 v Sin-ťiangu zadržela 13 tisíc teroristů (Blanchard, 18.3.2019).

Pod zástěrkou zajišťování bezpečnosti a ochranou před třemi „zlými silami“ se tak čínská vláda může dopouštět lidskoprávních zločinů, které jsou nejen v rozporu s mezinárodními závazky ČLR, ale i s jejími vlastními zákony. V rovině sin-ťiangské problematiky je tato skutečnost nejvíce patrná při bližší analýze detenčních táborů, o nichž bude řeč v dalších kapitolách. Jejich současné fungování porušuje 37. odstavec čínské ústavy a 9. až 11. odstavec čínského správního trestního řádu, jež nepovolují mimosoudní uvěznění osob. Postup Číny v Sin-ťiangu je rovněž v rozporu se Všeobecnou deklarací lidských práv, Úmluvou proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání, či Úmluvou o zabránění a trestání zločinu genocidia. Tyto úmluvy vláda ČLR nejen podepsala, ale i ratifikovala (Merics, březen 2019).

4.2 Shrnutí výzkumu – bezpečnostní úroveň

V následující části jsou nabyté poznatky dosazeny do jednotlivých kategorií, jak jsou vymezeny v modelu „tři pilířů“, konkrétně v pilíři zabývající se bezpečností.

4.2.1 Armáda

Podobně jako na celostátní úrovni, i v Sin-ťiangu lze pozorovat sestupnou tendenci v užívání vojenské síly k potlačení domácího odporu a v současnosti plní zejména odstrašující funkci (Gunaratna, Acharya, Pengxin, 2010: 143-144). Zčásti se zřejmě jedná o důsledek krvavého angažmá ČLOA na Náměstí nebeského klidu v roce 1989, zároveň však šlo o přirozený vývoj, neboť čínská vláda usoudila, že potlačovat nepokoje ve společnosti armádou nepředstavuje efektivní způsob deeskalace konfliktů. Zatímco povstání v Barenu v roce 1990 bylo zastaveno primárně vojenskými jednotkami, nepokoje v Urumči v roce 2009 už uklidňovaly především příslušníci Lidové ozbrojené policie (PAP), kteří byli pověřeni vybudováním zátarasů a ozbrojených checkpointů

napříč městem, přičemž armáda působila jako jistá záloha pro případ destabilizace. (Starr, 2004: 126). Specifickou roli v Sin-ťiangu sehrávají polovojenské jednotky XPCC. Čínská vláda v této téměř třímilionové (a takřka exkluzivně chanské) organizaci vidí významný nástroj k udržení regionální stability, což potvrzují slova Si Ťin-pchinga z roku 2013, když během návštěvy Sin-ťiangu vyzval XPCC k transformaci ve „stabilizátor příhraniční bezpečnosti a stálosti“ (Bao, 2018:13).

Lze tudíž usoudit, že význam armády v rámci čínské protipovstalecké strategie mezi lety 2008 a 2018 pokračoval v sestupném trendu předchozích let a v současnosti primárně plní roli jakési pojistky pro případ rapidního zhoršení vnitřní bezpečnostní situace nebo konflikt se zahraničním protivníkem.

4.2.2 Policejní sbory

Rychle rostoucí veřejné výdaje na provoz Lidové ozbrojené policie (PAP) poukazují na vzrůstající úlohu této bezpečnostní složky v rámci čínské protipovstalecké strategie. Zatímco v roce 2007 centrální vláda vydala na celostátní provoz PAP necelých 59 miliard jüanů, v roce 2016 už tato částka činila téměř 178 miliard jüanů, tedy zhruba trojnásobek (Zenz, 24.4.2018). Jednotky PAP se v současnosti aktivně podílejí na ochraně hranic Sin-ťiangu, účastní se komplexních protiteroristických cvičení pořádaných společně se zahraničními partnery, a navíc se zřejmě samy vyskytují v zahraničí.

Na základě výše uvedeného lze konstatovat, že role PAP mezi lety 2008 a 2018 významně vzrostla a v současnosti představuje jednoho z ústředních vykonavatelů protipovstalecké strategie v Sin-ťiangu.

4.2.3 Lidská bezpečnost

Tento výzkum prokázal, že myšlenky spojené s konceptem lidské bezpečnosti Čína úplně nezavrhl, představila však vlastní pojetí tohoto původně západního konstrukt. V čínském podání lidské bezpečnosti připadá úloha chránit před hrozbami státu, jenž sám hrozbu představovat nemůže. Jinými slovy – stát je za všech okolností považován za zdroj lidské bezpečnosti, nikoli za překážku k jejímu dosažení. Tento vývoj do jisté míry koresponduje s Huntingtonovým výkladem o střetu civilizací. Zatímco „západní civilizace“, jejíž představitelé z velké části stáli za vznikem a rozšířením konceptu lidské bezpečnosti, podle Huntingtona stojí na hodnotách jako je individualismus, liberalismus,

rovnoprávnost, svoboda a existence právního státu, Čína se jakožto čelný reprezentant „konfuciánské civilizace“ opírá o hodnoty jako autorita, hierarchie či podřízenost individuálních práv a zájmů jednotlivce (Allison, 2018: 249-250).

Parametry lidské bezpečnosti, jak k ní zřejmě při tvorbě svého modelu přistupoval Kilcullen, tudíž čínská protipovstalecká strategie v Sin-ťiangu nesplňuje – dlouhá řada lidskoprávních zločinů ze strany režimu naopak svědčí o přesném opaku.

4.2.4 Vnitřní bezpečnost

Trend zhoršující se bezpečnostní situace v Sin-ťiangu charakterizovaný vzrůstajícím počtem násilných incidentů i jejich smrtonosností po roce 2009 byl prokazatelně zbrzděn nástupem Čchena do čela lokální komunistické strany v roce 2016, který v oblasti zavedl nová vysoce represivní opatření.

Tento vývoj by mohl dávat za pravdu Zhukovově tezi, že s rostoucí mírou represí dochází i k navyšování úspěšnosti celého protipovstalecké tažení.

4.2.5 Zabezpečení obyvatelstva

Tato diplomová práce definovala konkrétní opatření, jež čínská vláda zavedla po roce 2008 v Sin-ťiangu za účelem zabezpečení místního obyvatelstva. Jak bylo vysvětleno, bezprecedentní roli v tomto ohledu sehrávají digitální technologie. Čínská vláda investovala v Sin-ťiangu miliardy jüanů do hi-tech technologie, včetně sledovacích zařízení s nočním viděním, softwaru schopného detekce obličejů a chůze, dronů pro monitorování příhraničních oblastí či moderních bezpečnostních ráků a skenerů, jež jsou instalovány před nádraží, benzinové pumpy, autobusové stanice, hotely, restaurace či supermarketů. Tyto technologie, jež Číně generují rychle rostoucí finanční zisk, jsou nyní hojně exportovány do zahraničí.

Ohromné množství shromážděných dat je následně čínskou vládou aktivně využíváno k perzekuci obyvatel Sin-ťiangu, často právě pod rouškou nutnosti zajistit zabezpečení obyvatelstva.

4.3 Politická situace

4.3.1 Politická vůle ČLR

Mobilizace společenské podpory, o níž povstalci bojují se svým protivníkem, vyžaduje politickou vůli. Jako politickou vůli Wayne definuje ochotu určitého uskupení podpořit konkrétní opatření a instituce, potažmo stát (Wayne, 2009: 56). Podle Martina Waynea přitom čínské protipovstalecké tažení v Sin-ťiangu čerpá politickou vůli ze tří různých zdrojů. Tím prvním je samotný stát jakožto garant společenské stability a bezpečnosti. Bezpečnost je do jisté míry relativní pojem a současná situace v Číně a Sin-ťiangu vskutku představuje citelné zlepšení oproti chaotickým časům během Kulturní revoluce, Velkého skoku vpřed a zejména pak během Čínské občanské války, jež si vyžádala miliony obětí.

Druhým zdrojem politické vůle je komunistická strana, která se jako dvojitá šroubovice vine celým vládním systémem od celostátní úrovně až po tu místní, jak bylo vysvětleno v předchozí kapitole. Zájmy státu a strany se tedy do jisté míry překrývají. Oproti státu je to ale právě komunistická strana, kdo je primárním terčem společenské kritiky a kdo by zřejmě více pocítil negativní následky selhání kampaně v Sin-ťiangu. Třetím zdrojem politické vůle je podle Waynea samotný lid, který je motivován dvěma obavami – obavou z výše zmíněné společenské nestability, kterou má stále mnoho občanů živě v paměti, a obavou z jinakosti, symbolizovanou etnickou a náboženskou odlišností původních obyvatel Sin-ťiangu (Wayne, 2009: 57).

Na základě tohoto modelu lze usoudit, že politická vůle k protipovstaleckému tažení v Sin-ťiangu v uplynulých letech vzrostla, což vyústilo v již zmíněné dosazení Čchen Čchüan-kuoa do pozice oblastního tajemníka v roce 2016. Kromě Čchena je významným realizátorem represe v Sin-ťiangu také akademik Chu Lien-che. Chu se ve svém extenzivním vědeckém výzkumu soustředil na terorismus a podílel se na tvorbě vládních bílých knih a několika protiteroristických zákonů (Leibold, 10.10.2018). V současné době Chu zastupuje sin-ťiangskou buňku mocné Ústřední politické a právní komise, jež přímo spadá pod ÚV KSC a z velké části zodpovídá za interní bezpečnostní politiku země. V uplynulých letech právě tato stranická komise získala větší slovo v otázkách etnické problematiky autonomních provincií, zpravidla na úkor státních úřadů. V roce 2018 navíc Chu vystoupil na kongresu pořádaném výborem pro odstranění rasové diskriminace při

OSN v Ženevě, na kterém v reakci otázky týkající se situace v Sin-ťiangu prohlásil, že Čína je „obětí terorismu“ a že snahy Strany o zajištění sociální stability zamezily tomu, aby se provincie stala „čínskou Libyí nebo čínskou Sýrií“ (Leibold, 10.10.2018).

4.3.2 Šanghajská organizace pro spolupráci

Čínská vláda si uvědomuje, že pouhé utužování místních poměrů ke stabilizaci Sin-ťiangu nestačí. Toto uvědomění dalo vzniknout nové diplomatické iniciativě ve Střední Asii, jež významně posílila čínský vliv v tomto tradičně neklidném regionu. Takzvaná Šanghajská pětka, jejímiž členy se kromě Číny, Kyrgyzstánu, Tádžikistánu a Kazachstánu stalo i Rusko (ŠOS, 1.9.2017), zpočátku sloužila jako platforma pro vyřešení hraničních sporů mezi ČLR a bývalými členskými státy SSSR. Pokus o atentát na Islama Karimova v únoru roku 1999, z něhož byli obviněni islamisté, však vedl k akcentaci bezpečnostních otázek, tedy zejména týkajících se ochrany hranic, pašování drog a zbraní, či boje s islamistickými skupinami. Pod záštitou Šanghajské pětky bylo zřízeno protiteroristické centrum v Biškeku a členské státy se zavázaly k účasti na společných vojenských cvičeních (Millward, 2007: 336).

Tím došlo nejen k zásadní transformaci čínské strategie vůči Střední Asii, ale také k postupné konvergenci zájmů ČLR a středoasijských republik. Ty se tak rázem staly mnohem ochotnější při extradici ujugurských „separatistů“ do Číny a potírání ujugurských aktivit na svém území, za což byly odměněny čínskou ekonomickou podporou a lukrativními obchodními zakázkami. V červnu 2001 došlo k přistoupení Uzbekistánu do sdružení a jeho evoluci v plnohodnotnou mezinárodní instituci, jež získala název Šanghajská organizace pro spolupráci (ŠOS). Členské země mimo jiné pojmenovaly „tři zlé síly“ v podobě extremismu, terorismu a separatismu (Clarke, 2011: 145). Teroristické útoky na Spojené státy, k nimž došlo jen tři měsíce po založení ŠOS, čínské ambice ve středoasijském regionu výrazně zbrzdily, neboť všechny státy v regionu vyjma Turkmenistánu uzavřely bilaterální dohody s USA o vojenské spolupráci, za níž měly být odměněny štědrá rozvojovou pomocí. Jednalo se však jen o dočasný trend – po masivních politických turbulencích v Kyrgyzstánu a Uzbekistánu v roce 2005 došlo k ochlazení vztahu mezi středoasijskými republikami a USA a opětovnému sblížení s Čínou, jež bylo formálně potvrzeno během summitu ŠOS v Astaně v červenci téhož roku (Clarke, 2011: 161).

Vzhledem k vyřešení demarkačních sporů a zlepšující se bezpečnostní situaci začala Čína po roce 2008 usilovat o rozšíření mandátu ŠOS na prohloubení ekonomické spolupráce mezi členskými státy sdružení. Navzdory vynaložené snaze se však Čína v tomto ohledu setkala jen s malým úspěchem, což je některými pozorovateli vykládáno jako důsledek neochoty Ruska přihlížet dalšímu sblížení postsovětských republik s Čínou a jeho snahy o zachování bezpečnostní spolupráce coby dominantního aspektu ŠOS (Grace, 19.6.2018). Vladimir Putin navíc v roce 2011 představil vlastní vizi reorganizace středoasijského regionu v podobě Eurasijské ekonomické unie, jež vznikla v roce 2015 (Kopecký a kol., 2016: 11). Na tento zádrhel zareagovala Čína vývojem nové strategie, označované jako Iniciativa pásu a stezky, jež má primárně ekonomický charakter. Tato strategie je předmětem rozboru v další kapitole. V roce 2017 se stálými členy ŠOS staly Indie a Pákistán, přičemž další čtyři státy získaly pozorovatelský status a s dalšími šesti státy hnutí vede dialog (ŠOS, 1.9.2017).

4.3.3 Vztah Číny s Pákistánem

Strategicky významný je také vztah mezi Čínou a Pákistánem. Otevření karákóramské dálnice v 80. letech 20. století bylo vnímáno jako významný počín, který usnadnil ekonomickou spolupráci mezi oběma státy a navázal tak na vojenskou kooperaci z předchozích let, zároveň měl ale na svědomí prohlubování desintegračních tendencí v Sin-ťiangu. Někteří pákistánští obchodníci totiž vnímali jako svoji povinnost šíření islámského stylu života a do Číny tudíž ve velkém vyváželi korány či závoje pro ženy. Oproti tomu čínští obchodníci se často vraceli z Pákistánu obohaceni o znalost aktuálních politických trendů v islámském světě. Podle indických zpravodajských služeb také docházelo k tréninku Ujgurů džihádisty v Balúčistánu a podpoře radikálů v Sin-ťiangu. Tento vývoj se přitom odehrával na pozadí částečného uvolnění náboženské represe v Sin-ťiangu (Clarke, 2011: 135-136).

Po sérii bombových útoků, k nimž došlo v Sin-ťiangu v roce 1997, začala Čína na Pákistán vyvíjet větší tlak. Na hraničním přechodu v horském průsmyku Khunjerab byl vztyčen plot s ostnatým drátem, ilegální ujgurští migranti byli vráceni zpět do Číny, obě země uspořádaly několik společných protiteroristických cvičení a podle oficiálně nepotvrzených indických informací pákistánská armáda na svém území zastřelila 19 ujgurských ozbrojenců (Starr, 145). Zhoršující se bezpečnostní situace v Sin-ťiangu po roce 2009 údajně vedla Peking ke zvažování varianty, že by čínská armáda byla vyslána

do Federálně spravovaných kmenových území na severu Pákistánu (FATA). K tomuto vývoji nakonec nedošlo, neschopnost pákistánských ozbrojených složek zlikvidovat teroristická útočiště ve FATA si však zachovává potenciál ohrozit nadstandardní vztah obou států.

4.3.4 Další metody sociální politiky v Sin-ťiangu

Předchozí kapitola představila široké spektrum bezpečnostních opatření, jejichž účelem je předejít zrodu povstání v Sin-ťiangu, a která by v případě jeho vzniku posloužila k jeho rychlé neutralizaci. Paralelně s těmito často razantními bezpečnostními opatřeními však čínská vláda usiluje o transformaci společnosti v Sin-ťiangu za pomoci řady politických opatření. Jedním z nich je státní vzdělávání, které mladým obyvatelům Sin-ťiangu kromě znalosti standardní čínštiny vštěpuje též chanský výklad dějin a mezinárodní problematiky. Vzdělávací systém v Sin-ťiangu zároveň aktivně vede talentované žáky k zájmu o možnost absolvovat studium na prestižních univerzitách na východě země, odkud už se do své rodné provincie vůbec nemusejí vrátit, čímž připravují potenciální povstání o přístup k důležitým lidským zdrojům (Wayne, 2009: 113-114). Mezi další „měkká“ opatření patří aktivní vládní podpora interetnických manželství. Například v obci Lop v chotanské prefektuře vznikl chansko-ujgurským svazkům nárok na finanční bonus v podobě 10 tisíc jüanů ročně (Al Jazeera, 30.11.2018).

Dalším významným nástrojem, jež čínská vláda začala v Sin-ťiangu v uplynulé dekádě uplatňovat, jsou deradikalizační programy. Pojem deradikalizace je myšlen proces, který místo trestání jedinců usiluje o nápravu jejich hodnotového žebříčku, jež povede k zanechání extremistického chování a páchání teroristických činů (Zhou, 2017: 1). Podobně jako v případě lidské bezpečnosti, také deradikalizace představuje koncept, který byl do Číny importován ze zahraničí, a tudíž byl z počátku vnímán s určitou ostražitostí. O jeho rozšíření v Sin-ťiangu se zasadil reformně smýšlející okresní stranický tajemník Čang Čchun-sien, který do čela provincie nastoupil v roce 2010 v návaznosti na krvavé nepokoje v Urumči v předchozím roce. Čang nechal vypracovat sérii strategií, jejichž primárním cílem bylo posílit stabilitu a zabránit radikalizačním tendencím v provincii. Výsledkem tohoto úsilí se stal například program Fang-chuej-ťü (čínská zkratka pro „vyšetřovat, sloužit a vítězit“ – zřejmý odkaz na západní protipovstalecký koncept „Winning Hearts and Minds“).

V rámci tohoto projektu bylo mezi lety 2014 a 2017 vysláno na 200 tisíc komunistických kádrů do všech vesnic a obcí napříč Sin-ťiangem, aby sledovali chování místních obyvatel a aktivně je vystavovali stranické propagandě (HRW, 9.9.2018). Další z Čangových strategií získala název „tři kontingenty“ a spočívala v upevnění autority tří konkrétních společenských skupin – 1,3 milionu komunistických kádrů, kteří realizují politických opatření v Sin-ťiang, 400 tisíc učitelů, již jsou zodpovědní za výuku čtvrtiny obyvatel provincie, a 28 tisíc náboženských vůdců, jejichž názory a výroky ovlivňují dennodenní život věřících Ujgurů. V praxi strategie spočívala například v individuálních „konzultacích“ s náboženskými vůdci, během nichž jim byl připomínán význam patriotismu, věrnost Komunistické straně a nutnost důrazného a pravidelného odsuzování „tří sil“ při komunikaci s věřícími (Zhou, 2017: 6).

Současný oblastní tajemník Čchen Čchüan-kuo na deradikalizační programy svého předchůdce navázal, výrazně ale posílil jejich rozsah a intenzitu. Manifestací tohoto úsilí se stal program Ťie-tuej žen čchin (doslova „spojit se a stát se rodinou“), který pokračoval v komunitním špehování obyvatel Sin-ťiang komunistickými lágry, jak je zavedl program Fang-chuej-ťü. Sledování veřejného prostoru čím dál více obstarávala síť sofistikovaných kamer, čínská vláda se tudíž rozhodla zaměřit svou pozornost na ujgurské domácnosti. Podle oficiálních vládních statistik na konci října 2018 žilo přes jeden milion kádrů (nikoli pouze z řad chanů) s ujgurskými rodinami, s jejichž členy stolovali a v některých případech dokonce sdíleli i lože. Podle dostupných informací je účast v programu pro kádry povinná a hostící rodina je za jejich přítomnost finančně odměňována. Nezvaní hosté po dobu své návštěvy, která by měla trvat aspoň pět dní každé dva měsíce, bedlivě sledují veškerou aktivitu svých hostitelů a účastní se spolu s nimi významných společenských událostí, jako jsou třeba svatby, pohřby a obřizkové rituály. Tak jako v případě dalších opatření, i tento program je čínskými orgány prezentován jako forma ekonomické pomoci, a hosté svým rodinám přinášejí dary a pomáhají s domácími pracemi či na poli (Al Jazeera, 30.11.2018, HRW, 13.5.2018).

4.3.5 Detenční tábory a převýchovná zařízení

Další ze strategií zavedených za Čchenovy vlády získala název „transformace prostřednictvím vzdělávání“ (Transformation Through Education – TTE) a během pouhých dvou let získala zcela bezprecedentní rozměry. V rámci tohoto programu jsou od roku 2016 Ujgurové a příslušníci dalších etnických menšin umístováni do detenčních

táborů, které slouží k jejich „politické převýchově“ (Merics, březen 2019). V těchto táborech jsou vězni nuceni učit se standardní čínštinu, zpívat vlastenecké písně a studovat čínskou komunistickou doktrínu. Podle analytika Adriana Zenze představuje TTE nejintenzivnější případ „sociálního inženýrství“ v Číně od dob Kulturní revoluce (Zenz, 2018: 30).

Čínská vláda existenci podobných zařízení zprvu popírala, pod tíhou silícího mezinárodního tlaku a přibývajících důkazů však ke konci roku 2018 jejich existenci připustila, nazvala je ale „profesními vzdělávacími a školicími středisky“ (Kuo, 14.9.2018). Podle Čanga Siao, současného čínského velvyslance v Kazachstánu je účelem těchto center, jež podle něj fungují v souladu s čínskou ústavou a protiteroristickým zákonem, „pomoci lidem ovlivněným extremismem získat zpět rozum, navrátit se do společnosti a vést normální život“. Podle velvyslance je ve střediscích zaručena ochrana a respekt k lidským právům, a nedochází v nich k jakékoli etnické či náboženské diskriminaci (Global Times, 16.4.2019). Tato prohlášení stojí v ostrém kontrastu s dostupnými informacemi a výpověďmi bývalých vězňů. Podle Human Rights Watch jsou v táborech drženi lidé na základě své etnické či náboženské příslušnosti, nebo z různých arbitrárních důvodů, jako je například seřizování hodinek podle sin-t'iangského lokálního času namísto oficiálního pekingského. Jiní byli údajně uvězněni z důvodu zahraničních cest, či dokonce jen kvůli pouhé znalosti osob, jež se nacházely v zahraničí (HRW, 9.9.2018).

Omir Bekali, který strávil v jednom z táborů přes 7 měsíců, popsal různé metody mučení, jimž byl podroben, a které zahrnovaly poutání, bodání drátěnými a dřevěnými bodci, věšení do vzduchu za ruce a nohy, či pobyt ve vodní cele. Bekalio prohrěškem v očích jeho vězňů měl být fakt, že pracoval v cestovní kanceláři, která měla napomáhat Ujgurům v cestě do Sýrie. Bekali je občanem Kazachstánu, což zřejmě přispělo k jeho propuštění. Jeho kazašská státní příslušnost je zároveň dokladem zvýšeného sebevědomí čínských autorit, které se již nezdráhají uvězňovat cizí státní příslušníky (Kundra a Šafaříková, 29.1.2019). Alarmující jsou také důkazy o úmrtích v táborech, a to i mezi mladými a zdravými vězni. Psychologické mučení údajně vedlo některé vězně k sebepoškozování a v některých případech dokonce k sebevraždám (Library of Parliament, 19.12.2018). Autor Ethan Gutmann, který se dlouhodobě problematikou Sin-t'iangů zabývá, patří mezi přibývajícím okruh expertů, kteří tvrdí, že v Sin-t'iangu dochází k organizovanému a nedobrovolnému odebírání lidských orgánů. Z pohledu Gutmanna

tato praktika s detenčními středisky úzce souvisí. V Sin-ťiangu také podle jeho informací v uplynulých letech vzniklo 9 nových krematorií (iRozhlas, 22.6.2018).

Osobní svědectví nejsou jediným dokladem dramatického vzestupu programu TTE. Politologický institut ASPI za pomoci analýzy satelitních záběrů sestavil přehled 28 táborů, jež se nacházejí na území Sin-ťiangu. Podle zjištění ASPI od začátku roku 2017 do října 2018 těchto 28 táborů, které jsou převážně obehnané ploty a strážnými věžemi, navýšilo svoji kapacitu o 2 miliony metrů čtverečních (Doman, 31.10.2018). Analytik Adrian Zenz prostřednictvím analýzy veřejně dostupných dokumentů dohledal, že v 11 prefekturách a okrscích s převážně muslimským obyvatelstvem došlo k dramatickému navýšení rozpočtů na výdaje související s výstavbou detenčních táborů, často i o stovky procent. Například výdaje na „management sociální stability“ vzrostly mezi lety 2016 a 2017 ze sto milionů na téměř jeden a půl miliardy jüanů, čili o 1373 % (Zenz, 5.11.2018). Zenz také dohledal řadu veřejně publikovaných pracovních nabídek. Často se jednalo o pozice „školitelů“, kromě příslušnosti k chanskému etniku a středoškolského vzdělání však nebyly potřeba žádné dovednosti. Podle Zenze je s podivem, že v jiných provinciích bývá na podobné pozice vyžadováno bakalářské vzdělání v konkrétním oboru (Zenz, 2018: 23).

Konkrétní údaje o počtu zadržených osob v převýchovných táborech bohužel nejsou známy. Některé zdroje počet vězňů odhadly až na dva miliony, i konzervativnější odhady včetně zprávy OSN však uvádějí aspoň jeden milion zadržených osob (Nebhay, 10.8.2018). Liší se též odhad počtu těchto převýchovných táborů v Sin-ťiangu, a to od 181 až po 1200 zařízení (Doman et al., 31.10.2018). I přes svou relativně krátkou existenci zanechává program TTE trvalé následky na společenské struktuře Sin-ťiangu. Děti rodičů, kteří se octnou v převýchovných táborech nebo uprchnou ze země, jsou zpravidla umístěovány do sirotčinců a internátních škol, na jejichž výstavbu vláda alokovala 200 milionů jüanů. Čínština je v těchto institucích údajně jediným povoleným jazykem (The Independent, 21.09.2018).

4.4 Shrnutí výzkumu – politická úroveň

V následující části jsou nabyté poznatky dosazeny do jednotlivých kategorií, jak jsou vymezeny v modelu „tří pilířů“, konkrétně v pilíři zabývající se politickou situací.

4.4.1 Mobilizace společenské podpory

První místo v prostředním ze „tří pilířů“ zaujímá mobilizace společenské podpory pro protipovstalecké tažení. Včasné získání veřejné podpory je přitom zcela klíčové, neboť o ni simultánně se státem usilují i povstalcí. Ostatně již Mao Ce-tung snahu o její nabytí zařadil – společně s terorismem – mezi první kroky úspěšného povstání. Jak tato práce vysvětlila, společenská podpora protipovstaleckého boje v Sin-ťiangu je produktem spirálového efektu – lid si žádá bezpečnost, respektive stabilitu. Státní a partajní představitelé tuto poptávku berou v potaz a bezpečnost se aktivně snaží zajistit, případně aspoň její zdání. Upozorňováním na potenciální hrozby a vyvoláváním strachu z „jinakosti“ státostrana společenskou poptávku po sjednání bezpečnosti přiživuje, což na oplátku posiluje instituce v jejich snahách o potlačení odporu v Sin-ťiangu (Wayne, 2009: 70).

4.4.2 Rozšiřování moci státní správy

Jednou z klíčových lekcí z historického vývoje Sin-ťiangu je skutečnost, že jeho stabilitu historicky ovlivňovaly externí faktory, zejména ty přicházející ze Střední Asie. Zatímco v minulosti čínská vláda usilovala o izolaci Sin-ťiangu od tohoto tradičně nestálého regionu, v uplynulé dekádě prohloubila svůj zájem o multilaterální spolupráci, jež je realizována primárně prostřednictvím Šanghajské organizace pro spolupráci, a která přispěla k jisté konvergenci zájmů ČLR a středoasijských republik. Strategický významný je také vztah mezi Čínou a Pákistánem, který je však nadále provázen obavami ze zhoršení bezpečnostní situace. Jak již bylo popsáno, Čína z tohoto důvodu upravila svoji legislativu tak, aby případné vyslání ozbrojených sil do Pákistánu bylo v souladu s jejími zákony.

Rozšiřování moci Číny vně hranice Sin-ťiangu tudíž v současnosti představuje důležitý aspekt její protipovstalecké strategie.

4.4.3 Institucionální kapacita

Čínské instituce mezi lety 2008 a 2018 zvýšily svoji schopnost aktivně vykonávat protipovstaleckou strategii. Iniciátorem této dynamiky se přitom stal prezident Si Ťin-pching, který nejenže efektivně zkonsolidoval komunistickou stranu a částečně ji navrátil

k totalitnímu modelu vládnutí maoistického stříhu, zároveň ale také jako první čínský vůdce přiznal, že problémy v Sin-ťiangu jsou primárně etnického charakteru (Horký, 18.12.2018). Prezident Si navštívil Kašgar v roce 2014 a údajně byl značně konsternován viditelnou přítomností ujugurské kultury (Cole, 19.3.2018). Zhruba od této doby je možné pozorovat zásadní změny v bezpečnostní politice v Sin-ťiangu. K jejich realizaci významně přispěla novelizace 20 let starého zákona o „regulaci náboženských záležitostí v Sin-ťiangu“, který značně posílil pravomoci úřadů v oblasti veřejného vyznávání víry či kontroly internetové komunikace (Zhou, 2017: 7).

4.4.4 Společenská reintegrace

Čínská vláda usiluje za pomoci řady politických opatření o razantní transformaci společnosti v Sin-ťiangu. Tato práce zevrubně popsala konkrétní strategie, jež čínská vláda mezi lety 2008 a 2018 aktivně užívala. Ačkoli si některé z těchto strategií kladou za cíl mírumilovnou deradikalizaci delikventů a odkazují se na západní protipovstalecký koncept „Winning Hearts and Minds“, většina těchto programů spočívá v tvrdošíjné represí velké části nechanského obyvatelstva Sin-ťiangu. Některé formy této represe vykazují prvky okupačního terorismu. A přestože se oběťmi této represe zřejmě nestávají lidé zcela náhodně, racionalizace stojící za touto represí je často vysoce arbitrární. Tak jako tomu bylo i u konfliktů ve 20. století, i snaha o potlačování povstaleckých incidentů se nakonec v Sin-ťiangu otočila proti místnímu obyvatelstvu.

4.5 Ekonomická situace

4.5.1 Hospodářský rozvoj Sin-ťiangu

V uplynulých letech čínská vláda iniciovala řadu ekonomických programů, jejichž primárním účelem byl rozvoj Sin-ťiangu a dalších vnitrozemních provincií, které výrazně zaostávaly za bohatnějšími provinciemi na jihovýchodním pobřeží země. Jednou z těchto iniciativ byl i program „Velký rozvoj západu“ (v angličtině označovaný jako Great Western Development Strategy nebo Go West), v rámci něhož vláda investovala jen v Sin-ťiangu 900 miliard jüanů do výstavby infrastruktury, velkých stavebních projektů a ochrany životního prostředí (Millward, 2007: 298-299). Ekonomické výsledky tohoto programu se na první pohled jeví jako úctyhodné. V roce 2008 dosahovalo HDP Sin-ťiangu 415 miliard jüanů, což představovalo 11% meziroční růst, a v přepočtu na obyvatele byl Sin-ťiang v témže roce dvanáctou nejbohatší z celkem 34 provincií, ačkoli v roce 1949 patřil mezi ty nejchudší (Gunaratna, Acharya, Pengxin, 2010: 155). Sin-ťiangská ekonomika vykazovala setrvalý růst i v uplynulých letech – v roce 2016 HDP provincie dosáhlo hodnoty 965 miliard jüanů (více než dvojnásobek oproti roku 2008) a meziroční růst představoval 7,6 % (HKTDC, 26.2.2018).

Výše uvedenými čísly čínská vláda dokládá dobrý stav sin-ťiangské ekonomiky a zvyšující se životní úroveň místních obyvatel. Při bližším pohledu je však zjevné, že ne všichni obyvatelé provincie z tohoto vývoje těžili stejně. Tarimská pánev, která je domovem tří čtvrtin ujgurské populace, nadále představuje region s nejnižším HDP na osobu v celé provincii. (Gunaratna, Acharya, Pengxin, 2010: 155). Tato situace se navíc v uplynulých letech zhoršila. Čínská vláda, vědoma si rozevírajících se ekonomických nůžek mezi rurálním jihem a industriálním severem provincie, totiž od konce 70. let 20. století vyžadovala, aby příslušníci etnických menšin tvořili alespoň 60 % zaměstnanců všech státních podniků v Sin-ťiangu. Vláda také motivovala velké státní firmy jako PetroChina a Sinopec k expanzi do jižní části provincie. Po přelomu tisíciletí však mnoho státních firem zkrachovalo a jejich místo obsadily soukromé firmy, na něž se etnické kvóty nevztahují. Došlo tak k houfnému propouštění zaměstnanců z řad etnických menšin a jejich nahrazování jazykově a znalostně lépe vybavenými chanskými pracovníky (Shan, Weng, 2010: 58-59). Tuto skutečnost se čínské orgány ani nesnaží příliš skrývat – státem zřízená zpravodajská agentura Sin-chua v roce 2013 zveřejnila propagandisticky laděnou reportáž ze Sin-ťiangu, v níž popsala neochotu firem z východu zaměstnávat příslušníky

etnických menšin, neboť to pro ně znamená zvýšené náklady v podobě jazykových kurzů či nutnost poskytovat halal pokrmy. Reportáž rovněž citovala profesora státní univerzity spadající pod ÚV KS Číny Tina Weje, podle něhož pracovní efektivita Ujgurů, jejich odlišná řeč a zkušenost převážně jen s prací v agrárním sektoru znamenají, že není praktické je zaměstnávat jako pracovníky v průmyslu (Xinhua Insight, 12.10.2013).

4.5.2 Klíčové segmenty ekonomiky Sin-ťiangu

Zvyšující se ekonomickou nerovnost lze doložit i na analýze klíčových hospodářských odvětví v provincii. Jak vysvětluje historik James A. Millward, ekonomický rozvoj Sin-ťiangu stál historicky na dvou pilířích – bílém a černém. „Bílým“ pilířem má Millward na mysli pěstování bavlny, které se v Sin-ťiangu v roce 2005 sklidilo 1,75 milionu tun a v některých částech provincie představovala až 70 % celkové sklizně (Millward, 2007: 299). Kontrolu nad tímto významným odvětvím si však udržují primárně Chanové. V roce 2018 se zhruba 40 % sin-ťiangské bavlny sklidilo na plantážích spadajících pod takřka exkluzivně chanské XPCC (Xinhua, 15.2.2019).

To se má v příštích letech změnit – čínská vláda chce do roku 2023 vytvořit v jižní části Sin-ťiangu milion nových pracovních míst v bavlněném průmyslu. Vládní návrh totiž předpokládá, že sem textilní podniky postupně přesunou svoji výrobu z ústí Perlové řeky na jihovýchodě země, čehož chce vláda dosáhnout vládními dotacemi na přepravu či trénink zaměstnanců. Ekonomická návratnost tohoto projektu je však nejistá, neboť současným trendem v textilním průmyslu je přesun fabrik do Vietnamu, kde je minimální mzda o třetinu nižší než v Číně. Výroba textilu navíc vyžaduje extrémně vysoké množství vody, jíž je v některých částech jižního Sin-ťiangu už nyní kritický nedostatek (Patton, Dominique: 2016).

Za „černý“ pilíř sin-ťiangské ekonomiky Millward považuje ropný průmysl, který se historicky soustředil v severní části provincie – petrochemickým střediskem Sin-ťiangu je již od 50. let 20. století provincie město Karamaj, které leží na sever od Urumči poblíž hranic s Kazachstánem a jež patří mezi nejbohatší města v celé Číně. Jen pro srovnání – HDP na osobu v dominantně chanském Karamaji bylo v roce 2017 zhruba čtrnáctkrát vyšší v tradičně ujgurském Chótanu (HKTDC, 22.3.2019). Výnosný ropný průmysl se však s příchodem 21. století začal rozšiřovat i do jižní části provincie. V roce 2005 totiž státní společnost Sinopec oznámila nalezení velkých ložisek ropy a zemního plynu

v Tarimské pánvi, kde kvůli nehostinným podmínkám v minulosti prakticky žádná těžba neprobíhala (Millward, 2007: 301). Ropný průmysl je v současnosti nejvýznamnějším hospodářským odvětvím v provincii a generuje okolo 60 % lokálního HDP. Sin-ťiang rovněž disponuje významnými zásobami uhlí a zemního plynu, jež jsou odhadovány na 10 miliard tun, respektive 13 bilionů metrů krychlových. Podle geologů žádná čínská provincie neskýtá takový potenciál pro budoucí těžbu jako právě Sin-ťiang (Duan, 1.1.2016). V roce 2010 se čínská vláda zavázala investovat do průzkumu dalších ložisek fosilních paliv a minerálů v Sin-ťiangu 1,5 miliardy jüanů (People's Daily Online, 11.5.2010).

Podobně jako v případě „bílého“ pilíře, i ve výnosném těžařském průmyslu zpravidla pracuje jen velmi málo příslušníků etnických menšin, mezi kterými tak převládá dojem, že z rozvoje provincie profitují pouze Chanové přicházející ve stále větších počtech z východu země, čímž dochází k jejich vlastní marginalizaci a „ekonomické deprivaci“ (Gunaratna, Acharya, Pengxin, 2010: 155). Nízké zastoupení ujugurských zaměstnanců je patrné i v dalších segmentech ekonomiky včetně stavebnictví, telekomunikací, bankovníctví a profesionálních služeb (Wayne, 2010: 123), a např. v rapidně expandujícím bezpečnostním sektoru je chanská etnicita explicitně vyžadována již během samotného náborového řízení.

Podle Millwarda je navíc rozvoj Sin-ťiangů do jisté míry uměle vytvořený centrální vládou a jeví určité rysy direktivní ekonomiky. XPCC jsou dlouhodobě prodělečné a přežívají jen za pomoci státních subvencí. Zemní plyn vytěžený v Sin-ťiangů je až o 45 % dražší než ten importovaný ze zahraničí a velké mezinárodní společnosti včetně ruského Gazpromu a amerického ExxonMobilu postupně stáhly svou původně zamýšlenou účast na konstrukci plynovodu vedoucího na východ země, neboť jeho výstavba z jejich pohledu postrádala opodstatnění (Millward, 2007: 301-302). A ačkoli se čínská vláda dlouhodobě snaží vykreslit Sin-ťiang jako atraktivní lokalitu pro zahraniční investory, napjatá bezpečnostní situace v regionu řadu mezinárodních korporací od investic v provincii odradila (Gunaratna, Acharya, Pengxin, 2010: 155).

4.5.3 Sin-ťiang a Iniciativa pásu a stezky

Iniciativa pásu a stezky (Belt and Road Initiative, BRI) představuje čínský zahraničněpolitický projekt, jehož cílem je prohloubit mezinárodní kooperaci, podpořit

hospodářský rozvoj a těsněji propojit Čínu se zhruba 70 státy skrze rozsáhlou síť infrastrukturních a ekonomických aktivit. Samotnou iniciativu tvoří dvě části – Ekonomický pás Hedvábné cesty (Silk Road Economic Belt) a Námořní Hedvábná cesta 21. století (21st Century Maritime Silk Road), které se dělí na další dílčí projekty (HKTDC, 3.5.2018). BRI, která byla formálně představena v roce 2013 v Astaně, je často označována za nejvýznamnější zahraničněpolitickou iniciativu Číny pod vedením prezidenta Si Ťin-pchinga a důležitou součást jeho politického odkazu (Ma, 23.2.2019). Koncept BRI rovněž představuje významný odklon čínské zahraniční politiky od tradičně reaktivního a pasivního postoje k proaktivnějšímu angažmá na mezinárodní scéně (Kopecký a kol, 2016: 8).

Pozemní část této komplexní iniciativy, jež bývá v českém kontextu také nazývána Novou hedvábnou stezkou, sleduje tři hlavní cíle – usnadnit Číně přístup k energetickým zdrojům ve Střední Asii, vytvořit nová odbytiště pro čínské zboží skrze budování infrastruktury a posílit stabilitu Sin-ťiangu (Brown: 2015: 69). Energetické a ekonomické aspekty Nové hedvábné stezky jsou úzce provázané. Čína je v současnosti největším světovým spotřebitelem energie a lze očekávat, že její poptávka po ropě a plynu v příštích dekádách nadále poroste. Středoasijské státy z tohoto hlediska představují ideální partnery, neboť jsou poměrně bohaté na energetické zdroje a zároveň lačné po čínském zboží a investicích, jež mají nejčastěji podobu velkých infrastrukturních projektů. Stavbou nových silnic a železnic přitom Čína vytváří nové příležitosti pro prodej svého zboží, a to nejen ve Střední Asii, ale i na vzdálenějších a větších trzích jako je Írán, Turecko a Evropská Unie.

Samotný Sin-ťiang díky své strategicky významné geografické poloze sehrává v celém projektu klíčovou roli, a projekt má na oplátku významnou měrou přispět ke stabilizaci provincie. Jak totiž bylo akcentováno v předchozích kapitolách, čínská vláda vnímá podporu ekonomického rozvoje jako klíč k vyřešení společensko-politických problémů, jež provincii dlouhodobě sužují, a přeshraniční obchod se středoasijskými státy Čína považuje za hnací motor ekonomického rozvoje nejen Sin-ťiangu, ale celé země. 70 % obchodní výměny mezi Čínou a Střední Asii totiž prochází právě skrze Sin-ťiang (Brown, 2015: 75). Lze očekávat, že Nová hedvábná stezka množství i hodnotu tohoto zboží a surovin významně navýší, což může mít pro ekonomiku Sin-ťiangu dalekosáhlé důsledky. Např. ve městě Chorgos, které se nachází v údolí Ili na hranici s Kazachstánem, od roku 2015 funguje železniční překladiště kontejnerů, jež se má v horizontu několika

let stát největším vnitrozemním překladištěm na světě (Mauk, 29.1.2019). Kazachstán se přitom už nyní řadí mezi nejvýznamnější čínské obchodní partnery. V roce 2012 zde Čína investovala 14 miliard dolarů, z toho 12 miliard v energetickém odvětví. V Kyrgyzstánu a Tádžikistánu se Čína podílí na výstavbě hydroelektráren a v Uzbekistánu financuje důležité infrastrukturní projekty. Z kdysi periferního středoasijského regionu se tak za přispění čínských investic postupně stává významný dopravní a energetický uzel (Kopecký a kol., 2016: 12).

Součástí Nové hedvábné stezky je také hospodářský koridor mezi Pákistánem a Čínou (China-Pakistan Economic Corridor – CPEC). Tento projekt si klade za cíl spojit Kašgar, tradiční ujurskou baštu v západním cípu Sin-ťiangu, s přístavním městem Gwádar v Balúčistánu pomocí sítě dálnic, železnic, ropovodů, plynovodů a optických kabelů. V plánu je rovněž rekonstrukce Karákóramské dálnice, výstavba mezinárodního letiště a rozšíření zvláštní obchodní zóny v Láhauru (HKTDC, 3.5.2018). Motivace Číny pro výstavbu pákistánské odnože Nové hedvábné stezky je podobná jako v případě Střední Asie – tedy kombinace ekonomických a geopolitických důvodů. Co se ekonomické perspektivy týče, vznikem CPEC dojde k otevření nových trhů pro čínské zboží v Jižní Asii, jedné z nejlidnatějších částí světa, kam zároveň v budoucnu budou čínské společnosti moci přesunout část své výroby a tím ulevit prudce se navyšující environmentální zátěži na svém vlastním území. Význam projektu CPEC však nejvíce vynikne při zvážení geopolitických faktorů. Podporou Pákistánu Čína staví do nepříjemné pozice Indii, se kterou podobně jako Pákistán vede vleklé územní spory. Přímým spojením čínského území s hlubokovodním přístavem v Gwádaru navíc čínská vláda získá strategicky významnou alternativu k námořním dodávkám ropy z Perského zálivu a Afriky, které při své cestě do Číny v současnosti musejí proplout úzkým Malackým průlivem, jenž by mohl být v případě konfliktu snadno zablokován. Američtí a indičtí experti navíc vyjádřili obavy, že by se Gwádar mohl stát kotvištěm čínské námořní flotily (Sahai, 2018: 2-3).

4.6 Shrnutí výzkumu – ekonomická úroveň

V následující části jsou nabyté poznatky dosazeny do jednotlivých kategorií, jak jsou vymezeny v modelu „tří pilířů“, konkrétně v pilíři zabývající se ekonomickými faktory.

4.6.1 Humanitární pomoc

Programy humanitární pomoci se typicky užívají za účelem rychlé pomoci, a většinou sestávají z co nejjednodušších, často dočasných a provizorních řešení. Nejčastěji se používají v důsledku ozbrojeného konfliktu či katastrofy. V Sin-ťiangy k ani jednomu z těchto scénářů mezi lety 2008 a 2018 nedošlo, tato práce se tudíž humanitární pomocí nezabývala.

4.6.2 Podpora ekonomického rozvoje

Ekonomickou aktivitu lze označit za dobrý indikátor efektivnosti protipovstalecké strategie. Spontánní vzrůst místního obchodu, průmyslu a ekonomického rozvoje bez vnější pomoci je totiž z jeho pohledu možný jen v atmosféře relativního bezpečí a stability (Kilcullen, 2010: 225-226). Této premise odpovídá i přístup čínské vlády, jež při několika příležitostech veřejně deklarovala, že právě ekonomický rozvoj považuje za klíč k vyřešení sociálně-politických potíží v zemi. Bývalý prezident Chu Ťin-tchao v roce 2005 během proslovu před Státní radou dokonce prohlásil, že „rozvoj je řešením všech problémů Číny“ (Wayne, 2009: 122).

Analýza klíčových segmentů sin-ťiangské ekonomiky však poukázala na výrazný nepoměr v ekonomickém rozvoji napříč provincií a na nedostatek příležitostí pro příslušníky etnických menšin.

4.6.3 Správa zdrojů a infrastruktury

V Sin-ťiangy se nachází přibližně třetina národních zásob uhlí a téměř čtvrtina národních zásob ropy a zemního plynu, a provincie je označována za čínskou národně-strategickou energetickou základnu. Ve výnosném těžbařském průmyslu zpravidla pracuje jen velmi málo příslušníků etnických menšin, což pouze posiluje nevraživost mezi jednotlivými etnickými skupinami v provincii. Těžba zdrojů i stavba infrastruktury v Sin-ťiangy sehrávají klíčovou roli v projektu Ekonomický pás Hedvábné cesty, který má významnou měrou přispět ke stabilizaci provincie.

4.6.4 Růstová kapacita

Z výše uvedeného je zřejmé, že v souvislosti s představením Iniciativy pásu a stezky došlo k proměně Sin-ťiang z periferní provincie v odrazový můstek pro čínskou ekonomickou a geopolitickou expanzi napříč Eurasíí. Tři ze šesti zamýšlených hospodářských koridorů vedou či mají vést skrz Sin-ťiang, jenž se má podle plánu architektů iniciativy stát jádrem celého projektu a postupně se transformovat v regionální dopravní uzel, obchodní, logistické a finanční středisko s moderním vzdělávacím systémem a vyhledávaným turistickým cílem se špičkovými zdravotními službami a rozmanitou kulturou (Hoh, 9.1.2019). Pro dosažení těchto ambiciózních cílů je zajištění bezpečnosti a stability v Sin-ťiang v očích čínské vlády již nejenom žádoucí, ale přímo nezbytné.

4.7 Shrnutí dosavadních poznatků a zodpovězení druhé dílčí otázky

Předchozí kapitoly analyzovaly současnou situaci v Sin-ťiang ve třech rozdílných úrovních. Rozbor bezpečnostní úrovně prokázal snižující se tendenci mezi lety 2008 a 2018 v užívání armády pro účely protipovstaleckého boje. Roli armády však do jisté míry supluje polovojenská organizace XPCC a zejména pak jednotky Lidové ozbrojené policie, jež jsou špičkově vyzbrojené a zřejmě chrání území Sin-ťiang i mimo území ČLR. Výzkum rovněž ukázal, že bezpečnostní situace v oblasti prošla dramatickou proměnou poté, co do jejího čela nastoupil seniorní komunistický pohlavár Čchen Čchüan-kuo, který v Sin-ťiang aplikoval své předchozí zkušenosti z Tibetu. Jejich implementaci provázal masivní nárůst v užití digitálních technologií, jež ve sféře protipovstaleckého boje nemají obdoby. Výzkum naznačil, že Čína se postupně stává vnímavější k západním konceptům a terminologii, kterou však často přizpůsobí vlastním potřebám, jak ukázala analýza čínského využití pojmu lidská bezpečnost.

Rozbor politické situace v Sin-ťiang seznámil čtenáře s fenoménem čínské politické vůle, jež zcela prokazatelně mezi lety 2008 a 2018 vzrostla. Dále tato kapitola zmapovala vztahy Číny se svými středoasijskými sousedy a Pákistánem, jež v souvislosti se situací v Sin-ťiang sehrávají vzrůstající vliv, který lze nejlépe vyzorovat v čínském angažmá v multilaterálním sdružení ŠOS. Na politické úrovni byla rovněž implementována řada deradikalizačních opatření, mezi něž patří relativně tradiční metody jako sledování veřejného prostoru komunistickými kádry, ale také např. jejich umístování do ujgurských

rodin. Uplynulé roky rovněž provázely dramatický nárůst počtu detenčních táborů, jež údajně slouží k politické převýchově a v nichž je zřejmě zadržován více než jeden milion osob.

Hospodářská analýza situace v Sin-ťiangu posléze prokázala zvyšující se ekonomickou nerovnost mezi jednotlivými etnickými skupinami v oblasti. Čtenář se seznámil s klíčovými hospodářskými odvětvími v oblasti, mezi něž patří primárně těžba a textilní průmysl. Jak bylo vysvětleno, obě tato odvětví jsou z velké části ovládány příslušníky chanského etnika, podobně jako třeba výnosný finanční a stavební sektor. Právě tyto sektory přitom mají sehrát klíčovou roli v rámci Iniciativy pásu a stezky, jež má Sin-ťiang protkat hustou sítí komplexní infrastruktury a přetvořit jej v důležitou spojnici mezi Čínou a Eurasíí.

Čínská protipovstalecká strategie v Sin-ťiangu tudíž sleduje tři širší cíle – potlačení ujgurského separatismu, zajištění bezpečných a nepropustných hranic a zabezpečení dodávek energie. Tyto tři cíle jsou z velké míry provázané a sledují další, vyšší cíl, kterým je teritoriální integrita a interní stabilita celé Číny.

5 Výsledky výzkumu

V úvodní části této diplomové práce byly představeny teoretické přístupy k výzkumu protipovstaleckého boje, jež vycházejí primárně ze západní tradice. Byl představen koncept globálního povstání, jež podle svého autora vyžaduje změnu přístupu k povstalectví jako takovému. Tato práce si neklade za cíl ověřit platnost tohoto konceptu, důležitým zjištěním a přínosem je ale skutečnost, že čínská vláda na platnost tohoto konceptu v uplynulých letech přistoupila a využívá jej coby záminky pro ospravedlnění svého velmi razantního postupu v Sin-ťiangy v očích mezinárodního společenství.

Úvodní část této práce se rovněž zabývala protipovstaleckým bojem v podmínkách autokratických režimů. Výzkum provedený v následujících kapitolách víceméně prokázal platnost existujících úsudků a možnost jejich aplikace na čínské prostředí. Výsledky tohoto výzkumu tudíž dávají za pravdu Bymanovi v tom, že autokratický charakter ČLR umožňuje její vládě užití podstatně represivnějších metod, než jaké jsou běžně přístupné státům s demokratickým zřízením. Tyto metody byly v průběhu práce podrobně zdokumentovány a patří mezi ně především všeprostupující špionáž obyvatel Sin-ťiangy, která plně využívá vymožeností spojených s technologickým pokrokem. Situace v Sin-ťiangy je některými novináři označována za „digitální diktaturu“ a autor této práce se s tímto označením ztotožňuje.

Výsledky tohoto výzkumu jsou rovněž v souladu se Zhukovovými závěry, podle nichž se ke svévolnému násilí, jakým je kupříkladu nahodilá střelba do davů, se uchylují spíše slabé vlády. Vskutku, zatímco střelbu do davů čínská vláda v oblasti opakovaně uplatnila coby deeskalační nástroj v devadesátých letech 20. století, období mezi lety 2008 a 2018 (vyjma incidentu v Urumči) bylo charakteristické jistou mírou zdrženlivosti bezpečnostního aparátu, zejména pak armády. Simultánně s tímto vývojem došlo k rozmachu sofistikovanějších metod represe, jež Zhukov ve svém výzkumu rovněž zmiňuje a mezi které patří masové deportace, umístování rodinných příslušníků povstalců do koncentračních táborů a jiné „pacifikační“ praktiky, jež nesou rysy okupačního terorismu.

Ve výzkumné části práce byl aplikován Kilcullenův model „tří pilířů“ na současnou protipovstaleckou strategii čínské vlády v Sin-ťiangy. Pro tento účel bylo nejdříve nutné

se s danou oblast blíže seznámit. Předložený historický popis oblasti tak učinil detailněji než jakýkoli dosavadní výzkum v českém prostředí. Tato sekce může posloužit jako odrazový můstek pro další výzkum – autor sám navrhuje bližší studium zaniklých republik Východní Turkestán. Po vybudování solidních základů bylo možné postupně zkonstruovat i zmiňované tři pilíře. Kilcullen se domnívá, že tyto tři úrovně je v rámci protipovstaleckého boje nutné rozvíjet stejnou měrou, jinak dojde k ohrožení celé operace. Provedený výzkum neodhalil významnější nerovnováhu mezi žádným ze tří pilířů, byla však identifikována alarmující nerovnováha v rámci ekonomického pilíře, jež pramení z nerovného postavení jednotlivých etnických skupin. Tuto nerovnováhu se čínská vláda do budoucna zřejmě pokusí kompenzovat posílením bezpečnostního a politického pilíře.

Na základě provedeného výzkumu je možné mezi hlavní přednosti současné protipovstalecké strategie v Sin-ťiangu zařadit následující aspekty:

- Téměř neomezené možnosti čínské vlády při realizaci protipovstaleckého boje v oblasti.
- Vysoká politická vůle státního aparátu, který se nezdráhá zvolit velmi razantní represivní opatření v boji s povstalci – ať již skutečnými, či jen domnělými.
- Hojné finanční prostředky, které v kombinaci s pokročilým technologickým know-how umožňují čínské vládě v Sin-ťiangu zavádět pokročilá opatření, jež nemají obdoby kdekoli jinde na světě.

Výzkum rovněž identifikoval následující nedostatky protipovstalecké strategie v Sin-ťiangu:

- Setrvale vzrůstající výdaje na bezpečnostní aparát se v blízké době mohou pro centrální vládu stát neúnosnými. Případné omezení investic do bezpečnostních opatření v Sin-ťiangu může vést k opětovnému nárůstu nepokojů, jak se tomu stalo v uplynulých dekadách.
- Razantnost protipovstalecké kampaně v Sin-ťiangu čelí stupňující se mezinárodní kritice. Existenci detenčních táborů čínská vláda zpočátku popírala, pod tíhou mezinárodního tlaku ji však byla nucena přiznat, ač je označila za „vzdělávací střediska“. Je tudíž patrné, že Čína je ke kritice ze zahraničí aspoň částečně receptivní.

Závěr

Prostřednictvím aplikace Kilcullenova modelu tří pilířů na aktuální bezpečnostní situaci v Sin-ťiangu tato práce dokázala identifikovat základní rysy současné čínské protipovstalecké strategie. Bezpečnostní charakteristika regionu se neomezovala pouze na popis situace, ale také na její perspektivy s ohledem na vývoj po roce 2008 až do současnosti. Došlo tak k obohacení odborné literatury o téma, jež vykazuje vysoce dynamické tendence, a jemuž je pro svou aktuálnost a naléhavost v současné době věnována vzrůstající akademická, politická i mediální pozornost.

Analýza jednotlivých dimenzí současné čínské protipovstalecké strategie odhalila její přednosti i nedostatky. Do jisté míry lze říci, že čínská protipovstalecká strategie se stala obětí svého vlastního úspěchu. Zavedení bezprecedentních bezpečnostních opatření po roce 2016 sice skutečně přispělo ke stabilizaci vypjaté situace v Sin-ťiangu, od roku 2018 ale o tradičně opomíjenou část Číny začala jevit zvýšený zájem zahraniční média, o problematice se čím dál hlasitěji začali zmiňovat zahraniční politici a situace se postupně stala předmětem opakovaných debat na plénu Organizace spojených národů. Čínská vláda se v souvislosti se situací v Sin-ťiangu dostala do defenzívy a byla nucena mírnit a korigovat svá dřívější stanoviska. V červenci roku 2019 však 37 zemí vyjádřilo v dopise adresovaném vysoké komisařce OSN pro lidská práva Michelle Bacheletové čínské politice v Sin-ťiangu podporu. Vesměs se jedná o spolek autokratických států jako Rusko, Venezuela a Severní Korea, dopis ale podepsali i zástupci Pákistánu a arabských států Perského zálivu, na něž se v minulosti ujgurské organizace opakovaně obracely s prosbou o pomoc před čínským útlakem (The Economist, 25.7.2019).

Je tudíž zřejmé, že čínský styl protipovstaleckého boje představuje atraktivní model pro nedemokratické režimy po celém světě a i z tohoto důvodu je hoden dalšího studia, pro které může tato práce posloužit jako výchozí bod.

Summary

This thesis identified the basic characteristics of Chinese counterinsurgency strategy by applying Kilcullen's „Three Pillars“ framework on current situation in Xinjiang. Characterization of the security environment was not limited to a simple description, but also to its prospects with regard to the development from 2008 to the present. As a result, academic literature has been enriched by a topic that exhibits highly dynamic tendencies and is currently receiving increased academic, political and media attention. This thesis may also serve as a starting point for future research focussed on study of counterinsurgency led by non-democratic regimes around the world.

Použitá literatura

ALLISON, Graham T. *Osudová past: Spojené státy versus Čína a Thukýdídovo poučení z dějin*. Přeložil Martin POKORNÝ. Praha: Prostor, 2018. ISBN 978-80-7260-384-8.

BOVINGDON, Gardner. *The Uyghurs: strangers in their own land*. New York: Columbia University Press, c2010. ISBN 978-0-231-14758-3.

CHUNG, Chien-peng. *Confronting Terrorism and Other Evils in China: All Quiet on the Western Front?* The China And Eurasia Forum Quarterly 4(2), 2006. ISSN 1653-4212.

CLARKE, Michael E. *Xinjiang and China's rise in Central Asia: a history*. London: Routledge, 2011. ISBN 978-0-415-58456-2.

GALULA, David. *Counterinsurgency warfare: theory and practice*. London: Praeger Security International, c2006. ISBN 978-0275993030.

GUNARATNA, Rohan, Arabinda ACHARYA a Wang PENGXIN. *Ethnic identity and national conflict in China*. New York: Palgrave Macmillan, c2010. ISBN 978-0-230-10305-4.

KANE, Daniel. *Knížka o čínštině*. Mirošovice: DesertRose, 2009. ISBN 978-80-903296-1-4.

KILCULLEN, David. *Counterinsurgency*. New York: Oxford University Press, 2010. ISBN 978-0-19-973748-2.

KIRAS, James D. *Irregular Warfare: Terrorism and Insurgency*. In: JORDAN, David. *Understanding modern warfare*. New York: Cambridge University Press, c2008. ISBN 0521700388.

Kořan, Michal. *Jednopřípadová studie*. In: *Jak zkoumat politiku*. Petr Drulák et al. Praha: Portál, 2008. s. 29-61. ISBN 978-80-7367-385-7.

LINHART, Jiří. *Slovník cizích slov pro nové století: základní měnové jednotky, abecední seznam chemických prvků, jazykové pojmy: 30000 hesel*. Litvínov: Dialog, 2007. ISBN 80-7382-006-4.

MACKINLAY, John a Alison AL-BADDAWY. *Rethinking counterinsurgency*. Santa Monica, CA: Rand National Defense Research Institute, 2008. ISBN 978-0-8330-4475-4.

MILLWARD, James A. *Eurasian crossroads: a history of Xinjiang*. New York: Columbia University Press, c2007. ISBN 0-231-13924-1.

RADĚJ, Tomáš. *Irácké povstání v letech 2003-2009: strategie, taktika a ideologie islámských radikálních a nacionalistických uskupení*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2010. ISBN 978-80-86506-91-3.

SAHAY, Dhananjay. *China's Terror Dilemma in CPEC: A Xinjiang Strategy?* New Delhi: Observer Research Foundation (ORF), 2018. ISBN 978-93-87407-60-2.

SOULEIMANOV, Emil a Mitchell A. BELFER. *Terorismus: pokus o porozumění*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2010. Sociologické aktuality. ISBN 978-80-7419-038-4.

STARR, S. Frederick. *Xinjiang: China's Muslim borderland*. Armonk, N.Y.: M.E. Sharpe, c2004. ISBN 0-7656-1317-4.

Světový terorismus: encyklopedie. Praha: Svojtka & Co., 2001. ISBN 80-7237-340-4.

THOMPSON, Robert F. *Defeating Communist Insurgency: Experiences from Malaya and Vietnam*. London: Chatto & Windus, 1972.

WAISOVÁ, Šárka. *Řešení konfliktů v mezinárodních vztazích*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7178-390-0.

WAYNE, Martin I. *China's war on terrorism: counter- insurgency, politics, and internal security*. New York: Routledge, 2008. ISBN 978-0-415-45097-3.

ZHUKOV, Yuri. Counterinsurgency in a Non-Democratic State: The Russian Example. In: *The Routledge Companion to Insurgency and Counter Insurgency*. P. Rich and I. Duyvesteyn (eds), London: Routledge, 2010. ISBN 978-0415747530.

Elektronické zdroje

AHMAD WANI, Ayjaz. Socio-economic Impacts of Han Migration on Xinjiang. In: *Revista Română de Studii Eurasiatice*,. University of Kashmir, Srinagar, India, 2014. s. 215-232. [online]. [cit. 2019-07-29]. Dostupné z:

https://www.ceeol.com/search/article_detail?id=141296

AL JAZEERA. Uninvited guests keep watch for China inside Uighur homes. Al Jazeera [online]. 30.11.2018 [cit. 2019-07-29]. Dostupné z:

<https://www.aljazeera.com/news/2018/11/uninvited-guests-watch-china-uighur-homes-181130052259651.html>

AMNESTY INTERNATIONAL. China: Gross Violations Of Human Rights In: *The Xinjiang Uighur Autonomous Region*. [online]. 1999 [cit. 2019-07-29]. Dostupné z:

<https://www.amnesty.org/en/documents/ASA17/018/1999/en/>

BAO, Yayun. The Xinjiang Production and Construction Corps: An Insider's Perspective. Blavatnik School of Government [online]. 2018 [cit. 2019-07-29]. Dostupné z: <https://www.bsg.ox.ac.uk/sites/default/files/2018-05/BSG-WP-2018-023.pdf>

BBC. Xinjiang profile - full overview. BBC [online]. 17.11.2016 [cit. 2019-07-29]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-asia-pacific-16913494>

BHATTACHARJI, Preeti. Uighurs and China's Xinjiang Region. Council on Foreign Relations [online]. 29.5.2012 [cit. 2019-07-29]. Dostupné z: <https://www.cfr.org/backgrounder/uighurs-and-chinas-xinjiang-region>

BLANCHARD, Ben. China says 13,000 'terrorists' arrested in Xinjiang since 2014. Reuters [online]. 18.3.2018 [cit. 2019-07-29]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-china-xinjiang/china-says-13000-terrorists-arrested-in-xinjiang-since-2014-idUSKCN1QZ08T>

BLANCHARD, Ben. China's Xinjiang to build 'Great Wall' to protect border: governor. Reuters [online]. 23.1.2018 [cit. 2019-07-29]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-china-xinjiang/chinas-xinjiang-to-build-great-wall-to-protect-border-governor-idUSKBN1FC022>

BRESLIN, Shaun. Global Reordering and China's Rise: Adoption, Adaptation and Reform. *The International Spectator* 53:1, 57-75 [online]. 2018 [cit. 2019-07-29]. Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/citedby/10.1080/00472336.2014.907926?scroll=top&needAccess=true>

BROWN, Rachel. Where Will the New Silk Road Lead? The Effects of Chinese Investment and Migration in Xinjiang and Central Asia. Columbia University Libraries [online]. 2019 [cit. 2019-07-29]. Dostupné z: <https://academiccommons.columbia.edu/doi/10.7916/D8KH0N9C>

BUCKLEY, Chris, MOZUR, Paul a RAMZY, Austin. How China Turned a City Into a Prison. *The New York Times* [online]. 4.4.2019 [cit. 2019-07-29]. Dostupné z: https://www.nytimes.com/interactive/2019/04/04/world/asia/xinjiang-china-surveillance-prison.html?fbclid=IwAR0SeVnJ0G6akvxU1LjA98T5l_DLaRQc9ZK_aV35AjChBsCBEvdatBbXO3Y&mtrref=undefined

BYMAN, Daniel. 'Death Solves All Problems': The Authoritarian Model of Counterinsurgency, *Journal of Strategic Studies*, 39:1, 62-93 [online]. 2016 [cit. 2019-07-29]. Dostupné

z: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/01402390.2015.1068166>

CHAN, Francis Tara. How a Chinese region that accounts for just 1.5% of the population became one of the most intrusive police states in the world. *Business Insider* [online]. 31.7.2018 [cit. 2019-07-29]. Dostupné z:

<https://www.businessinsider.com/xianjiang-province-china-police-state-surveillance-2018-7>

COCA, Nithin. Beijing's Olympics Paved the Way for Xinjiang's Camps. *Foreign Policy* [online]. 9.2.2019 [cit. 2019-07-29]. Dostupné z:

<https://foreignpolicy.com/2019/02/08/beijings-olympics-paved-the-way-for-xinjiangs-camps/>

COLE, J Michael. Activists Trace Origins of China's Intensifying Repression of Uyghurs. *Taiwan Sentinel* [online]. 19.3.2019 [cit. 2019-07-29]. Dostupné z:

https://sentinel.tw/activists-trace-origins-of-china-intensifying-repression-of-uyghurs/?fbclid=IwAR3y--3myohGYIpT3NvA-pK8UA7MN0Uc3SRXuHWPrs9BPkQpyJLKmd_P188

CORDESMAN, Anthony H. Chinese Military Organization and Reform. *Center for Strategic and International Studies* [online]. 2016 [cit. 2019-07-29]. Dostupné z:

<https://www.csis.org/analysis/chinese-military-organization-and-reform>

CUNNINGHAM, Christopher P. Counterterrorism in Xinjiang: The ETIM, China, And The Uyghurs. *International Journal on World Peace*, 29(3), 7-50 [online]. 2012 [cit. 2019-07-29]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/i24543678>

DILLON, Michael. Ethnic, Religious and Political Conflict on China's Northwestern Borders: The Background to the Violence in Xinjiang. *Boundary & Security Bulletin*, 5(1), 80-86 [online]. 1997 [cit. 2019-07-29]. Dostupné z:

<http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.503.2817&rep=rep1&type=pdf>

Doktrína Armády České Republiky [online]. 2010 [cit. 2019-07-29]. Dostupné z: https://www.unob.cz/fvz/struktura/k302/Documents/Doktrina_ACR.pdf

DOMAN, Mark et al. China's frontier of fear. ABC [online]. 31.10.2019 [cit. 2019-07-29]. Dostupné z: https://mobile.abc.net.au/news/2018-11-01/satellite-images-expose-chinas-network-of-re-education-camps/10432924?pfmredir=sm&fbclid=IwAR1vAX4hJ9hRxWjSvLGkknUARmXSgyhDcVc-B2fqCNA9AeT_Mb4dU0baNeI

DUAN, Jinhui, Shuying WEI, Ming ZENG a Yanfang JU. The Energy Industry in Xinjiang, China: Potential, Problems, and Solutions. Power: Business & Technology for the Global Generation Industry Since 1882 [online]. 1.1.2016 [cit. 2019-07-29]. Dostupné z: <http://www.powermag.com/energy-industry-xinjiang-china-potential-problems-solutions-web/?printmode=1%3E>

DZUYBENKO, Olga. Kyrgyzstan says Uighur militant groups behind attack on China's embassy. Reuters [online]. 6.9.2016 [cit. 2019-07-29]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-kyrgyzstan-blast-china/kyrgyzstan-says-uighur-militant-groups-behind-attack-on-chinas-embassy-idUSKCN11C1DK>

ENOS, Olivia. Why The Crisis In Xinjiang Is About More Than Human Rights. Forbes [online]. 2019 [cit. 2019-07-29]. Dostupné z: <https://www.forbes.com/sites/oliviaenos/2019/06/18/why-the-crisis-in-xinjiang-is-about-more-than-human-rights/?fbclid=IwAR1rzK2f66Ezq3Nqs-ZzzXCRmb3xEpwSTToBsemG0L4danftkADhnD0h3Ww#2fb548086c77>

FM 3-06 (FM 90-10): Urban Operations. Washington: Headquarters, Department of the Army [online]. 2003 [cit. 2019-07-29]. Dostupné z: <https://www.bits.de/NRANEU/others/amd-us-archive/fm3-06%2803%29.pdf>

GIRARD, Bonnie. China's Double Standard on Terrorism. The Diplomat [online]. 2019 [cit. 2019-07-29]. Dostupné z: <https://thediplomat.com/2019/03/chinas-double-standard-on-terrorism/?fbclid=IwAR2NTaqPwtKLTvguhghbqo7zx1D137rWyT1fLRLqOYPI8LOA5GKLobM3RBg>

GLOBAL TIMES. Ambassador tells truth of Xinjiang. The Global Times [online]. 16.4.2019 [cit. 2019-07-29]. Dostupné z: http://www.globaltimes.cn/content/1146153.shtml?fbclid=IwAR0Mv54vSb72e1aUdYdmEYTPfYP1uH_M9km80PU3zJoyIBImXGeYPnUTH0c

GORMAN, Lindsey a SCHRADER, Matt. U.S. Firms Are Helping Build China's Orwellian State. Foreign Policy [online]. 2019 [cit. 2019-07-29]. Dostupné z: https://foreignpolicy.com/2019/03/19/962492-orwell-china-socialcredit-surveillance/?fbclid=IwAR1q_BknwL1d7eIj0_0eBdoLfCncdtrAy8f7F4vNkakeGrUYtOaOaMj-hLc

GRACE, Abigail. The Lessons China Taught Itself: Why the Shanghai Cooperation Organization Matters. Jamestown Foundation [online]. 2018 [cit. 2019-07-29]. Dostupné z: <https://jamestown.org/program/the-lessons-china-taught-itself-why-the-shanghai-cooperation-organization-matters/>

HKTDC. Karamay (Kelamayi) (Xinjiang) City Information [online]. 22.3.2019 [cit. 2019-07-29]. Dostupné z: <http://china-trade-research.hktdc.com/business-news/article/Facts-and-Figures/Karamay-Kelamayi-Xinjiang-City-Information/ff/en/1/1X000000/1X0A1PMB.htm>

HKTDC. The Belt and Road Initiative [online]. 3.5.2018 [cit. 2019-07-29]. Dostupné z: <http://china-trade-research.hktdc.com/business-news/article/The-Belt-and-Road-Initiative/The-Belt-and-Road-Initiative/obor/en/1/1X3CGF6L/1X0A36B7.htm>

HKTDC. Xinjiang: Market Profile. The Hong Kong Trade Development Council (HKTDC) [online]. 26.2.2019 [cit. 2019-07-29]. Dostupné z: <http://china-trade->

research.hktdc.com/business-news/article/Facts-and-Figures/Xinjiang-Market-Profile/ff/en/1/1X000000/1X06BVVK.htm

HOH, Anchi. From Qatar to Xinjiang: Security in China's Belt and Road Initiative. Middle East Policy [online]. 9.1.2019 [cit. 2019-07-29]. Dostupné z: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/mepo.12378>

HORKÝ, Petr. Vymývání mozku a týrání, popisuje ujur čínské věznění. Respekt [online]. 2019 [cit. 2019-07-29]. Dostupné z: <https://www.respekt.cz/politika/polevani-studenou-vodou-a-zpev-komunisticky-ch-pisni-popisuje-ujgur-cinske-vezeni>

HORNBY, Lucy. Needle attacks and rumours spread in China's Xinjiang. Reuters [online]. 2009 [cit. 2019-07-29]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/idUSSP440905>

HRW. "Eradicating Ideological Viruses". Human Rights Watch [online]. 9.9.2018 [cit. 2019-07-29]. Dostupné z: <https://www.hrw.org/report/2018/09/09/eradicating-ideological-viruses/chinas-campaign-repression-against-xinjiangs>

HRW. China: Visiting Officials Occupy Homes in Muslim Region. Human Rights Watch [online]. 13.5.2018 [cit. 2019-07-29]. Dostupné z: <https://www.hrw.org/news/2018/05/13/china-visiting-officials-occupy-homes-muslim-region>

iROZHLAS. Čína staví devět krematorií pro půl milionu vězňů. Selhali jsme, děsí se autor Jatek. iRozhlas [online]. 22.6.2018 [cit. 2019-07-29]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/rozhovor-ethan-gutmann-jatka-cina-odebirani-organu-falun-gong-ujgurove-zprava_1806221100_hm

KANAT, Kilic. Repression in China and Its Consequences in Xinjiang. Hudson Institute [online]. 2014 [cit. 2019-07-29]. Dostupné z: <https://www.hudson.org/research/10480-repression-in-china-and-its-consequences-in-xinjiang>

KAVÁLEK, Tomáš. Soudobé chápání povstalectví: Vhled do myšlení Davida Kilcullena. Doktríny [online]. 2013 [cit. 2019-07-29]. Dostupné z: https://web.archive.org/web/20160427183840/https://doctrine.vavyskov.cz/casopis/2013_2/2013_2r_1a.html

KENNEDY, Lindsey a SOUTHERN Nathan Paul. China created a new terrorist threat by repressing secessionist fervor in its western frontier. Quartz [online]. 2017 [cit. 2019-07-29]. Dostupné z: <https://qz.com/993601/china-uyghur-terrorism/>

KOPECKÝ, Václav et al. Nová Hedvábná cesta: výzvy a příležitosti. Asociace pro mezinárodní otázky [online]. 2016 [cit. 2019-07-29]. Dostupné z: https://www.amo.cz/wp-content/uploads/2016/03/amocz_RP_1_2016_web.pdf

KUNDRA, Ondřej a ŠAFAŘÍKOVÁ, Kateřina. Čína chce vychovat nového člověka - a ujguri jsou první na řadě. Respekt [online]. 29.1.2018 [cit. 2019-07-29]. Dostupné z: <https://www.respekt.cz/politika/cina-chce-vychovat-noveho-cloveka-a-ujguri-jsou-prvni-na-rade>

KUO, Lilly. China claims Muslim detention camps are education centres. The Guardian [online]. 14.9.2018 [cit. 2019-07-29]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2018/sep/14/china-claims-muslim-internment-camps-provide-professional-training>

LEE, Raymond. Unrest in Xinjiang, Uyghur Province in China. Al Jazeera Centre for Studies [online]. 20.2.2014 [cit. 2019-07-29]. Dostupné z: <http://studies.aljazeera.net/en/reports/2014/02/201421281846110687.html>

LEIBOLD, James. Hu the Uniter: Hu Lianhe and the Radical Turn in China's Xinjiang Policy. Jamestown Foundation [online]. 10.10.2018 [cit. 2019-07-29]. Dostupné z: <https://jamestown.org/program/hu-the-uniter-hu-lianhe-and-the-radical-turn-in-chinas-xinjiang-policy/>

LIBRARY OF PARLIAMENT. What We Heard: A Summary Of Testimony On The Human Rights Situation Of Uyghurs And Other Turkic Muslims [online]. 19.12.2019

[cit. 2019-07-29]. Dostupné z:
https://www.ourcommons.ca/content/Committee/421/SDIR/WebDoc/WD10277108/421_SDIR_reldoc_PDF/SDIR-Uyghurs-SummaryofEvidence-e.pdf

LIN, Christina. How Pakistan's Unstable Tribal Areas Threaten China's Core Interests. Jamestown Foundation [online]. 2012 [cit. 2019-07-29]. Dostupné z:
<https://jamestown.org/program/how-pakistans-unstable-tribal-areas-threaten-chinas-core-interests/>

MA, Alexandra. This map shows a trillion-dollar reason why China is oppressing more than a million Muslims. Business Insider [online]. 23.2.2019 [cit. 2019-07-29]. Dostupné z:
https://www.businessinsider.com/map-explains-china-crackdown-on-ughur-muslims-in-xinjiang-2019-2?fbclid=IwAR25-A1AbOSkkgg-s1LDu8mCYvilfjR97KxKqd1H_5OKwu5TGQuHXAoXZzyQ

MAUK, Ben. Can China Turn the Middle of Nowhere Into the Center of the World Economy? The New York Times [online]. 29.1.2019 [cit. 2019-07-29]. Dostupné z:
<https://www.nytimes.com/interactive/2019/01/29/magazine/china-globalization-kazakhstan.html?mtrref=undefined>

MCCAULEY, Kevin. Snapshot: China's Western Theater Command. Jamestown Foundation [online]. 13.1.2017 [cit. 2019-07-29]. Dostupné z:
<https://jamestown.org/program/snapshot-chinas-western-theater-command/>

MERIC'S POLITY BRIEF. Remaking A People. Mercator Institute for China Studies [online]. 2019 [cit. 2019-07-29]. Dostupné z:
https://www.merics.org/sites/default/files/2019-03/190321_merics_Policy-Brief_Xinjiang_en_A4_final_web.pdf

MULLANY, Gerry. Another Violent Attack at Railway Station in China. The New York Times [online]. 6.5.2014 [cit. 2019-07-29]. Dostupné z:
<https://sinosphere.blogs.nytimes.com/2014/05/06/another-violent-attack-at-railway-station-in-china/?mtrref=www.google.com&mtrref=sinosphere.blogs.nytimes.com>

NATO. „AAP-06 Edition 2015. NATO Glossary of Terms and Definitions.“ *NATO Standardization Office* [online]. 2015 [cit. 2019-07-29]. Dostupné z: (<http://nso.nato.int/nso/zPublic/ap/aap6/AAP-6.pdf>).

NEBEHAY, Stephanie. U.N. says it has credible reports that China holds million Uighurs in secret camps. Reuters [online]. 10.8.2018 [cit. 2019-07-29]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-china-rights-un/u-n-says-it-has-credible-reports-that-china-holds-million-uighurs-in-secret-camps-idUSKBN1KV1SU>

ODGAARD, Liselotte a NIELSEN, Thomas Galasz. China's Counterinsurgency Strategy in Tibet and Xinjiang, *Journal of Contemporary China*, 23(87), 535-555 [online]. 2014 [cit. 2019-07-29]. Dostupné z: 10.1080/10670564.2013.843934

PATTON, Dominique. Xinjiang cotton at crossroads of China's new Silk Road. Reuters [online]. 2016 [cit. 2017-03-08]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-china-xinjiang-cotton-insight-idUSKCN0UQ00320160112>

PEOPLE'S DAILY ONLINE. China to invest 1.5 billion yuan on mineral exploration in Xinjiang. People's Daily Online [online]. 11.5.2010 [cit. 2017-07-29]. Dostupné z: <http://en.people.cn/90001/90778/90862/6980612.html>

Polity IV Country Report: China. Systemic Peace [online]. 2010 [cit. 2019-07-29]. Dostupné z: <http://www.systemicpeace.org/polity/China2010.pdf>

ROLLET, Charles. Dahua and Hikvision Win Over \$1 Billion In Government-Backed Projects In Xinjiang. IPVM [online]. 2018 [cit. 2019-07-29]. Dostupné z: <https://ipvm.com/reports/xinjiang-dahua-hikvision>

SHAN, Wei a WENG, Cuifen. China's New Policy in Xinjiang and its Challenges. National University of Singapore: East Asian Policy [online]. 2010 [cit. 2019-07-29]. Dostupné z: http://www.eai.nus.edu.sg/publications/files/Vol2No3_ShanWei&WengCuifen.pdf

SHARMA, Mihir. The Hole at the Heart of China's Silk Road. Bloomberg [online]. 2019 [cit. 2019-07-29]. Dostupné z: <https://www.bloomberg.com/opinion/articles/2018-08-07/xinjiang-is-key-weakness-in-china-s-belt-and-road-plan>

SHIH, Gerry. In Central Asia's forbidding highlands, a quiet newcomer: Chinese troops. The Washington Post [online]. 18.2.2019 [cit. 2019-07-29]. Dostupné z: https://www.washingtonpost.com/world/asia_pacific/in-central-asias-forbidding-highlands-a-quiet-newcomer-chinese-troops/2019/02/18/78d4a8d0-1e62-11e9-a759-2b8541bbbe20_story.html?fbclid=IwAR3HOJVBq1XZV7WgnbEnBHepKf7sQ4hFt-TUaaiRYSm3PrOrLJvFXnvj0Fw&utm_term=.882557f9446f

SIPRI Military Expenditure Database. Stockholm International Peace Research Institute [online]. 2018 [cit. 2019-07-29]. Dostupné z: <https://www.sipri.org/databases/milex>

ŠOS. The Shanghai Cooperation Organisation [online]. 1.9.2017 [cit. 2019-07-29]. Dostupné z: http://eng.sectsco.org/about_sco/

SOULEIMANOV, E. a SIROKY, D. Random or Retributive?: Indiscriminate Violence in the Chechen Wars. World Politics, 68(4), 677-712 [online]. 2016 [cit. 2019-07-29]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1017/S0043887116000101>

THE INDEPENDENT. China is putting Uighur children in 'orphanages' even if their parents are alive. The Independent [online]. 21.9.2018 [cit. 2019-07-29]. Dostupné z: <https://www.independent.co.uk/news/world/asia/china-uighurs-human-rights-muslims-orphanages-xinjiang-province-reeducation-a8548341.html>

THE ECONOMIST. China has turned Xinjiang into a police state like no other. The Economist [online]. 31.5.2018 [cit. 2019-07-29]. Dostupné z: <https://www.economist.com/briefing/2018/05/31/china-has-turned-xinjiang-into-a-police-state-like-no-other>

THE ECONOMIST. Chinese actions in Xinjiang become a matter of international dispute. The Economist [online]. 25.7.2019 [cit. 2019-07-29]. Dostupné z: <https://www.economist.com/china/2019/07/25/chinese-actions-in-xinjiang-become-a-matter-of-international-dispute>

THE ECONOMIST. Circling the wagons. The Economist [online]. 25.5.2013 [cit. 2019-07-29]. Dostupné z: <https://www.economist.com/china/2013/05/25/circling-the-wagons>

THE GUARDIAN. At least 50 reported to have died in attack on coalmine in Xinjiang in September. The Guardian [online]. 1.10.2015 [cit. 2019-07-29]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2015/oct/01/at-least-50-reported-dead-in-september-attack-as-china-celebrates-xinjiang>

U.S. Army and Marine Corps. 2007. *Couterinsurgency FM 3-24, MCWP 3-33.5*. Chicago: University of Chicago Press. [online]. 2018 [cit. 2019-07-29]. Dostupné z: https://www.jcs.mil/Portals/36/Documents/Doctrine/pubs/jp3_24.pdf

WONG, Edward. Rumbles on the Rim of China's Empire. The New York Times [online]. 9.7.2010 [cit. 2019-07-29]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2009/07/12/weekinreview/12wong.html>

XIAO, Ren. Human Security: China's Discourses and Experience. Journal of Human Security [online]. 2016 [cit. 2019-07-29]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/307917256_Human_Security_China's_Discourses_and_Experience

XINHUA INSIGHT. "Pairing assistance" program makes headway in Xinjiang amid challenges. Embassy of the People's Republic of China in the United States of America [online]. 2013 [cit. 2019-07-29]. Dostupné z: <http://www.china-embassy.org/eng/zt/Xinjiang/t1088084.htm>

XINHUA. Xinjiang's major cotton base reports record output in 2018. Xinhuanet [online]. 15.2.2019 [cit. 2019-07-29]. Dostupné z: http://www.xinhuanet.com/english/2019-02/15/c_137824104.htm

ZENZ, Adrian. 'Thoroughly reforming them towards a healthy heart attitude': China's political re-education campaign in Xinjiang. Taylor & Francis Group [online]. 2018 [cit. 2019-07-29]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/02634937.2018.1507997>

ZENZ, Adrian. Corraling the People's Armed Police: Centralizing Control to Reflect Centralized Budgets. Jamestown Foundation [online]. 24.4.2018 [cit. 2019-07-29]. Dostupné z: <https://jamestown.org/program/corraling-the-peoples-armed-police-centralizing-control-to-reflect-centralized-budgets/>

ZENZ, Adrian. Xinjiang's Re-Education and Securitization Campaign: Evidence from Domestic Security Budgets. Jamestown Foundation [online]. 5.11.2018 [cit. 2019-07-29]. Dostupné z: <https://jamestown.org/program/xinjiangs-re-education-and-securitization-campaign-evidence-from-domestic-security-budgets/>

ZHOU, Viola. Why China's armed police will now only take orders from Xi and his generals. South China Morning Post [online]. 28.12.2017 [cit. 2019-07-29]. Dostupné z: <https://www.scmp.com/news/china/policies-politics/article/2126039/reason-why-chinas-armed-police-will-now-only-take#comments>

ZHOU, Zunyou. Chinese Strategy for De-radicalization, Terrorism and Political Violence. Taylor & Francis Group [online]. 2017 [cit. 2019-07-29]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/09546553.2017.1330199>

Univerzita Karlova

Fakulta sociálních věd
Institut politologických studií

Teze diplomové práce

**Analýza čínské protipovstalecké strategie
v Sin-t'iangu mezi lety 2008 a 2018**

Autor: Bc. Adam Englund

Studijní obor: Bezpečnostní studia

Vedoucí práce: doc. PhDr. Emil Aslan (Souleimanov), Ph.D.

Jazyk práce: čeština

Navrhovaný název práce v angličtině

Chinese Counterinsurgency Strategy in Xinjiang from 2008 to 2018

Klíčová slova

Sin-ťiang; Čínská lidová republika; Ujgurové; povstalectví; povstání; protipovstalecký boj; terorismus; disciplinovaná interpretativní studie.

Základní vymezení tématu

Ujgurská autonomní oblast Sin-ťiang patří mezi nejdlehlější a nejvíce nehostinné části světa. Pro vládce Číny však tato odlehlá provincie, jež zabírá šestinu celkové rozlohy země a sousedí s osmi dalšími státy, představuje zásadní strategický význam, díky němuž se ze dříve nepříliš významného kraje stala klíčová součást čínské zahraničněpolitické strategie pro 21. století. Historii čínské nadvlády nad Sin-ťiangem přitom provázela celá řada problémů, jež do značné míry přetrvávají dodnes. Separatistické snahy místního turkického a vesměs muslimského obyvatelstva, které v minulém století vyústily v opakované vyhlášení vlastního státního útvaru, nadále stojí za značným napětím, jemuž jen v posledních letech padly za oběť tisíce lidí nejen v Sin-ťiang, ale i za jeho hranicemi. A přestože na mezinárodní scéně čelí čínská vláda za svůj tvrdý postup čím dál tvrdší kritice, politický a vojenský tlak na původní obyvatele Sin-ťiang nadále stoupá.

Navrhovaná práce vychází z tvrzení protipovstaleckého stratéga Davida Kilcullena, že způsob protipovstaleckého boje odráží charakter státu, jenž daný boj vede.¹ A zatímco se v uplynulých letech odborná literatura na téma protipovstaleckého boje soustředila primárně na protipovstalecké operace v Afghánistánu či Iráku, čínská protipovstalecká strategie podobnému rozboru podrobena nebyla. Konflikt v Sin-ťiang, přitom po roce 2009 vstoupil do nové fáze, která je charakteristická vysoce inovativními a do jisté míry unikátními metodami, jež čínská vláda v oblasti uplatňuje, a které doposud nebyly důkladně probádány. Cílem této práce je tudíž tuto mezeru na poli odborné literatury vyplnit a současně tak definovat „protipovstaleckou strategii s čínskými rysy“.

¹ KILCULLEN, D. (2010): *Counterinsurgency*. Oxford University Press, s. 154.

Teoretická východiska práce

Výzkum současné čínské protipovstalecké strategie bude vycházet ze studia odborné literatury, periodických publikací a relevantních internetových zdrojů. Z knižních zdrojů se jedná především o Kilcullenovo stěžejní dílo *Counterinsurgency* z roku 2010. Konkrétními aspekty ujgurského povstalectví a čínské protipovstalecké a protiteroristické strategie se své vědecké práci zabýval Martin I. Wayne. Dějiny i současnost Sin-ťiangy ve svých publikacích podrobně pospala dvojice historiků Michaela E. Clarkea a Jamese A. Millwarda, historii ujgurského etnika pak ve své rozsáhlé publikaci rozebral Gardner Bovington. Významným zdrojem je rovněž studie S. Fredericka Starra, jenž se s přispěním dalších autorů věnoval široké škále sociálních témat v Sin-ťiangy, včetně např. ekonomických a demografických otázek. V českém akademickém prostředí se otázkou Sin-ťiangy zabýval Slavomir Horák, odborník na Střední Asii, z jehož výzkumu tato práce rovněž bude čerpat.

Konflikt v Sin-ťiangy se neustále vyvíjí, a proto součástí výzkumu bude případová studie zabývající se empirickou analýzou aktuálního stavu na podkladu kvalitativního rozboru primárních zdrojů, mezi něž se zařadí odborné články a výroční zprávy lidskoprávních organizací (např. Amnesty International a Human Rights Watch), které téma dlouhodobě monitorují. Dalšími významnými zdroji se stanou zpravodajská agentura Reuters, britský týdeník *The Economist* či katarská mediální platforma Al Jazeera. Předmětem výzkumu budou rovněž informace publikované na stránkách proamerického rozhlasu Radio Free Asia nebo čínské vládního deníku *The Global Times*, případně pak veřejně dostupné materiály, jež čínská vláda uveřejňuje na svých oficiálních stránkách či prostřednictvím státní zpravodajské agentury Sin-chua. V českém mediálním prostředí se situaci v Sin-ťiangy detailně věnuje server Sinopsis, jež spravují sinologové z Ústavu Dálného východu FF UK.

Stanovení cíle práce a výzkumných otázek

Cílem práce je podrobná a aktuální analýza protipovstalecké strategie Čínské lidové republiky (ČLR) v Ujgurské autonomní provincii Sin-ťiang mezi lety 2008 a 2018 a identifikace jejích klíčových předností a nedostatků. Vymezení časového úseku proběhlo na základě skutečnosti, že v roce 2008 (v době konání OH v Pekingu) došlo v Sin-ťiangy k razantnímu nárůstu nepokojů, jež v následujícím roce vyústily v nejvražednější potlačení protestu v ČLR od masakru na náměstí Nebeského klidu o dvacet let dříve. Právě po tomto milníku začala čínská protipovstalecká strategie v oblasti získávat současné kontury.

Ke splnění cíle práce byly formulovány následující výzkumné otázky:

Hlavní výzkumná otázka zní:

- Jaké jsou přednosti a nedostatky současné čínské protipovstalecké strategie v Sin-ťiang?

K zodpovězení hlavní výzkumné otázky byly stanoveny dvě dílčí výzkumné otázky:

- Jaké jsou příčiny současného konfliktu v Sin-ťiang?
- Jaké cíle sleduje čínská protipovstalecká strategie v Sin-ťiang?

Metodika práce

Jako vhodná metoda ke zpracování tématu se jeví modifikovaná disciplinovaná interpretativní studie, jež určité téma zkoumá skrze již existující teoretický rámec.² Pro tento účel byl zvolen teoretický koncept vypracovaný soudobým teoretikem protipovstaleckého a protiteroristického boje Davidem Kilcullenem. Ten v minulosti představil koncept „*tří pilířů*“, jenž podle něj lze využít nejen k zefektivnění spolupráce aktérů zainteresovaných v protipovstaleckém boji, ale také k měření úspěchu celého protipovstaleckého tažení či jiných operací (např. mírových či humanitárních misí). Při tvorbě tohoto modelu Kilcullen vycházel z klasické teorie povstalectví a vyzval k jeho dalšímu rozvoji.³

V práci budou analyzovány charakteristiky čínské protipovstalecké strategie ve třech úrovních výzkumu, jejichž vymezení bylo stanoveno na základě modelu tří pilířů a které podle Kilcullena představují základní složky protipovstaleckého boje:

1. Bezpečnostní úroveň
2. Politická úroveň
3. Ekonomická úroveň

Každá z těchto tří úrovní zahrnuje několik podúrovní, jež budou v rámci výzkumu podrobně zanalyzovány a zasazeny do kontextu současné čínské protipovstalecké strategie v Sin-ťiang. Všechny tři pilíře mají podle Kilcullena stejný význam a musí být rozvíjeny paralelně, jinak dojde k ohrožení celého protipovstaleckého tažení. Prostřednictvím aplikace zvoleného

² KOŘAN, M. (2008) Jednopřípadová studie. In DRULÁK, P. a kol. *Jak zkoumat politiku: Kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích*. Praha: Portál, s. 34.

³ KILCULLEN, D. (2006): *Three Pillars of Counterinsurgency* [online]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/237538249_Three_Pillars_of_Counterinsurgency

modelu bude tudíž možné nejen identifikovat primární znaky současné čínské protipovstalecké strategie, ale případné zjištění nerovnováhy mezi jednotlivými pilíři povede také k odhalení potenciálních nedostatků celé strategie, čímž bude splněn cíl práce.

Výsledky a přínos práce

Výsledky výzkumu aktuální situace v Sin-ťiangu na podkladě aplikace zvoleného teoretického konceptu obohatí odbornou literaturu o téma, jež vykazuje vysoce dynamické tendence, a jemuž je pro svou aktuálnost a naléhavost v současné době věnována vzrůstající akademická, politická i mediální pozornost. Lze předpokládat, že závěry provedeného výzkumu nabídnou perspektivy dalšího vývoje v Sin-ťiangu a stanou se tak přínosem k formulování strategických cílů pro zachování stability v regionu, jehož případná destabilizace by měla dalekosáhlé následky pro mezinárodní bezpečnost.

Předpokládaná struktura práce

1. Úvod
2. Metodologická část
 - 2.1. Vymezení tématu a definice pojmů
 - 2.2. Zvolená metodika práce
3. Cíl práce, výzkumná otázka a dílčí otázky
4. Teoretická část
 - 4.1. Teoretické vymezení tématu
 - 4.2. Přehled současného stavu bádání
5. Výzkumná část
 - 5.1. Empirický výzkum současného stavu
 - 5.2. Aplikace modelu D. Kilcullena (*operacionalizace*)
6. Závěr
 - 6.1. Výsledky výzkumu, zodpovězení výzkumných otázek
 - 6.2. Shrnutí a přínos práce

Literatura a další zdroje

Monografie a periodické zdroje

- BOVINGDON, G. (2010): *The Uyghurs: Strangers in their Own Land*. Columbia Univ. Press
- CLARKE, M.E. (2011): *Xinjiang and China's Rise in Central Asia – A History*. Routledge.
- DRULÁK, P. (2008) *Jak zkoumat politiku: kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích*. Praha: Portál.
- GALULA, D. (1967): *Counterinsurgency Warfare: Theory and Practice*. Praeger Security International.
- HORÁK, S. (2009): *Nástup Číny ve Střední Asii? Možnosti a limity vzájemných vztahů*. Mezinárodní vztahy. Vol. 44 (3), s. 33–52.
- KILCULLEN, D. (2010): *Counterinsurgency*. Oxford University Press.
- MILLWARD, J.A. (2007): *Eurasian Crossroads: A History of Xinjiang*. Columbia University Press.
- POTTER, P.B.K. (2013): *Terrorism in China: Growing Threats with Global Implications*. Strategic Studies Quarterly. Vol. 7 (4), s. 70-92.
- STARR, S.F. (2004): *Xinjiang: China's Muslim Borderland*. Central Asia-Caucasus Institute.
- WAYNE, M.I. (2008): *Inside China's War on Terrorism: Counter-insurgency, politics, and internal security*. Routledge.

Internetové zdroje

- ANG, J. (2016): *Sinicizing the Uyghurs*. Taylor & Francis Group, LLC [online]. Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/10402659.2016.1237078>
- KANAT, K. (28.7.2014): *Repression in China and Its Consequences in Xinjiang*. Hudson Institute [online]. Dostupné z: <https://www.hudson.org/research/10480-repression-in-china-and-its-consequences-in-xinjiang>
- KILCULLEN, D. (2006): *Three Pillars of Counterinsurgency* [online]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/237538249_Three_Pillars_of_Counterinsurgency
- LEE, R. (20.2.2014): *Unrest in Xinjiang, Uyghur Province in China*. Al Jazeera Centre for Studies [online]. Dostupné z: <http://studies.aljazeera.net/en/reports/2014/02/201421281846110687.html>
- THE PEOPLE'S REPUBLIC OF CHINA (15.11.2018): *Cultural Protection and Development in Xinjiang*. Xinhua [online]. Dostupné z: http://english.gov.cn/archive/white_paper/2018/11/15/content_281476391524846.htm